

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

Quality of Life and Law Journal

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2567

Vol. 20 No. 1 January - June 2024

ISSN XXXX-XXXX (Online)

บทความวิชาการ

- ❖ วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้านนิติปรัชญา (2)
มงคล เทียนประเทืองชัย และอนิสา มานะทน
- ❖ ปรัชญาการศึกษาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสังคมหลังความทันสมัย
รัชฎาพร เกตานนท์

รายงานวิจัย

- ❖ การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย
หออภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็ง
ดลยา สุภักดิ์แดน ขนิษฐา หาญประสิทธิ์คำ และรัชนี นามจันทร์
- ❖ รูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ : เปรียบเทียบ
ภาณุวัฒน์ นนท์ตุลา และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์
- ❖ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน
ของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี
อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ อธิ์รุ่งกร วรบำรุงกุล
เริงวิชญ์ นิลโคตร และวิญญู บุญลอย

สโมสรมีวตถุประสงค์ก่อตั้งเพื่อ

- ๑) เพื่อน้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้พระราชทานกำเนิดกิจการเสือป่าและลูกเสือไทย รวมถึงแสดงความจงรักภักดีแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระประมุขของคณะลูกเสือแห่งชาติ
- ๒) เพื่อเป็นการเทิดพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงมีพระชนมายุครบ ๘๔ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๕๕๒
- ๓) เพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนกระบวนการลูกเสือและกิจกรรมของคณะลูกเสือแห่งชาติ
- ๔) เพื่อศึกษาและรวบรวม บทความ งานพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้พระราชทานกำเนิดเสือป่าและลูกเสือไทย
- ๕) เพื่อเป็นการให้ความรู้และเผยแพร่กิจการเสือป่าและลูกเสือไทย ให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- ๖) เพื่อส่งเสริมและพัฒนางานวิชาการให้มีความทันสมัย ประยุกต์ใช้กับลูกเสือได้ในยุคโลกาภิวัตน์

“กล้วยไม้สิงโตเจ้าฟ้าเพชรรัตน”

เป็นกล้วยไม้คู่ผสม ที่นายภพล ศุภนันถนันทน์ ผู้เลี้ยงและนักเพาะพันธุ์พืชและสัตว์น้ำสมัครเล่น ได้ดำเนินการผสมพันธุ์กล้วยไม้ระหว่างสิงโตแคลป์โตเนนเซ่ (Bulbophyllum claptoneze) และสิงโตปาละวัน (Bulbophyllum palawanense) เมื่อประมาณเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๒ จนได้กล้วยไม้คู่ผสมพันธุ์ใหม่ของโลก เมื่อความทราบฝ่าพระบาท สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานพระอนุญาตให้เชิญพระนามมาตั้งเป็นนามกล้วยไม้คู่ผสมใหม่นี้ว่า กล้วยไม้สิงโตเจ้าฟ้าเพชรรัตน โดยทรงพระกรุณาโปรดให้ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ เสด็จออกแทนพระองค์ ณ วังริ้นฤดี สุขุมวิท ๓๘ ประทานพระวโรกาสให้ นายซัชพล ไชยพร ข้าราชการบริพาร นายนายภพล ศุภนันถนันทน์ ฝ่าถวายกล้วยไม้คู่ผสมนี้แด่สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ซึ่งในวันเดียวกันนี้ สมามคัมพีชสวนอังกฤษ ได้ดำเนินการขึ้นทะเบียนกล้วยไม้คู่ผสมดังกล่าวในนาม “Bulbophyllum Princess Bejaratana”

พระนามและพระبارมีของสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี ย่อมยังให้ประชาชนได้หันมาสนใจกล้วยไม้สกุลนี้กันมากขึ้น เมื่อมีคนสนใจและนิยมกล้วยไม้สกุลนี้กันอย่างแพร่หลายแล้ว ก็จะเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรรายอื่นๆ หันมาช่วยกันพัฒนากล้วยไม้สกุลนี้ให้เป็นกล้วยไม้สกุลหลักอีกสกุลหนึ่ง ในการทำรายได้เข้าประเทศต่อไปในอนาคต รวมถึงเป็นขวัญกำลังใจสำหรับผู้พัฒนาพันธุ์กล้วยไม้สกุลนี้ และเป็นจุดเริ่มต้นให้ประชาชนหันมาสนใจกับทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการเจริญรอยพระยุคลบาท สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอฯ ผู้สนพระทัยธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกสถานหนึ่งด้วย

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

ISSN XXXX-XXXX (Online)

“เป็นวารสารที่มุ่งเน้นเฉพาะวิชาการทางด้านสังคมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต รวมถึงวิชาการทางด้านกฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสหวิทยาการและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสรรค์สร้างสังคมสุขภาวะ”

วัตถุประสงค์

- เพื่อเผยแพร่ความรู้ ผลงานวิจัย ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ ด้านกฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสหวิทยาการและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสรรค์สร้างสังคมสุขภาวะ
- เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นทางด้านสังคมสุขภาวะและคุณภาพชีวิต รวมถึงวิชาการทางด้านกฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสหวิทยาการและมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสรรค์สร้างสังคมสุขภาวะ ของคณาจารย์ นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกสถาบัน
- เพื่อส่งเสริมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักวิชาการ และนักศึกษาทั้งภายใน และภายนอกสถาบันได้เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ
- เพื่อให้บริการทางวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของวารสารวิชาการ
- เพื่อให้เป็นเอกสารประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

คณะที่ปรึกษา

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อมฺพโร)
ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นนคร
ศาสตราจารย์นายแพทย์สมพล พงศ์ไทย
ศาสตราจารย์นายแพทย์สุรศักดิ์ ฐานิพานิชกุล
ศาสตราจารย์ ดร. มร.ว. ชินสุวรร สวัสดิ์วัฒน์
ศาสตราจารย์ ดร.รัศมีดารา ทุนสวัสดิ์
ดร.หิมาลัย ผิวพรรณ

บรรณาธิการ

นางสาวสกวพร สุทธิสุข

ผู้ช่วยบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ เปียคนอก

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

กองบรรณาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.พนอเนื่อง สุทัศน์ ณ อยุธยา
รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.พงศ์กุลธร โรจน์วิรุฬห์
รองศาสตราจารย์อัจฉริยา ชูตินันท์
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณรา ชื่นวัฒนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณภูมิ สามัคคีคารมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวิภา ไตลังคะ
ดร.สุภัทรา กรอุไร
อาจารย์มณิสรา จุลสมัย
นายสุรพล ศุขอัจจะสกุล
นายสรภพ แต่สุวรรณ
นายจักรพงษ์ ทัพทปัญญา
นางสาวอิสริยาศิริ พยัตติกุล
นายคำรณ ไชยชนะโชติ
นางสาวฤษราณ์ ไทยวัฒน์
นางกรณัญญ์ รักไกร

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
ศาลยุติธรรม
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ศาลยุติธรรม
สพฐ. ประถมศึกษาบุรี
การประปาส่วนภูมิภาค
กระทรวงพาณิชย์
มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
บริษัท เอ็นดีเอส โฮลดิ้ง จำกัด

ฝ่ายจัดการ นางสาวสกวพร สุทธิสุข
เจ้าของ สโมสรเสือป่าวิชราวุธานุสรณ์
สำนักงาน 38 ถ.วัดโพธิ์โพโรจน์ ตำบลโพธาราม
อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี 70120
กำหนดออก ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม - มิถุนายน) , (กรกฎาคม - ธันวาคม)

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย
อยู่ในฐานข้อมูลของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI)
ซึ่งผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI

ทุกบทความได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน
ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย

☆ บทความหรือข้อคิดเห็นใดๆ ในวารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย
เป็นวรรณกรรมของผู้เขียนโดยเฉพาะ สโมสรเลื่อปาวชิราวุธานุสรณ์ และ
กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

☆ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา
แต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์

☆ ท่านที่ประสงค์จะส่งบทความวิชาการ ผลงานวิจัย ข้อคิดเห็น
ทางวิชาการลงตีพิมพ์วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย กรุณาส่งมาที่
สโมสรเลื่อปาวชิราวุธานุสรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Review)

ศาสตราจารย์คลินิกนายแพทย์วิรุณ บุญนุช

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรสมน พงษ์นิญโญ

มหาวิทยาลัยมหิดล

ศาสตราจารย์ บุญธรรม กิจปรีดาภิรต

มหาวิทยาลัยบูรพา

ศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.เนาวรัตน์ พลายน้อย

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.อรสา กงตาล

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ สิงห์สุริยา

มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.ดร.กิตติธเนศ เลอวงค์รัตน์

กองบัญชาการการศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.อุนิษา เลิศโตมรสกุล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช บวรสมพงศ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พลเรือโท นพ.วิชัย มนต์ศิริวิทยา (ร.น.)

กรมการแพทย์ทหารเรือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพ.ประยงค์ เต็มขวลา

วิทยานิพนธ์ดุษฎี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปริตตา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิพพล มหาอาชา

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุรฉกร โตรัตน์

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภณ์ ชมชื่น

วิทยาลัยเชียงราย

ดร.ชาลิต หมั่นนุช

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.มาสริน ศุกลปักษ์

วิทยาลัยพยาบาลราชชนนีนี จังหวัดนนทบุรี

ดร.วณิชชา จันทสระ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

อาจารย์สุจิรา พึ่งเพื่อง

มหาวิทยาลัยชินวัตร

ศาสตราจารย์ ดร.จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ มาลี พงษ์พวงสวัสดิ์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศาสตราจารย์ พล.ต.ต.หญิง ดร.พัชรา สิ้นลอยมา

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัตร พลายน้อย

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหิดล

รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท วงศ์สุรวัฒน์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ประธาน วัฒนวานิชย์

ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ชุมนะ รุ่งปัจฉิม

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

รองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.พชร สันทัด

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

พลโท ดร.วีระ วงศ์สรรค์

ข้าราชการบำนาญ กองบัญชาการกองทัพไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร วรบำรุงกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ต. ดร.ธวัช สุดสาคร

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชฎาพร เกตานนท์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรภรณ์ ไซยสังข์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธา หริมเทพธิป

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดร.เอกพงษ์ สารน้อย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ดร.วศิน พิพัฒน์ฉัตร

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ดร.วรานิชฐ์ ลำไย

สถาบันพระบรมราชชนก

นายดิเรก สายสิริวิทย์

ผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการติดตามประเมินผล

และนิตยการศึกษา สทศ นนทบุรี

บทบรรณาธิการ

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย ฉบับนี้เป็นปีที่ 20 เล่มที่ 1 ในฉบับนี้มีบทความที่น่าสนใจจำนวน 5 เรื่อง เป็นรายงานวิจัย 3 เรื่อง และบทความวิชาการ 2 เรื่อง ซึ่งนักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา และนักวิจัยต่าง ๆ ล้วนให้ความสนใจต่อการศึกษาวิจัยในประเด็นด้านคุณภาพชีวิตและกฎหมาย รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ เช่นเรื่อง “การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย หออภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็ง” “รูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ : เชิงเปรียบเทียบ” “วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาดำเนินคดีปรัชา (2)” “แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดาภิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี” และ “ปรัชญาการศึกษาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสังคมหลังความทันสมัย” เพื่อให้ผู้อ่านได้เลือกศึกษาตามความสนใจ และขอขอบพระคุณคณะที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) ที่กรุณาประเมินคัดกรองบทความวิจัย/บทความวิชาการ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงบทความวิจัย/บทความวิชาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เนื้อหาสาระของบทความที่วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมายได้นำเสนอไปนั้น จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่านเพื่อเปิดมุมมองแนวคิดในการศึกษาพัฒนางานวิจัยของท่านต่อไปในอนาคต

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ

- ❖ วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้านนิติปรัชญา (2)
มงคล เทียนประเทืองชัย และอนิสา มานะทน.....e270144
- ❖ ปรัชญาการศึกษาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษาในสังคมหลังความทันสมัย
รัชฎาพร เกตานนท์e270499

รายงานวิจัย

- ❖ การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย
หอภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็ง
ศลยา สุภีแดน ขนิษฐา หาญประสิทธิ์คำ และรัชนี นามจันทราe269472
- ❖ รูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ : เซึ่งเปรียบเทียบ
ภาณุวัฒน์ นนทตุลา และกฤษฎา แสงเจริญทรัพย์e272529
- ❖ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน
ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมารดานิรมล จำกัด จังหวัด จันทบุรี
อรุณเกียรติ จันทร์สงแสง ขวัญศิริ เจริญทรัพย์ อธิ์กร วรบำรุงกุล
เริงวิษณุ นิลโคตร และวิบูลย์ บุญลอย.....e270732

วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยนิติปรัชญา (2) The Analysis of Article 112 of The Thai Criminal Code Through Legal Philosophy

มงคล เทียนประเทืองชัย* อนิสา มานะทน**

Mongkol Thianprathuangchai* Anisa Manaton**

Received: 9 January 2024 / Revised: 13 May 2024 / Accepted: 29 June 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยนิติปรัชญา (2)” นี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสารบัญญัติและการบังคับใช้มาตรา 112 ว่าเน้นถึงแก่นที่แท้จริงของกฎหมายตามแนวคิดใดในทางนิติปรัชญา และ 2) เพื่อศึกษาความคิดที่แตกต่างกันในการแก้ไขมาตรา 112 ว่าใช้ตรรกะทางนิติปรัชญาหรือปรัชญาใด ประการแรกพบว่า สารบัญญัติ (ความผิดอาญาและระวางโทษ) และการบังคับใช้มาตรา 112 นั้น ส่วนใหญ่ไม่ตรงกับแก่นแท้ของกฎหมายในแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา แนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย และแนวคิดเรื่องหลักนิติธรรมทางตะวันตก ที่เป็นทฤษฎีปราศจากอคติ และสามารถแก้ไขได้โดยไม่ต้องอิงอยู่กับอคติใด ส่วนประการที่สอง พบว่าความคิดเห็นที่แตกต่างกันในการแก้ไขสารบัญญัติของมาตรา 112 นั้น เป็นการยึดถือหรือถูกครอบงำ (ในด้านดีหรือด้านไม่ดี) ด้วยกรอบชุดข้อความ ความคิด ความรู้ ความเชื่อ และความจริงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แบบศาสนา แบบทางการศึกษา ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง จึงทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกัน ที่สำคัญไม่เน้นตรรกะทางปรัชญาจนทำให้อคติแทรกได้ง่ายกระทบต่อความยุติธรรมและเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) ในระบอบประชาธิปไตยและระบบธรรมาธิปไตย ทางแก้ไขควรใช้ปัญญาเหตุผลและเจตจำนงที่ดี หรือสังขธรรมความจริงให้ได้จุดสมดุลในผลประโยชน์ของทุกฝ่ายในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ด้วยแนวทางแบบปรัชญาและนิติปรัชญาเชื่อว่าจะก่อให้เกิดการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง และอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

คำสำคัญ : ความเท่าเทียม/เสรีภาพ/ยุติธรรม/ความรับผิดชอบ

*รองศาสตราจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**อาจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*Assoc. Prof. Dr., Faculty of Law, Rangsit University

*Instructor, Faculty of Law Rangsit University

Corresponding author: Mongkol Thianprathuangchai, email: mongthian65@gmail.com

Abstract

The academic article “Analysis of Article 112 of the Thai Criminal Code through Legal Philosophy (2)” has two objectives: 1) To study the substance of the law and the enforcement of Article 112 to determine the true essence of the law according to which legal philosophy concept. 2) To study There are different opinions on amending Article 112 as to what kind of legal logic or philosophy should be used. First, it was found that the substance of the law (criminal offenses and penalties) and the enforcement of Article 112 were mostly inconsistent with the essence of the law in the concept of sociological jurisprudence, Legal Realism, and the concept of the rule of law in the Western Legal Philosophy. that is objectively free from bias and can be corrected without relying on any bias. Second, it was found that different opinions regarding the amendment of the provisions of Article 112 were held or dominated. (in the good or the bad) with a framework of messages, Ideas, knowledge, beliefs, and truths in various forms such as religious, educational, social, economic, political, and administrative forms. Therefore, causing different opinions. Importantly, do not emphasize philosophical logic to the point that bias can easily penetrate and affect justice and freedom (rights, duties, and responsibilities) in democracies and governance systems. The solution should be to use wisdom. Reason and good intentions or the truth and truth to achieve a balance in the interests of all parties in society that changes with the times. With the approach of philosophy and legal philosophy, it is believed that it will create respect for different opinions. and live together for Justice.

Keywords: equality/ freedom/justice/responsibility

บทนำ

การวิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยนิติปรัชญา (2) นี้ เป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องจากบทความเรื่อง “วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาด้วยนิติปรัชญา (1)” ที่วิเคราะห์ด้วยแนวคิด 3 แบบ คือแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมทางกฎหมาย แนวคิดแบบปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย และแนวคิดแบบประวัติศาสตร์แล้วพบว่าไม่ตรงกับแก่นที่แท้จริงของกฎหมาย เพื่อให้ให้เห็นปัญหาการแก้ไขมาตรา 112 ได้ชัดเจนกว้างยิ่งขึ้นไปอีก กล่าวคือ มาตรา 112 ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา บางส่วนถูกมองว่ามีอคติหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือกำจัดผู้เห็นต่าง เนื่องจากมีผู้ถูกดำเนินคดีตามมาตรา 112 นี้เพิ่มมากขึ้น อาจเป็นผลจากการตีความเนื้อหาสาระที่บัญญัติไว้กว้างเกินกว่าหลักนิติวิธี (คือตีความกฎหมายที่เน้นตัวอักษรควบคู่กับเจตนารมณ์) ประกอบกับระบอบวาทะที่มากเกินไปจนไม่เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป (ภัยคอมมิวนิสต์ไม่มีแล้ว) หลายฝ่ายจึงเห็นควรแก้ไข แต่ก็มีบางฝ่ายยึดมั่นจะคงไว้ โดยการอ้างแนวคิดเรื่องความจงรักภักดีหรือการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ อาจจะต้องย้อนไปพิจารณาจากข้อถกเถียงในทางนิติปรัชญา ที่ว่า “กฎหมายที่แท้จริง คืออะไร (ในแง่ Metaphysics of Law) ปัญหาการให้เหตุผลทางกฎหมาย (ในแง่ Epistemology of Law) และปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าที่เป็นภววิสัยในใจความต่าง ๆ ของกฎหมาย (ในแง่ Ethical Values in Law)” (จรัญ โฆษณานันท์, 2561 น.13) ทางหนึ่งในการตอบปัญหานี้ได้ดี คืออาศัยแนวคิด ทฤษฎีทางปรัชญา (เพราะทัศนะทางปรัชญานั้นคำตอบที่ถูกต้องอาจไม่ได้มีหนึ่งเดียว) โดยเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีความจริงของสรรพสิ่ง (ชีวิต โลก และจักรวาล) และแนวคิด ทฤษฎีอำนาจหรือพลังแห่งผู้สร้างหรือผู้ทำลายสรรพสิ่ง (ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรือมนุษย์สร้าง) เพื่อการแสวงหา “แก่น” หรือ “สาระ”(Essence) ที่แท้จริงของสรรพสิ่ง สิ่งหนึ่งที่มนุษย์สมมติร่วมกันเรียกว่า “กฎหมาย” ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดต่าง ๆ มากมาย เช่น แนวคิดแบบนิติศาสตร์ เิงสังคมวิทยา แนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย และแนวคิดเรื่องหลักนิติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงความคิดที่นำไปสู่การกระทำของคนเรา ในเรื่องความรู้ ความเชื่อ และความจริงนั้น อาจมองได้หลายมิติ ขึ้นอยู่กับจริยศาสตร์ (เกณฑ์ตัดสิน) ของแต่ละแนวคิด ที่มนุษย์แต่ละคนยึดถือหรือถูกครอบงำ (ในด้านดีหรือด้านไม่ดี) เช่น การยึดถือหรือถูกครอบงำด้วยกรอบชุดข้อความความคิดแบบวิทยาศาสตร์ แบบศาสนา แบบการศึกษา แบบทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และกฎหมาย เป็นต้น เพื่อให้เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายซึ่งกันและกัน ด้วยความเป็นกลางปราศจากอคติ พิจารณาถึงผลดีผลเสียให้รอบด้านต่อการแก้ไขหรือไม่แก้ไขมาตรา 112 นี้ และที่สำคัญต้องไม่สูญเสียหรือเป็นการหยุดยั้งการแสดงออกต่อความยุติธรรม ความเท่าเทียม และเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบ) ตามระบอบประชาธิปไตยและระบบการตัดสินใจแบบธรรมาธิปไตย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

แนวคิด/ทฤษฎีทางนิติปรัชญา

แนวคิดซึ่งบางส่วนได้พัฒนาไปเป็นทฤษฎีแล้ว แต่ในที่นี้ขอกล่าวรวมกันเป็นแนวคิดทางนิติปรัชญา ในการตอบปัญหาว่า กฎหมายที่แท้จริงคืออะไร มาหรือเกิดจากสิ่งใด รวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายด้วย เช่น ความเป็น

ธรรมหรือความยุติธรรม ภายใต้กรอบแนวคิด/ทฤษฎีทางปรัชญา 2 แนว คือ แนวคิด/ทฤษฎีความจริงของสรรพสิ่ง (ชีวิต โลก และจักรวาล) ที่เป็นแบบปรมาณูสัจจะหรือแบบสมมติสัจจะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562) และแนวคิด/ทฤษฎีอำนาจหรือพลังแห่งผู้สร้างหรือผู้ทำลายสรรพสิ่ง (ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ หรือมนุษย์ สร้าง) โดยจะไม่กล่าวลงไปในเรื่องละเอียด แต่จะยกสาระสำคัญบางส่วนมากล่าวแทรกไปกับแนวคิดทั้ง 3 ในทางนิติปรัชญา ที่ใช้แสวงหา “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมาย และความยุติธรรม คือ

1. แนวคิด/ทฤษฎีแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา (Sociological Jurisprudence) ที่ใช้แสวงหา “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมาย ต่อข้อถกเถียงที่ว่า กฎหมายที่แท้จริงคืออะไร มาหรือเกิดจากอะไร/สิ่งใดนั้น พอลจะสรุปสาระสำคัญของแนวคิดนี้ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2551; จริญญา โฆษณานันท์, 2561; สมยศ เชื้อไทย, 2559) มากล่าวโดยย่อได้ดังนี้

“กฎหมาย” คือ วัตถุประสงค์หรือเครื่องมือ ที่ทำให้บรรลุเป้าหมาย (เช่น เครื่องค้ำจ้งของการเคลื่อนไหวทางสังคมตามแนวคิดของเยียริง (Law as a Means to an End: The principle of the levers of social motion’s Rudolf Von Jhering) หรือวิศวกรรมทางสังคมตามแนวคิดของพาวนด์ (Social Engineering Theory’s Roscoe Pound)) ที่ใช้ทำให้เกิดการถ่วงดุลของผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่าย (คือ ผลประโยชน์ปัจเจกชน ผลประโยชน์รัฐ และผลประโยชน์สังคมในแนวคิดของเยียริง /ผลประโยชน์ปัจเจกชน ผลประโยชน์มหาชน และผลประโยชน์สังคมตามทฤษฎีผลประโยชน์ของพาวนด์) (Jhering: Individual interests, State Interest and Social Interest / The Theory of Interests’ Pound: Individual interests, Public interest and Social interest) กล่าวคือทั้งเยียริง (Jhering) และพาวนด์ (Pound) ต่างเห็นว่า ในสังคมมีการพิพาทขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ของฝ่ายต่าง ๆ ถ้าต้องการให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรม ควรใช้เครื่องมือดังกล่าวทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทขัดแย้ง และจัดสรรผลประโยชน์ในสังคมให้สมดุลกัน อาจกระทำในลักษณะการให้สิ่งตอบแทน การข่มขู่ลงโทษเชื่อมไปถึงปฏิบัติวินัยหน้าที่ ความรัก คุณธรรม ศีลธรรม ตามแนวคิดของเยียริง หรือสำรวจปัญหาความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ในสังคม แล้วใช้วิธีการแก้ไขตามทฤษฎีวิศวกรรมทางสังคมของพาวนด์ นอกจากนั้น กฎหมายควรเป็นเครื่องมือที่กำหนดหน้าที่มากกว่าสิทธิ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความสมานฉันท์มากขึ้น และควรมีการกระจายอำนาจในสังคมเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมที่ดียิ่งขึ้นตามแนวคิดของดิวกี (Social Solidarism’s Leon Duguit) กฎหมายมีอยู่จริงแบบสมมติบัญญัติเข้าถึงได้ด้วยอายตนะห้า (ตา หู จมูก ลิ้น กายประสาท) ด้วยปัญญา เหตุผลของมนุษย์ ในด้านบ่อเกิดหรือที่มาของกฎหมาย แนวคิดนี้เห็นว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างหรือทำลายกฎหมาย ที่เป็นไปตามกระบวนการทางสังคม ดังนั้น การออกหรือแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายจึงทำได้ ในเบื้องต้นระดับสัญญาประชาคม เช่น สัญญาประชาคมในแนวคิดของจอห์น ล็อก ที่มีทั้งสัญญาหลัก (มนุษย์ต่างสมัครใจเข้ามาตกลงร่วมกันเพื่อต้องการให้ชีวิตไปสู่เป้าหมาย) และสัญญารอง (จ้างคนมาทำให้อีกคนหนึ่งเป็นจริงเป็นจังขึ้นมา) เป็นต้น ส่วนในเบื้องต้นเป็นไปตามกระบวนการทางสังคมที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ ในลักษณะของการพิจารณาผลประโยชน์ได้เสียทั้ง 3 ฝ่าย เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดและให้ไม่มีผลเสียหรือมีผลเสียน้อยที่สุดแก่ทั้งสามฝ่าย โดยการเจรจาต่อรอง (เช่น ทำประชาคมหรือประชาพิจารณา) ที่เป็นไปตาม

หลักการตัดสินใจแบบธรรมาธิปไตย แต่เท่าที่ผ่านมาการแก้ไขเปลี่ยนแปลง (รวมถึงการยกเลิกและการบัญญัติขึ้นใหม่ด้วย) แห่งกฎหมายนั้น มีคติต่าง ๆ เช่น อคติ 4: ฉันทาคติ โมหาคติ โทสาคติ ภยาคติ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แทรกได้ง่ายและมากพอสมควร เช่น แทรกในเรื่องอำนาจต่อรอง (การตัดสินใจแบบอธิดาธิปไตยหรือแบบโลกาธิปไตย) เรื่องผลประโยชน์ และเรื่องการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และกฎหมาย เป็นต้น นี้อาจถือว่าเป็นสัจธรรมส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์

2. แนวคิด/ทฤษฎีแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย (Legal Realism) ที่ใช้แสวงหา “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมาย ต่อข้อถกเถียงที่ว่า กฎหมายที่แท้จริงคืออะไร มาหรือเกิดจากอะไร/สิ่งใดนั้น พอจะสรุปสาระสำคัญของแนวคิดนี้ (ปรีดี เกษมทรัพย์, 2551 จรัญ โฆษณานันท์, 2561 และสมยศ เชื้อไทย, 2559) มากล่าวโดยย่อได้ดังนี้

“กฎหมาย” คือ สิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทำ ไม่ใช่สิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพูดหรือบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในประมวลกฎหมายหรือพระราชบัญญัติต่าง ๆ (Law in Action สำคัญกว่า Law in Books เป็นลักษณะ Living Law คือกฎหมายมีชีวิต) ทำให้เห็นการมีอยู่จริงของกฎหมายอาจไม่ได้มีอยู่แบบจิตนิยม อย่างทฤษฎีเรื่องแบบ (Theory of Forms) หรือ ทฤษฎีความคิด (Theory of Ideas) ของเพลโต แต่มีอยู่แบบสารนิยม (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2561) คือจริงแบบวิทยาศาสตร์หรือจริงแบบคณิตศาสตร์ (สมภาร พรหมทา, 2561) ดังจะเห็นได้ในสังคมนิยมทางกฎหมายแบบอเมริกัน (American Legal Realism) ที่เน้นความจริง แบบปฏิบัตินิยม (Practicalism) และสังคมนิยมทางกฎหมายแบบสแกนดิเนเวีย (Scandinavian Legal Realism) แม้ในเบื้องต้นบางส่วนที่เน้นจิตวิทยา คือ คำในกฎหมาย (Legal Word) เป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็ยังมีข้อกังขาระหว่างกฎหมายที่บัญญัติไว้ในกระดาษกับกฎหมายที่ปฏิบัติจริง สิ่งไหนจริงกว่ากัน จึงเอาความจริงแบบปฏิบัตินิยมเป็นสำคัญ ในด้านบ่อเกิดหรือที่มาของกฎหมาย เห็นว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างหรือทำลายกฎหมาย ดังนั้น การออกหรือแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมาย จึงทำได้ เพียงแต่ต้องมาพิจารณาว่า ต้องเป็นมนุษย์แบบใด เช่น เป็นคนดี หรือใครก็ได้ที่ถูกเลือกเป็นรัฐธำมณียัตย์ เป็นต้น ที่ส่งต่อไปยังปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย (การกระทำของศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ) อีกประเด็นหนึ่ง ว่าเป็นธรรมหรือยุติธรรมหรือไม่อย่างไร ที่มีแนวคิด ทฤษฎีอีกหลายชุดที่อยู่เบื้องหลังของการตัดสิน ถูก-ผิด เป็นแบบใด เช่น 1) เจตนาบริสุทธิ์: ถูก-ผิด ดูที่เจตนา 2) บัญญัตินิยม: ถูก-ผิด ดูที่การกระทำว่าสอดคล้องหรือละเมิดกฎหมาย 3. ประโยชน์นิยม: ถูก-ผิด ดูที่ผลลัพธ์ของการกระทำ 4) อารมณ์นิยม: ถูก-ผิด อยู่ที่ว่าชอบหรือไม่ชอบ และ 5) สองมาตรฐาน: ถูก-ผิด อยู่ที่จะเป็นพวกเดียวกันหรือต่างพวกกัน นี่คือสัจธรรมอย่างหนึ่งในสังคม (ที่ธรรมดาของมนุษย์ย่อมเป็นเช่นนี้หนอ เช่น เป็นไปตามธรรมชาติ นิยม ปฏิฐานนิยม ประวัติศาสตร์นิยม และอื่น ๆ) เมื่อกลับมาพิจารณาประเด็นการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายนั้น (ที่เป็นประเด็นเดียวกันกับแก่นหรือสาระสำคัญที่แท้จริง ไม่ใช่ประเด็นการบังคับใช้กฎหมาย) โดยตรรกะของแนวคิดนี้ ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่า การแก้ไขหรือยกเลิกสาระบัญญัติในมาตรา 112 นี้ เป็นการไม่จงรักภักดีหรือเป็นการล้มล้างสถาบันฯ เพราะขึ้นอยู่กับคดีว่าเป็นด้านดีหรือด้านไม่ดี หรือเป็นไปตามหลักนิติธรรมแบบใด ถ้าแบบที่เน้นสิทธิหน้าที่

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

เท่าเทียมกันหรือเสมอภาคกันที่สามารถพบได้มากในทางนิติปรัชญาตะวันตก ส่วนแบบเน้นหน้าที่ตามความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ นั้น มักจะพบได้มากในนิติปรัชญาทางตะวันออก เช่น จารีตประเพณีแบบไทยที่ถือว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นที่เคารพสักการะผู้ใดจะล่วงละเมิดมิได้ จึงจำเป็นต้องมีมาตรา 112 นี้ขึ้นมาคุ้มครองอย่างกว้างขวาง ในอดีตเคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 6274/2556 วางหลักไว้ว่า “การหมิ่นประมาทอดีตพระมหากษัตริย์ก็ย่อมกระทบถึงพระมหากษัตริย์ปัจจุบันที่ยังคงครองราชย์อยู่” ยิ่งปัจจุบันที่ถือว่า ประเทศไทยปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข จึงต้องคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวมหรือประโยชน์สาธารณะไปพร้อมกัน อาจถือว่าเป็นหลักนิติธรรมตามความเหมาะสมแบบหนึ่งทางตะวันออก ส่วนปัญหาความผิดตามมาตรา 112 นี้เพิ่มมากขึ้นอาจเป็นอคติของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

3. แนวคิดเรื่องหลักนิติธรรม (The Rule of Law) อาจแยกออกมาจากแนวคิดแบบต่าง ๆ ในทางนิติปรัชญาที่ใช้แสวงหา “แก่น” หรือ “สาระ” ที่แท้จริงของกฎหมาย และแนวคิดเรื่องความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมนั้น ทำให้เห็นแนวคิดเรื่องหลักนิติธรรม มีความแตกต่างหลากหลาย คือมีทั้งที่เหมือนหรือคล้ายหรือแตกต่างกันไป เช่น “ในแนวคิดของเพลโต (Plato) และอาริสโตเติล (Aristotle) ที่ยอมรับให้มีความไม่เท่าเทียมกันได้ (ทาสในเอเธนส์ไม่มีสิทธิทางการเมือง) ส่วนใน Magna Carta และ Bill of Right เน้นความเท่าเทียมกัน เป็นต้น รวมถึงแนวคิดของ เอ.วี. ไดซี่ (A.V. Dicey) เอฟ.เอ. ไฮเยค (F.A. Hayek) ลอน ฟูลเลอร์ (Lon Fuller) โจเซฟ ราช (Joseph Raz) จอห์น ฟินนิส (John Finnis) และคณะกรรมการนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists; ICJ) ที่มีทั้งแบบเน้นความเท่าเทียมกันและความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ แต่พอหาจุดร่วมได้ว่าเป็นเกณฑ์จำกัดอำนาจรัฐ เกณฑ์การคุ้มครองสิทธิของประชาชน และเกณฑ์ในการตรากฎหมาย” (จรัญ โฆษณานันท์, 2561) เพื่อใช้เป็นแม่แบบในการวิเคราะห์ปัญหาต่อไป จึงขอสรุปสาระสำคัญมากล่าวสัก 7 ประการ คือ 1) หลักความเป็นใหญ่สูงสุดของกฎหมายในการปกครอง (Legal State) ในการใช้อำนาจรัฐ 2) หลักการปกครองโดยกฎหมาย “ที่เป็นธรรม” เพื่อความเป็นธรรม (ความยุติธรรมในการใช้อำนาจรัฐ) 3) หลักการที่รัฐบาลต้องปกครองด้วยกฎหมายและใช้อำนาจภายใต้กฎหมาย 4) หลักการเคารพเชื่อฟังต่อกฎหมาย 5) หลักความเสมอภาคของบุคคลเบื้องหน้ากฎหมาย 6) หลักการตรวจสอบอำนาจบริหารโดยฝ่ายตุลาการ 7) หลักความเป็นอิสระ เป็นกลางของตุลาการ และ 7) กระบวนการที่เป็นธรรมของกฎหมาย (Due Process of Law) โดยหลักการเหล่านี้ต่างก็มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ ตามประวัติศาสตร์ของสังคมหรือตามเจตจำนงของมนุษย์

ทั้ง 3 แนวคิดที่กล่าวมานี้จะนำไปใช้วิเคราะห์ “สารบัญญัติ” (ความผิดอาญาและระวางโทษ) ในมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เพื่อแสดงให้เห็นถึง “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมาย คืออะไร ใครหรือสิ่งใดสร้าง สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ อย่างไร ส่วนการแก้ไขหรือการยกเลิกแล้วจะเป็นการไม่จงรักภักดีหรือเป็นการล้มล้างสถาบันหรือไม่อย่างไรนั้นจะแสดงเท่าที่เป็นไปตามตรรกะที่เกี่ยวข้องเท่านั้น เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่แยกออกเป็นอีกประเด็นหนึ่ง

วิเคราะห์มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ด้วยแนวคิดและทฤษฎีทางนิติปรัชญา

ปัญหาว่า มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แก้ไขได้หรือไม่นั้น ในส่วนที่เป็นตัวเลขมาตราไม่น่าเป็นปัญหา ปัญหาที่แท้จริงน่าจะเป็น “สารบัญญัติ” (ความผิดอาญาและระวางโทษ) ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และขยายไปถึงปัญหาการบังคับใช้ ก่อนอื่นขอกล่าวถึงบ่อเกิดหรือที่มาและวิวัฒนาการของสารบัญญัติในมาตรานี้โดยย่อต่อไปนี้

เมื่อปี พ.ศ.2451 ได้มีการประกาศใช้ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 โดยมีสารบัญญัติในทำนองเดียวกับมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาในปัจจุบันนี้ คือ ภาค 2 ว่าด้วยความผิดประทุษร้ายต่อพระเจ้าอยู่หัวแลพระราชอาณาจักร หมวดที่ 1 ความผิดฐานประทุษร้ายต่อพระบรมราชตระกูล มาตรา 98 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดทงองอาจแสดงความอาฆาตร้ายหรือหมิ่นประมาทต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี สมเด็จพระมหากษัตริย์ก็ดี มกุฎราชกุมารก็ดี ต่อผู้สำเร็จราชการแผ่นดินในเวลารักษาการต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี ท่านว่า โทษของมันถึงจำคุกไม่เกินกว่าเจ็ดปี แลให้ปรับไม่เกินกว่าห้าพันบาทด้วยอีกโสດหนึ่ง” และหมวดที่ 2 มาตรา 104 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายด้วยประการใดใด โดยเจตนาต่อผลอย่างหนึ่งอย่างใดที่ต่อไปในมาตรานี้ คือ (1) เพื่อจะให้เกิดความจงรักภักดีหรือความดีใจต่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ดี ต่อรัฐบาลก็ดี หรือต่อราชการแผ่นดินก็ดี (2) – (3)...ท่านให้เอามั่นผู้กระทำการอย่างใดใดโดยเจตนาเช่นว่ามานี้ลงอาญาจำคุกไม่เกินกว่าสามปี แลให้ปรับไม่เกินกว่าพันบาทด้วยอีกโสດหนึ่ง”(พนารัตน์ มาศมงคล, ม.ป.ป.) เหตุผลของการบัญญัติขึ้น ในส่วนที่เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมาย (ความคุ้มครอง และระวางโทษ) อาจจะเน้นรูปแบบมากกว่าเนื้อหา ส่วนเจตนารมณ์ของผู้ออกกฎหมาย (เสนอร่าง พิจารณาตรา และประกาศใช้) เพื่อให้กฎหมายของไทยเทียบเท่ากับกฎหมายในนานาอารยประเทศทางตะวันตก และเพื่อให้ได้สิทธิภาพทางศาลคืนจากประเทศที่มีสิทธิทางศาลเหนือประเทศสยามในขณะนั้น

ต่อมาในพ.ศ. 2470 มีการแก้ไขมาตรา 104 (1) เป็นให้การสั่งสอนทฤษฎีการเมืองหรือเศรษฐกิจเพื่อให้บังเกิดความเกลียดชังความหมิ่นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวหรือเกิดความเกลียดชังระหว่างชนชั้น เป็นความผิด มีระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี ปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และในปี พ.ศ.2477 แก้ไขมาตรา 104 (1) ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เป็นว่า “ผู้ใดกระทำการให้ปรากฏแก่คนทั้งหลายด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรือด้วยอุบายอย่างใด ๆ ดังต่อไปนี้ ก) ให้เกิดความดูหมิ่นต่อพระมหากษัตริย์ หรือรัฐบาล หรือข้าราชการแผ่นดินในหมู่ประชาชนก็ดี... ผู้นั้นมีความผิดต่อระวางโทษจำคุกไม่เกินกว่าเจ็ดปี แลให้ปรับไม่เกินกว่าสองพันบาท ด้วยอีกโสດหนึ่ง แต่ถ้าวาจา หรือลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรืออุบายอย่างใด ๆ ที่ได้กระทำไปภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อสาธารณะประโยชน์ หรือเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต หรือเป็นเพียงการติชมตามปกติวิสัย ในบรรดาการกระทำของรัฐบาลหรือของราชการแผ่นดิน การกระทำนั้นไม่ให้ถือว่าเป็นความผิด” (ilaw-freedom, 2015) ทำให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายชัดเจนขึ้น คือมุ่งเน้นคุ้มครองสถานพระมหากษัตริย์ตามแบบอย่างนานาอารยประเทศ และเน้นหลักนิติธรรมแบบตะวันตก คือมีหลักการคล้ายกับมาตรา 326 และมาตรา 329 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ครั้นเมื่อเปลี่ยนมาใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2500 (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา ราชกิจจานุเบกษา: 2499) แทนกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ข้อความในทำนองเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 98 ก็พัฒนาการไปปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 แต่เปลี่ยนเป็นว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้าย พระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี” ไม่ได้กำหนดโทษขั้นต่ำไว้ ดังนั้น อาจจะถูกจำคุกหนึ่งวัน หนึ่งเดือน หรือหนึ่งปีก็ได้ แต่สูงสุดไม่เกินเจ็ดปี อาจถือว่า ยังเน้นเจตนารมณ์ของกฎหมายสำคัญกว่าเจตนารมณ์ของผู้ออกกฎหมาย

ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 โดยอ้างในแถลงการณ์ถึงเหตุผลของการยึดอำนาจว่ามี “กลุ่มบุคคล...ได้กระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพอันเป็นการเหยียบย่ำจิตใจของคนไทยทั้งชาติ โดยเจตจำนงทำลายสถาบัน...ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแผนคอมมิวนิสต์ที่จะเข้ายึดครองประเทศไทย...” และต่อมาได้ออกคำสั่งคณะปฏิวัติให้แก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 ให้เป็นดังเช่นปัจจุบันที่เราเห็นอยู่ คือ มาตรา 112 บัญญัติว่า “ผู้ใดหมิ่นประมาท ดูหมิ่น หรือแสดงความอาฆาตมาดร้ายพระมหากษัตริย์ พระราชินี รัชทายาท หรือผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี”(มาตรา 1 แห่งคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41, ราชกิจจานุเบกษา: 2519) อาจถือว่า เริ่มเน้นเจตนารมณ์ของผู้ออกสำคัญกว่าเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้น จากที่กล่าวมานี้ต่อความเห็นที่แตกต่างในเรื่อง การแก้ไขเปลี่ยนแปลง (อาจรวมไปถึงการยกเลิกด้วย) ได้หรือไม่ รวมถึงการแก้ไขหรือการยกเลิกจะเป็นการไม่จงรักภักดีหรือล้มล้างสถาบัน จริงหรือไม่ ขอให้ลองพิจารณาจากตรรกะหรือเหตุผลในทางนิติปรัชญา ของ 3 แนวคิด/ทฤษฎี ที่กล่าวไว้ข้างต้นดังต่อไปนี้

จาก “สารบัญญัติ” (ความผิดอาญาและระวางโทษ) ในมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ถ้าวิเคราะห์ด้วยแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ที่เห็นว่า กฎหมายคือวัตถุประสงค์หรือเครื่องมือ ที่ใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายคือทำให้ผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่าย (ประโยชน์ปัจเจกชน ประโยชน์รัฐหรือมหาชน และประโยชน์สังคม) ในสังคมสมดุลกันนั้น จะพบว่า “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมายเป็นเพียงระดับบสสารที่เป็นนามธรรมที่มนุษย์สมมติขึ้นใช้ มนุษย์เป็นผู้สร้าง (หรือทำลาย) กฎหมาย ซึ่งมีรากเหง้ามาจากกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยแล้วผ่านแนวคิดแบบสัญญาประชาคมมาเป็นกฎหมาย เข้าถึงได้ด้วยปัญญา เหตุผลของมนุษย์ แบบประสบการณ์นิยม ตามแนวคิดเครื่องคั่งง่างของการเคลื่อนไหวทางสังคมหรือตามแนวคิดวิศวกรรมทางสังคมนั้นมีหลักการสำคัญ คือทำให้ผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่ายสมดุลกัน (เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายและให้มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยยิ่งดี) ที่ถือว่ามีความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมทางสังคมแล้ว เพียงแต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมามีอคติ (เช่น อคติ 4: ฉันทาคติ โมหาคติ โทสาคติ ภยาคติ หรือรัก โลภ โกรธ หลง) แทรกได้ง่ายและได้มากพอสมควร เช่น เรื่องอำนาจต่อรอง (ที่ผ่านมามีการต่อรองหรือทำประชาภิพหรือประชาพิจารณาโดยระบบธรรมาธิปไตย) ในการแก้ไข นอกจากนั้น อาจถือว่าใช้ฉันทาคติและภยาคติโดยระบบการตัดสินใจแบบอธธิปไตยหรือโลกาธิปไตยในการแก้ไข เช่น ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41 ในเรื่องผลประโยชน์ก็ไม่ใช้หลักการทำให้ผลประโยชน์ให้ทั้งสามฝ่ายในสังคมให้สมดุลกันตามแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยาที่เน้นให้ได้ประโยชน์มาก

ที่สุดและมีผลเสียที่น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย และที่สำคัญในเรื่องความคิด ความรู้ ความเชื่อ และความจริงของแต่ละคน แต่ละฝ่ายในสังคมนั้น อาจถูกครอบงำ (ทั้งด้านดีและไม่ดี) ที่ไม่ตรงกับหลักการตัดสินใจแบบธรรมาธิปไตย

ดังนั้น จึงตีความได้ว่า “สารบัญญัติ” ในมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ไม่ตรงกับแก่นสารที่แท้จริงของกฎหมายและความยุติธรรมในแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา ที่เน้นกฎหมายคือวัตถุประสงค์หรือเครื่องมือที่ทำให้ประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่ายในสังคมสมดุล มีความเป็นกลาง ปราศจากอคติ สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ (รวมไปถึงการยกเลิกหรือบัญญัติขึ้นใหม่ด้วย) เพราะกระบวนการทางสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพียงแต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลง (รวมถึงการยกเลิกและการร่างขึ้นใหม่) นั้น อาจมีอคติ (ทั้งด้านดีและไม่ดี) แทรกได้ง่ายและมากพอสมควร เช่น อคติเรื่องหลักนิติธรรม เรื่องความจงรักภักดี เรื่องความมั่นคง และเรื่องการล้มล้างสถาบัน เป็นต้น ที่สำคัญจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาตรา 112 นี้ก็มีการแก้ไขมาหลายครั้ง เช่น เมื่อปี 2470, ปี 2477 ปี 2499 และปี 2519 ส่วนประเด็น การแก้ไขหรือไม่แก้ไข (รวมไปถึงการยกเลิก) มาตรา 112 นั้น ไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นการไม่จงรักภักดีหรือการล้มล้างสถาบันฯ เพราะโดยตรรกะ ถ้าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามหลักการผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่ายที่สมดุล คือเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่ายและมีผลกระทบที่น้อยที่สุดหรือไม่มีเลย มีความเหมาะสมกับยุคสมัยกลับจะเป็นการเพิ่มความจงรักภักดีและความมั่นคงของสถาบันกษัตริย์ให้มากขึ้น แต่ถ้าแก้ไขโดยมีอคติในด้านไม่ดี คือทำให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเสียประโยชน์มากเกินไปจนเกิดความสมดุล อาจจะเสี่ยงต่อความจงรักภักดีและการล้มล้างสถาบันได้ในทางกลับกันการคงเดิมสารบัญญัติมาตรา 112 ไว้โดยไม่ให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นมีความเสี่ยงมากกว่า เพราะขัดกับธรรมชาติของกระบวนการทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อแสวงหาจุดสมดุลแห่งผลประโยชน์ แม้แต่กฎหมายก็เช่นเดียวกัน อาจถือว่าเป็นสัจธรรมแบบหนึ่ง

เมื่อวิเคราะห์ “สารบัญญัติ (ความผิดอาญาและระวางโทษ)” ของมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ด้วยแนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมายทางตะวันตก ที่เห็นว่า กฎหมาย คือสิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติ ไม่ใช่สิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐพูดหรือบัญญัติไว้ในกระดาษเท่านั้น ไม่ว่าจะมองในแง่สัจธรรม (ที่เห็นว่ามนุษย์ก็เป็นเช่นนั้น) หรือ คือเป็นสังคมนิยมของโลกที่อาจมองความจริงแตกต่างกันได้ สิ่งที่มนุษย์สมมติร่วมกันเรียกว่า “กฎหมาย” เพียงแค่สิ่งนามธรรม ได้แก่ การกระทำของมนุษย์ หรือในแง่สัจธรรมที่ลึกซึ้งแบบความจริงแท้แน่นอนที่ถึงสุดท้ายปลายทางหรือปรมาตมสัจจะ ก็ไม่ค่อยตรงกับแก่นสารที่แท้จริงของกฎหมายในแนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมายทางตะวันตก กล่าวคือ ในระดับสมมติสัจจะ สิ่งที่มนุษย์สมมติบัญญัติขึ้นมาใช้เป็นกฎเกณฑ์เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมในสังคมร่วมกัน กฎหมายเกิดจากมนุษย์ จึงสามารถแก้ไขได้ เช่น ตามแนวคิดแบบสัญญาประชาคม หรือการกระทำของศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐ (แนวคิดนี้อาจเกินความเข้าใจถึงประเด็นการบังคับใช้กฎหมายด้วยบางส่วน) เป็นต้น โดยที่ศาลนั้น นายแรก หมายถึงอาคารสถานที่ไม่มีชีวิตจิตใจ และนายที่สอง หมายถึงมนุษย์มีชีวิตจิตใจ (ตัวผู้พิพากษา) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น เมื่อกฎหมายคือสิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติ กฎหมายจึงแก้ไขได้เพียงแต่การแก้ไข (รวมถึงการยกเลิกหรือบัญญัติขึ้นใหม่) นั้น อาจจะมีอคติ 4: ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

(หรือรัก โลภ โกรธ หลง) แทรกได้ เพราะการใช้เกณฑ์ตัดสิน เช่น 1) เจตนาบริสุทธิ์: ถูก-ผิด ดูที่เจตนา 2) บัญญัติ นิยม: ถูก-ผิด ดูที่การกระทำว่าสอดคล้องหรือละเมิดกฎเกณฑ์ 3) ประโยชน์นิยม: ถูก-ผิด ดูที่ผลลัพธ์ของการกระทำ 4) อารมณ์นิยม: ถูก-ผิด อยู่ที่ว่าชอบหรือไม่ชอบ และ 5) สองมาตรฐาน: ถูก-ผิด อยู่ที่จะเป็นพวกเดียวกันหรือต่างพวก กัน อาจทำให้เกิดความเป็นธรรมหรือความยุติธรรมที่แตกต่างกัน จนกระทบต่อหลักนิติธรรมได้ เช่น ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 6274/2556 ที่ยึดหลักนิติธรรมตามความเหมาะสม เมื่อนำมาพิจารณาในบริบทของศาลไทย สิ่งที่ศาลทำอาจไม่เหมาะสมหรือผิดพลาดโดยสุจริตได้ เคยมีตัวอย่างการฟ้องร้องผู้พิพากษาที่ทำงานผิดพลาด ปรากฏว่าศาลบอกว่าศาลทำในพระปรมาภิไธย เมื่อพระมหากษัตริย์ทำอะไรไม่ผิด ศาลก็ทำอะไรไม่ผิดเหมือนกันจึงยกฟ้องไป

สุดท้ายเมื่อวิเคราะห์ “สารบัญญัติ (ความผิดอาญาและระวางโทษ)” ของมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ด้วยหลักนิติธรรมทางตะวันตกที่แม้จะมีความแตกต่างหลากหลาย แต่ก็พอหาจุดร่วมได้ คือการเน้นเรื่องการจัดอำนาจของรัฐ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการตรากฎหมายที่เป็นธรรม จะเห็นว่ามาตรา 112 นี้ไม่ค่อยตรงกับแนวคิดเรื่องนิติธรรม (The Rule of Law) ทางตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักความเท่าเทียมกัน หลักเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) และความยุติธรรม กล่าวคือ ในหลักการปกครองด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะในระบอบประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันสามารถพูดคุยกันได้ทุกเรื่องส่วนจะเอาอย่างไรก็ตามกลางกัน ถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ใช้เสียงข้างมากตัดสิน (เช่น ใน Democracy and Education ของจอห์น ดิวอี้ เป็นต้น) และการเน้นกฎหมายเป็นใหญ่หรือสูงสุด กฎหมายนั้นต้องเป็นธรรมด้วย (เช่น แนวคิดของอาริสโตเติล และไคซีล เป็นต้น) ในแง่ความเป็นธรรมที่มีหลักนิติธรรมจากแนวคิดต่าง ๆ ทางนิติปรัชญา (เน้นแก่นหรือสาระที่แท้จริงของกฎหมาย) ถ้าเป็นหลักนิติธรรมจากแนวคิดแบบธรรมชาตินิยมทางกฎหมายในระดับลึก คือเท่าเทียมกันในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพ จะเห็นว่าหลักการของมาตรา 112 ไม่เท่าเทียมกันกับหลักการดูหมิ่นและหมิ่นประมาทในมาตราอื่น ๆ ของประมวลกฎหมายอาญา แต่ถ้าในระดับตื้นขึ้นมาก็คือหลักนิติธรรมจากแนวคิดแบบปฏิฐานนิยมทางกฎหมาย รวมถึงแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยาและแนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมายด้วย ที่มองแค่สิ่งที่เป็นอย่างสำคัญกว่าสิ่งที่ควรจะเป็นจะพบว่า สถาบันพระมหากษัตริย์นั้นประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ส่วนที่เป็นสถาบันไม่มีชีวิตจิตใจที่มนุษย์ร่วมกันสมมติบัญญัติขึ้นเป็นองค์กร และ 2) ส่วนที่เป็นมนุษย์มีชีวิตจิตใจ มีฐานันดรศักดิ์เป็นองค์พระมหากษัตริย์และเป็นประมุขของรัฐ โดยทั้งส่วนนี้คนส่วนใหญ่ในสังคมนั้น ๆ ต่างเห็นว่าเป็นสิ่งดีงาม (คุณธรรมทางกฎหมาย) เช่น เป็นศูนย์รวมจิตใจก่อให้เกิดความมั่นคงแห่งรัฐ และทรงเป็นผู้อุปถัมภ์ผู้ได้ปกครองจึงก่อให้เกิดความจงรักภักดี ความเคารพ จึงเห็นสมควรบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองไว้เป็นพิเศษ (คือเป็นการคุ้มครองอธิปไตย ประโยชน์สาธารณะและบุคคลไปพร้อม ๆ กัน) คือทั้งส่วนที่ระบุว่ากระทำอย่างไรเป็นความผิด และส่วนที่กำหนดระวางโทษ เช่น มาตรา 112 ที่จำเป็นต้องแตกต่างมากกว่า การดูหมิ่น (มาตรา 393) หรือหมิ่นประมาท (มาตรา 326) บุคคลธรรมดาทั่วไป (ที่เน้นคุ้มครองเฉพาะเสรีภาพ และชื่อเสียงของบุคคลแต่ละคน)

เมื่อตีความ “สารบัญญัติ”(ความผิดและระวางโทษ) ในมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ ถึงแม้ว่าด้านเนื้อหาจะไม่ค่อยตรงกับแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยาและแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย แต่สิ่งหนึ่งที่เห็น

เหมือนกันคือ กฎหมายมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงตีความได้ว่า สารบัญญัติในมาตรา 112 นั้น แก้ไขได้ (รวมถึงการยกเลิกหรือการออกใหม่ด้วย) เพราะจากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้มีการแก้ไขมาหลายครั้ง คือเมื่อปี 2470, ปี 2477 ปี 2499 และปี 2519 เมื่อกฎหมายแต่ละแนวคิดแก้ไขได้ หลักนิติธรรมแต่ละแนวก็แก้ไขได้ตามไปด้วย เพียงแต่การแก้ไขหลักนิติธรรมนั้นอาจมีอคติ 4 (ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภยากติ หรือรัก โลภ โกรธ หลง) แทรกได้ง่ายและมากมาย เช่น อคติ 4 ต่อเรื่องความเป็นธรรมหรือความยุติธรรม ที่อาจใช้จริยศาสตร์หรือเกณฑ์ตัดสินที่ต่างกัน อคติ 4 ต่อเรื่องความเคารพความจงรักภักดี อคติ 4 ต่อเรื่องความมั่นคงแห่งรัฐหรือการล้มล้างสถาบันทางปกครอง อคติ 4 ต่อเรื่องผลประโยชน์ และอคติ 4 ต่อเรื่องการเลือกปฏิบัติ เป็นต้น นี่อาจถือเป็นสังขธรรมแห่งสังคมนตรีที่แต่ละคนแต่ละฝ่ายยึดถือหรือถูกครอบงำ (ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี) ด้วยกรอบชุดข้อความความคิดในแบบต่าง ๆ เช่น ทางวิทยาศาสตร์ ทางศาสนา ทางการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น จึงทำให้มีความคิด ความรู้ ความเชื่อ ในความจริงที่แตกต่างหลากหลายกันไป แม้เราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่าง แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ โดยใช้เหตุผลปรัชญาและนิติปรัชญาช่วยวิเคราะห์หาแก่นสารที่แท้จริงของสิ่งนั้น ๆ อย่างรอบด้าน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิเคราะห์ด้วยกรอบนิติปรัชญาต่อสารบัญญัติ คือความผิดอาญาและระวางโทษของมาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทั้งในระดับสัญญาประชาคมในปัจจุบันและแนวคิดแบบต่าง ๆ ในทางนิติปรัชญาที่ถ่วงไปถ่วง “แก่น” หรือ “สาระ” สำคัญที่แท้จริงของกฎหมาย และความยุติธรรม โดยบางส่วนอาศัยกรอบแบบกว้าง ๆ ทางปรัชญา คือแนวคิด ทฤษฎีความจริงของสรรพสิ่ง และแนวคิด ทฤษฎีอำนาจ หรือพลังแห่งผู้สร้างหรือผู้ทำลายสรรพสิ่ง พบว่า ถ้ามองด้วยแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น ไม่ตรงกับแก่นสารที่แท้ของกฎหมายและความยุติธรรมในแนวคิดนี้ ที่เน้นหาจุดสมดุลของผลประโยชน์สามฝ่ายในสังคมตามกระบวนการทางสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย ฟังความเห็นของทุกฝ่าย (ควรทำประชามติหรือประชาพิจารณ์) เพื่อพิจารณาถึงผลดีผลเสียให้รอบด้าน ความเป็นกลาง ปราศจากอคติ โดยทุกคนมีอิสระในการตัดสินใจแบบธรรมาธิปไตย คือไม่ถูกครอบงำด้วยกรอบชุดความคิดแบบต่าง ๆ (ทั้งด้านดีและด้านไม่ดี) เช่น แบบการศึกษา ศาสนา สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และกฎหมาย เป็นต้น โดยทุกคนสามารถแสดงความคิดและถูกวิพากษ์วิจารณ์ได้เป็นธรรมดา อย่างเท่าเทียมกันในด้านเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) แต่กฎหมายมาตรานี้กลับมีเนื้อหาสารบัญญัติ (ความผิดและระวางโทษ) ที่แตกต่างกับหลักกระบวนการทางสังคมที่ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิรันดร์ และการบังคับใช้ที่ก่อให้เกิดความแตกต่างกัน ทั้งด้านความยุติธรรม ความเท่าเทียม และเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) รวมทั้งแนวคิดความมั่นคงไม่ยอมแก้ไข ทำให้มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ส่วนใหญ่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดแบบนิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยาในนิติปรัชญาตะวันตก เมื่อมองด้วยแนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย ที่เน้นแก่นแท้จริงของกฎหมายและความยุติธรรม คือสิ่งที่ศาลหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐทำ ไม่ใช่สิ่งที่ศาลหรือ

เจ้าหน้าที่ของรัฐพูดหรือบัญญัติไว้ในกระดาษแล้วไม่ทำตามนั้น ในแง่หนึ่งสังคมนิยมอาจมองแค่ปฏิบัตินิยม ที่เห็นว่าสรรพสิ่งที่มนุษย์สมมติร่วมกันเรียกว่า “กฎหมาย” และ “ความยุติธรรม” นั้น ต่างก็เป็นไปตามธรรมดาในสังคมมนุษย์ที่ย่อมมีความบกพร่องได้ ไม่มีอะไรสมบูรณ์แบบ ดังนั้น กฎหมายและความยุติธรรมในแนวคิดที่ผ่านมา เช่น แนวธรรมชาตินิยม แนวปฏิฐานนิยม แนวประวัติศาสตร์นิยม และแนวคิดกฎหมายแบบมาร์กซิสต์ จึงเป็นสังคมนิยมอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ ในทัศนะบางคนของกลุ่มสังคมนิยมทางกฎหมายแบบอเมริกัน ทำให้เห็นว่า มาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้น มีบางส่วนใกล้เคียงกับแนวคิดแบบประวัติศาสตร์นิยมทางกฎหมาย และแนวคิดกฎหมายแบบมาร์กซิสต์ เช่น จารีตประเพณีทางปกครอง และกฎหมายคือเครื่องมือของผู้ปกครองที่ใช้รักษาผลประโยชน์ แต่อีกแง่หนึ่งสังคมนิยมเน้นถึงความจริงแท้แน่นอนที่เป็นสุดท้ายปลายทางของสิ่งนั้น ๆ ในทัศนะบางคนของกลุ่มสังคมนิยมทางกฎหมายแบบสแกนดิเนเวีย เช่น ความเท่าเทียมกันในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) และเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาเป็นนิรันดร์ แต่มาตรา 112 นี้ กลับทำให้สิ่งเหล่านี้มีความแตกต่างกัน โดยมีคุณค่าอื่น ๆ มาปะปนทั้งเนื้อหาสาระบัญญัติและระวางโทษ ทำให้มีอคติทั้งการบังคับใช้และการแก้ไข จึงทำให้เห็นว่าไม่สอดคล้องกับแนวคิดแบบสังคมนิยมทางกฎหมาย สุดท้ายเมื่อมองด้วยแนวคิดเรื่องนิติธรรม ที่มีจุดร่วม คือ การจำกัดอำนาจรัฐ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการตรากฎหมายที่เป็นธรรม หรือ หลัก 7 ประการ คือ หลักความเป็นใหญ่สูงสุดของกฎหมายในการปกครองในการใช้อำนาจอธิปไตย หลักการปกครองโดยกฎหมายที่เป็นธรรมเพื่อความเป็นธรรม (ความยุติธรรมในการใช้อำนาจอธิปไตย) หลักการที่รัฐบาลต้องปกครองด้วยกฎหมายและใช้อำนาจภายใต้กฎหมาย หลักการเคารพเชื้อพ้องต่อกฎหมาย หลักความเสมอภาคของบุคคลเบื้องหน้ากฎหมาย หลักการตรวจสอบอำนาจบริหารโดยฝ่ายตุลาการ หลักความเป็นอิสระเป็นกลางของตุลาการ และหลักกระบวนการที่เป็นธรรมของกฎหมาย ทำให้เห็นว่ามาตรา 112 แห่งประมวลกฎหมายอาญานี้ไม่ตรงกับหลักนิติธรรมทางตะวันตก ส่วนเรื่องประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันต่างให้ความเคารพรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์นั้น จากการวิเคราะห์จากเอกสารทั้งในระบบการศึกษา สังคม การเมือง และกฎหมายรัฐธรรมนูญ เหมือนเป็นหน้าที่หรือถูกโน้มน้าวให้ต้องจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์จึงยังสรุปไม่ได้ว่า เป็นจิตวิญญาณร่วมของคนส่วนใหญ่ที่สมควรใจแบบธรรมาธิปไตย หรือแนวคิดแบบโลกาธิปไตย ที่ถูกรอบครอบงำ (ทั้งด้านดีและไม่ดี) ด้วยกรอบชุดข้อความ ความคิด ความรู้ ความเชื่อ และความจริงในแบบต่างๆ เช่น แบบศาสนา แบบทางการศึกษา ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น จึงเห็นว่าไม่ตรงกับแนวคิดเรื่องนิติธรรมในนิติปรัชญาตะวันตก ส่วนแนวทางแก้ไขต่อความคิดเห็นไม่ตรงกัน ถ้าใช้แนวทางปรัชญาและนิติปรัชญา เช่น นิติศาสตร์เชิงสังคมวิทยา สังคมนิยมทางกฎหมาย และนิติธรรม เชื่อว่าน่าจะให้เห็นผลดีผลเสียแห่งจุดสมดุลของผลประโยชน์สามฝ่ายอย่างรอบด้าน เข้าใกล้สังคมนิยมความจริงแห่งชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพ (สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ) ส่วนจะใช้เกณฑ์ความเท่าเทียมกันหรือเกณฑ์ความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ก็ว่ากันไปตามหลักนิติธรรมที่ถูกต้องชอบธรรม ช่วยกันสร้างสรรค์อย่างมีเหตุผลและเจตจำนงที่ดี ยึดในจารีตประเพณีที่เหมาะสมกับยุคสมัย ก่อให้เกิดการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างซึ่งกันและกัน อันจะทำให้สังคมเราอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127. (1 มิถุนายน ร.ศ.127). *ราชกิจจานุเบกษา* กรุงเทพมหานครในพระบรมมหาราชวัง เล่ม 25 ฉบับพิเศษ หน้า 206.
- คำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 41. (21 ตุลาคม 2519). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 93 (ฉบับพิเศษ) ตอนที่ 134 หน้า 46.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2561). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 20). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประมวลกฎหมายอาญา โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499. (15 พฤศจิกายน 2499). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 73 (ฉบับพิเศษ) ตอนที่ 95 หน้า 1.
- ปรีดี เกษมทรัพย์. (2551). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 9). โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พนารัตน์ มาศมณฑล. (ม.ป.ป.). *แนวความคิดในการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127*.
<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>.
- พงษ์ธร ธัญญสิริ. (2552). ย้อนคู่มือเพื่อก้าวสู่อนาคตกฎหมายอาญาไทย. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 2(2), 133-146.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (เล่ม 16).
<http://www.geocities.ws/tmchote/tpd-mcu/tpd16.htm>.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2561). *ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา*. สำนักพิมพ์อ่านกฎหมาย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2562). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 22)
https://www.watnyanaves.net/uploads/File/books/pdf/buddhadhamma_extended_edition.pdf
- สมภาร พรหมทา. (2561). คำบรรยายวิชาปรัชญาภาษา (ปก.09) ตอนที่เก้า: *ความจริงสี่แบบในศูนย์ศึกษาพุทธปรัชญา*.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, <http://csbp.mcu.ac.th/>
- สมยศ เชื้อไทย. (2559). *นิติปรัชญา* (พิมพ์ครั้งที่ 19). วิญญูชน.
- Ilaw - freedom. (2015). *วิวัฒนาการของกฎหมายหมิ่นประมาทพระมหากษัตริย์ ในรอบ 200 ปี ตามบริบทสังคมการเมือง*, <https://freedom.ilaw.or.th/blog/Historyof112>.

**ปรัชญาการศึกษาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการพัฒนาการศึกษา
ในสังคมหลังความทันสมัย**
**Postmodern Education Philosophy Concepts for the Development of Education
in a Post-modern Society**

รัชฎาพร เกตานนท์*
Ratchadaporn Ketanon*

Received: 30 January 2024 / Revised: 27 June 2024 / Accepted: 28 June 2024

บทคัดย่อ

การศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนามนุษย์ และต้องใช้ปรัชญามาวางรากฐานหรือเป็นแนวทางการจัดการศึกษาซึ่งต้องจัดให้เหมาะสมกับบริบททางสังคม ในปัจจุบันสังคมไทยเราเข้าสู่สังคมหลังนวยุคหรือยุคหลังความทันสมัย ดังนั้นกระบวนทัศน์หรือความคิดในหลังนวยุคย่อมแตกต่างไปจากเดิม จากความคิดความเชื่อในเรื่องความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวที่ทำให้คนเกิดความยึดมั่นถือมั่นซึ่งไม่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย อันสามารถนำไปสู่ภาวะความขัดแย้งทางความคิดจนนำไปสู่ความไม่สงบในสังคมได้ กระบวนทัศน์หลังนวยุคจึงควรเปลี่ยนไป มนุษย์ควรมองโลกด้วยความเข้าใจและยอมรับความแตกต่างหลากหลาย ลดตัวตน ลดความยึดติดลง ปรัชญาการศึกษาที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวลง และคลายความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความไม่สงบลงได้ ก็คือปรัชญาการศึกษาที่ส่งเสริมให้เชื่อในเรื่องของการเปลี่ยนแปลง ความรู้ความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่ง และการค้นหาความจริงเกิดได้โดยการใช้ประสาทสัมผัสในการปฏิบัติจริง การศึกษาในยุคนี้จึงควรเน้นในเรื่องของการปฏิบัติ การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยตนเอง และปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมในหลังนวยุคนี้ คือ ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นปรัชญาการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติ ซึ่งความรู้ที่ได้จะเรียกว่าประสบการณ์ และความรู้แบบนี้เองที่เจตัตถ์และเป็นความรู้ที่นำไปสู่การยอมรับการเปลี่ยนแปลงและคลายความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนของตนเองลงได้

คำสำคัญ : ปรัชญาการศึกษา/หลังนวยุค/ปรัชญาปฏิบัตินิยม

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**Asst. Prof.Dr., of Department of Foundation Education, Faculty of Education, Silapakorn University

Corresponding author: Ratchadaporn Ketanon, email: kimketanon@hotmail.com

Abstract

Education is one of the tools for human development, we use philosophy to lay the foundation or a guideline for education management which must be appropriate to the social context. Nowadays, our Thai society has entered a postmodern era. Therefore, the postmodern paradigm or idea would be different from before. From the idea of belief, there is only one truth, that causes people to cling to, which is not conducive to the development of society, especially the multicultural Thai society and people that are filled with diversity which can lead to conflicts of thought that lead to unrest in society. The postmodern paradigm should therefore change. Human beings should look at the world with understanding and accept diversity, reduce identity, reduce clinging, and educational philosophy that will help encourage humans to reduce self-confidence and alleviate conflicts that could lead to unrest. It is an educational philosophy that encourages belief in change. There is not only one knowledge of truth and the search for truthful knowledge occurs by using the senses in actual practice. Education in this era should focus on the matter of practice. Encourage learners to have the opportunity to learn by themselves. The appropriate educational philosophy in the postmodern era is Pragmatism, which is an educational philosophy that focuses on learners seeking knowledge by themselves through practice, experimentation, tangible, and self-proving. The knowledge gained is called experience. This kind of knowledge will be with you and is the knowledge that leads to accepting change and loosening your self-confidence.

Keywords: educational philosophy/postmodernism/pragmatic philosophy

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่หลังนวยุค หรือโลกในยุคหลังความทันสมัย (Postmodernism) กระบวนทัศน์การพัฒนาก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากความคิดในยุคของความทันสมัย (Modernism) ที่เชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์ เชื่อถือว่ากระบวนการทางวิทยาศาสตร์เป็นคำตอบสุดท้ายและสามารถแก้ปัญหาให้กับมนุษย์ได้ทุกอย่าง แนวความคิดนี้ทำให้คนเชื่อว่าความรู้ความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวและต้องจับต้องมองเห็นพิสูจน์สัมผัสได้เป็นสากล ความคิดนี้สามารถทำให้มนุษย์หันกลับมาเชื่อมั่นในศักยภาพความเป็นมนุษย์และเชื่อในเรื่องของเหตุผลมากขึ้นหลังจากที่ผ่านจากยุคกลาง และยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการมาแล้วได้ก็จริง แต่ในขณะเดียวกันความคิดแบบนี้เองก็กลับสนับสนุนให้คนเกิดความยึดติด ยึดมั่นถือมั่น ซึ่งความยึดมั่นถือมั่นนี้อาจนำไปสู่ความขัดแย้งก่อให้เกิดความไม่สงบสุขในสังคม และความจริงในข้อนี้เองที่ทำให้ต้องย้อนกลับมาคิดว่า จะหยุดความคิดแบบนี้ได้อย่างไร จะทำอะไร จะมีวิธีการสร้างความคิดให้กับคนรุ่นใหม่ได้อย่างไรเพื่อให้ลดความยึดมั่นถือมั่น และลดความขัดแย้งในสังคมลง สิ่งที่จะทำได้คือการพิจารณาความคิดหรือกระบวนทัศน์หลังนวยุคว่าเป็นอย่างไร และการจะปลูกฝังหรือวิธีใดที่จะช่วยให้มนุษย์พัฒนาระบวนทัศน์ทางความคิดและความเชื่อที่สามารถลดความยึดมั่นถือมั่นลงได้ และสิ่งที่จะช่วยได้นั้นก็คือการศึกษา ในบทความนี้จึงขอเสนอปรัชญาการศึกษาที่เหมาะสมในยุคที่เรียกว่าหลังนวยุค เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและสร้างกระบวนทัศน์ใหม่ที่สามารถพัฒนามนุษย์ได้อย่างถูกต้องถูกทาง ให้ยอมรับและเข้าใจความเปลี่ยนแปลงลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวลง และคลายความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความไม่สงบลงได้ และก่อนที่จะทำความเข้าใจกับหลังนวยุค (Postmodernism) สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจเป็นเบื้องต้นคือ นวยุค หรือความเป็นนวยุคนั้น ว่าเป็นอะไร และเป็นอย่างไร เพื่อทำความรู้จักกับความคิดของมนุษย์ในช่วงสังคมนวยุคเสียก่อน จึงจะขอเสนอถึงความหมาย นิยาม แนวคิด และความเป็นมา ได้ดังนี้

นิยาม แนวคิด ความเป็นมาของนวยุค

นวยุค หรือ ความคิดสมัยใหม่ (Modernism, Modernity, Modernization) ตามที่ Habermas และ Barry Smart (1987) กล่าวไว้ว่า เริ่มมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 ที่มาจากภาษาละติน คำว่า “modernus = modern” ที่แปลว่าสมัยใหม่ หรือทันสมัย เป็นการเปลี่ยนแปลงทางความคิดในชาวคริสต์ จากการนับถือศรัทธาพระเจ้าไปแสวงหาความรู้ความจริงสิ่งสากลในโลกตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นด้วยการคิดเชิงเหตุผล พยายามค้นหาความรู้ ทำความเข้าใจสิ่งทั้งหลายด้วยจิตหรือปัญญา ซึ่งเป็นการรับอิทธิพลแนวความคิดในเชิงปรัชญาของคานต์ (Kant’s conception of a universal history)

นวยุค หรือ นวยุคนิยม หมายถึง ยุคของแนวความคิดสมัยใหม่ หรือความทันสมัย (Modernism) เป็นยุคของการเคลื่อนไหวหรือความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นยุคประวัติศาสตร์ของสังคมยุโรปตะวันตกที่เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม นวยุคนี้ มีรากฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงในสังคม

ตะวันตก ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาสังคมจากยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 หมายถึงยุคสมัยที่ให้ความสนใจและพัฒนาในเรื่องศิลปะ วรรณคดี สถาปัตยกรรม วิทยาการ การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ เป็นผลมาจากการแผ่อำนาจทางตะวันตก ติดต่อกับทางด้านการค้ากับทางตะวันออก การแพร่กระจายความรู้และอำนาจทางการเมือง การขับเคลื่อนทางสังคม ซึ่งการฟื้นฟูศิลปวิทยาการนี้มีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการคิด และรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ นวนุญนี้ถือว่า เป็นช่วงเวลาแห่งความเจริญทางวัตถุ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความมั่นคงทางสังคม ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในตนเองและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เป็นยุคที่ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ธรรมชาติแบบวิทยาศาสตร์ (Scientism) เพื่อหาคำตอบโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาสืบหาความจริงด้วยการปฏิบัติ ค้นคว้า ทดลอง โดยมีสมมติฐานที่อยู่บนเหตุผลเป็นสำคัญ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีรากฐานทางความคิดมาจากการค้นหาความจริงตามแนวคิดทางอภิปรัชญาที่เกิดขึ้นตามกระบวนทัศน์ปรัชญาที่ 4 หรือกระบวนทัศน์ยุคใหม่ (Modern Paradigm) ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 ซึ่งเป็นยุคของการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ หรือที่เรียกว่ายุคของภูมิปัญญา ความคิดพื้นฐานในยุคนี้คือ เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นวิธีการในการค้นพบกฎเกณฑ์ของโลก เชื่อว่าวิทยาศาสตร์จะสามารถพิสูจน์ แก้ปัญหาทุกอย่างให้แก่มนุษย์ได้ มนุษย์จะมีความสุขสมบูรณ์แบบในโลกนี้ได้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ คนในยุคนี้จึงมองทุกอย่างด้วยเหตุผล มีความเชื่อในเรื่องของความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น เชื่อด้วยเหตุผล ทำด้วยเหตุผล ตัดสินด้วยเหตุผล สำหรับรูปแบบการดำเนินชีวิตนั้นจะเน้นความสงบสุขในสังคมเป็นสำคัญ (ภูมิภิตติ, 2565; นาวัน พิษณุวิสุทธิกุล, 2561; กิรติ บุญเจือ, 2548)

สรุป นวนุญคือ ยุคสมัยใหม่ เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทางความคิด และวัฒนธรรมเก่าไปสู่ใหม่เกิดจากการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ซึ่งทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดความทันสมัยทางความคิดและความรู้โดยมีรากฐานความคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ที่เชื่อในเรื่องของการค้นหาความจริงด้วยหลักการพิสูจน์ ค้นคว้า ทดลอง และการใช้เหตุผล เป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสะดวกสบายและมีความสุขกับเทคโนโลยีและความรู้ที่ทันสมัย และเมื่อได้ทำความเข้าใจกับนวนุญไปแล้วสิ่งที่จะพูดถึงและต้องทำความเข้าใจต่อไปก็คือ หลังนวนุญ ซึ่งผู้เขียนขอเสนอ นิยาม ความหมาย ความเป็นมา และผู้ให้กำเนิดหลังนวนุญ ดังต่อไปนี้

นิยาม แนวคิด ความเป็นมาหลังนวนุญ และผู้ให้กำเนิดหลังนวนุญ

หลังนวนุญ (Post Modern) แปลว่า หลังสมัยใหม่ ถูกใช้เป็นครั้งแรกโดยนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ที่ชื่อฌอง-ฟร็องซัว เลียวตาร์ด (Jean-François Lyotard) ซึ่งหลังนวนุญนี้คือยุคต่อมาจากยุคนวนุญนั่นเอง (Modernism) เป็นแนวความคิดที่มาจากยุคนวนุญ เป็นยุคที่ปฏิเสธสิ่งเดิม ๆ เช่น ความรู้ ความคิด และความเชื่อในยุคนวนุญ หลังนวนุญจะมีความเชื่อที่แตกต่างและตรงข้ามกับยุคนวนุญ ในขณะที่ยุคนวนุญเชื่อในเรื่องของเหตุผลเชิงประจักษ์

ความรู้ความจริงได้มาจากการค้นพบจากการพิสูจน์ ทดลอง โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์ในยุคนี้จึงมีความเชื่อมั่นในวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่ผ่านการค้นพบทางวิทยาศาสตร์แล้วคือความจริงที่เป็นสากล แต่หลังนวยุคได้มองกระบวนการค้นหาและตีความจริงที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิม เอ็มมานูเอล คานท์ (Kant, 1804) นักปรัชญาตะวันตกได้เคยกล่าวไว้ว่า “อย่าหลงใหลวิทยาศาสตร์ เพราะวิทยาศาสตร์มิได้ให้ความจริง ให้เพียงสิ่งที่ประโยชน์ เราต้องใช้วิทยาศาสตร์รับใช้มนุษย์ในขอบเขตของศีลธรรมและศาสนา โดยใช้สำนึกร่วมของมนุษยชาติเป็นเกณฑ์” และในความคิดนี้เองถือเป็นรากฐานทางความคิดของหลังนวยุค

หลังนวยุคจึงไม่เชื่อในเรื่องความจริงที่มีหนึ่งเดียว ปฏิเสธความเป็นสากล เพราะเชื่อว่าโลกคือพลวัตตลอดเวลา และเต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในแต่ละวัฒนธรรมนั้นมีความรู้ ความคิด และความเชื่อตามเหตุผลของตนเอง จึงไม่ควรจะตัดสินว่าสิ่งใดดีที่สุดด้วยเกณฑ์ที่เป็นสากลหนึ่งเดียว สิ่งที่ดีที่สุดของสังคมหนึ่ง อาจจะไม่ดีสำหรับสังคมอื่นหรือคนอื่นก็ได้ ความคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodern) นี้เสนอให้ปฏิเสธความแน่นอน หนึ่งเดียว นักคิดหลังสมัยใหม่จึงปฏิเสธเรื่องสัจธรรมสูงสุดเป็นสากล โดยเห็นว่าไม่มีศูนย์กลางความเป็นหนึ่งเดียวในโลกนี้ และสังคมดำรงอยู่อย่างแตกต่างหลากหลาย (Diversity) เช่นเดียวกัน นิตเช่ (Nietzsche) นักปรัชญาและนักสังคมวิทยาผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็นผู้เริ่มพัฒนาปรัชญาหลังนวยุค โดยมีลีเอด์ที่ว่า พระเจ้าตายไปแล้ว (God is dead) เพื่อให้มนุษย์ได้เป็นอิสระจากความคิดระบบเดิม มนุษย์ไม่ควรเชื่อมั่นศรัทธาในพระเจ้าแต่ควรปลดปล่อยพันธะความเชื่อศรัทธาในพระเจ้าให้เป็นอิสระมีเสรีภาพในการแสวงหาความรู้ ความจริง ด้วยตนเอง โดยต้องหันกลับมามีศรัทธาและเชื่อมั่นในตนเองว่ามีศักยภาพที่จะเอาชนะปัญหาอุปสรรค และประสบความสำเร็จได้ด้วยตนเอง (นาวัน พิษญาวิสุทธิกุล, 2561) ดังกล่าวได้ว่าความคิดของหลังนวยุค เป็นความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในเรื่องของความหลากหลาย ความรู้ความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งเดียวและเปลี่ยนแปลงไม่ได้อีกต่อไป หากแต่ความจริงเป็นที่หลากหลายตามความเชื่อและสามารถตีความตามความเชื่อในแต่ละบริบทของสังคม และความคิดหลังนวยุคจะเน้นเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงคิดว่าสังคมที่เป็นสากลนั้นไม่มีอยู่จริง เพราะความจริงคือความคิดในบริบทของภาษาแต่ละบริบท หรือความจริงคือความคิดในแต่ละสังคมมันย่อมแตกต่างกันไป ซึ่งจะหาความจริงที่เป็นหนึ่งเดียวในโลกของหลังนวยุคนั้นไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่า หลังนวยุค คือยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดในเรื่องของการแสวงหาความจริงจากแนวคิดเดิมสู่แนวคิดใหม่ เชื่อในเรื่องความหลากหลายมากกว่าความเป็นหนึ่งเดียวนั่นเอง และเพื่อเป็นการทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความรู้ความจริงในแต่ละยุคได้ จึงต้องทำความเข้าใจในเรื่องของกระบวนการทัศน์ในเชิงปรัชญา หรือกระบวนการทัศน์ปรัชญา โดยเรียงลำดับวิวัฒนาการทางความคิดและความเชื่อในระบบของการพัฒนาตามกระบวนการทัศน์ปรัชญาตั้งแต่แรกเริ่ม ดังจะกล่าวต่อไปนี้

กระบวนการทัศน์ คือ ความคิด ความเชื่อของคนแต่ละยุคแต่ละสมัยที่มีต่อโลกและการดำเนินชีวิต (กิริติ บุญเจือ, 2548) กระบวนการทัศน์ปรัชญา คือ กระบวนการพัฒนาความคิด ความเชื่อ ของมนุษย์เพื่อแสวงหาคำตอบให้กับมนุษย์

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

และสังคม (นาวัน พิษณุวิสุทธิกุล, 2561) และตามที่กิริติ บุญเจือ (2545) ได้แบ่งกระบวนทัศน์ปรัชญาออกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่

กระบวนทัศน์ที่ 1 กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm) เริ่มเมื่อประมาณ 2 ล้านปีที่แล้ว มนุษย์มีชีวิตอยู่ตามธรรมชาติ ผูกพันใกล้ชิดอยู่กับธรรมชาติ มนุษย์ในยุคนี้เชื่อว่าโลกไม่มีกฎเกณฑ์ มนุษย์จึงเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติว่าสามารถดลบันดาลสิ่งทุกอย่างให้ได้ เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นล้วนเป็นไปด้วยฤทธิ์อำนาจลึกลับในธรรมชาติ อุดมการณ์สูงสุดในระยะนี้คือทำตามประเพณีของสังคม ประเพณีเป็นมาตรฐานการตัดสินการกระทำทุกอย่าง

กระบวนทัศน์ที่ 2 กระบวนทัศน์โบราณ (Ancient Paradigm) แนวคิดของคนยุคนี้ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากยุคดึกดำบรรพ์ โดยยึดเอากฎของโลกเป็นเกณฑ์เพราะเชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว และมนุษย์ควรรู้จักกฎเกณฑ์เพื่อแสวงหาความสุขในโลกนี้ มากกว่าความสุขในโลกหน้า การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ในสังคมจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข มีความสุขสงบปลอดภัย อุดมการณ์ในระยะนี้คือทำตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย

กระบวนทัศน์ที่ 3 กระบวนทัศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm) เป็นยุคที่มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลความเชื่อของศาสนาคริสต์ มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในพระเจ้าอย่างสูงสุด ยึดเอาความสุขในโลกหน้าเป็นหลัก มนุษย์ในยุคนี้เชื่อว่าโลกมีกฎเกณฑ์ก็จริง แต่กฎเกณฑ์นี้ไม่สามารถให้ความสุขที่แท้จริงกับมนุษย์ได้ เพราะความสุขที่แท้จริงหรือสุขถาวรมันมีอยู่ในโลกหน้าเท่านั้น เพราะเห็นความจริงในโลกนี้แล้วว่า แม้จะรู้จักกฎเกณฑ์ของโลกและปฏิบัติตามอย่างไม่บกพร่อง ก็ไม่อาจพบความสุขที่แท้ได้ จึงต้องใช้ชีวิตอันจำกัดในโลกนี้เพื่อแสวงหาความสุขถาวรในโลกหน้า อุดมการณ์สูงสุดของคนยุคนี้คือ มโนธรรมที่ได้รับจากศาสนา ห้ามผิดหลักธรรมของศาสนา

กระบวนทัศน์ที่ 4 กระบวนทัศน์ยุคใหม่ (Modern Paradigm) เริ่มตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นยุคของการฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้าขึ้น มนุษย์มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ได้ปลดแอกจากความเชื่อมั่นศรัทธาในพระเจ้าลง ความเชื่อในยุคนี้คือโลกมีกฎเกณฑ์และวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มนุษย์จึงเชื่อในหลักการของวิทยาศาสตร์และหลักเหตุผล คาดหวังว่าวิทยาศาสตร์จะแก้ปัญหาทุกอย่างของมนุษย์ได้ มนุษย์จะมีความสุขสมบูรณ์แบบในโลกนี้ได้ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งไม่ต้องไปหาความสุขจากโลกหน้าหรือโลกไหน อุดมการณ์ของคนยุคนี้ คือ การเชื่อและตัดสินทุกอย่างด้วยเหตุผล และการปฏิบัติทดลองพิสูจน์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

กระบวนทัศน์ที่ 5 กระบวนทัศน์หลังยุคใหม่หรือ หลังนวยุค (Post Modern Paradigm) แนวคิดของคนยุคนี้เป็นกระบวนทัศน์ที่ข้ามพ้นกระบวนทัศน์ทั้ง 4 นั้นมา ซึ่งอาจจุดประเด็นให้เกิดความคิดที่ขัดแย้งกัน เนื่องจากความยึดมั่นถือมั่น (Attachment) จะนำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งพวก การแก่งแย่งแข่งขัน ความไม่ไว้วางใจกัน การทำลายกัน ตลอดจนความยึดมั่นถือมั่นของตนเอง อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งอันอาจนำไปสู่การก่อจลาจลในสังคม หรือเกิดสงครามขึ้นได้ สุวิญ รักษ์สัตย์ (2565) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนทัศน์ที่ 5 นี้ จะมีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic Paradigm) หรือการคิดเชิงบูรณาการ กล่าวคือ การเปลี่ยนวิถีคิดเสียใหม่ ให้มองทุกอย่างเป็นองค์รวม มองว่าทุกสรรพสิ่ง

ในโลกใบนี้ล้วนต่างมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา และเป็นพื้นฐานเป็นปัจจัยสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดเหตุและผลที่เกี่ยวเนื่องกันเสมอ จึงต้องหยุดการมองอะไรแบบแยกส่วน ลดความคิดแบบยึดติดกับสิ่งเดิม ๆ สิ่งเดียว ปรับเป็นการมองทุกสิ่งว่ามันเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ เปลี่ยนแนวคิดในเชิงอนุรักษ์มาเป็นพลวัต ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เลิกกีดกันความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน เลิกยึดมั่นถือมั่น เข้าใจและยอมรับความเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนจากการต่อต้านเป็นการต่อเติม เปลี่ยนจากคู่แข่ง (Competition) มาเป็นคู่คิด (Cooperation) เปลี่ยนจากการแตกแยก (Diversification) มาเป็นความแตกต่าง (Differentiation) สนับสนุนประเด็นที่ส่งเสริมสันติภาพแทนด้วยแนวคิดการรื้อสร้างใหม่ คิดใหม่ทำใหม่ (Reconstructionism) เน้นการสร้างสรรคเพื่อให้เกิดสัมพันธภาพและความร่วมมือ โดยรูปแบบการดำเนินชีวิตต้องเน้นคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น ๆ ดังนั้น แนวคิดเหล่านี้จะต้องสามารถแก้ไขจุดบกพร่องและปัญหาที่เกิดจากกระบวนทัศน์ในอดีตได้ โดยต้องแก้ประเด็นที่เอื้อต่อการเกิดสงครามและสนับสนุนในประเด็นที่ส่งเสริมสันติภาพ โดยการยอมรับเสียก่อนว่า ความจริงในสมัยนวยุคอาจไม่ใช่คำตอบของหลังนวยุคอีกต่อไป (ภูมิिति, 2551; นาวิน พิชญาวิสุทธิกุล, 2561; กิริติ บุญเจือ, 2548)

สรุปได้ว่า ปรัชญาหลังนวยุค เป็นปรัชญาที่เชื่อในเรื่องของความหลากหลาย ปฏิเสธความยึดมั่นถือมั่น ปฏิเสธความจริงที่เป็นหนึ่งเดียว โดยยอมรับความหลากหลายทางความคิดและความจริง ว่าความรู้ความจริงมีความหลากหลาย มีมากกว่าหนึ่ง ไม่เป็นสากล และเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ต้องเปลี่ยนความเชื่อในเชิงยึดติดมาเชื่อในเรื่องของความหลากหลายและการเป็นพลวัตของสังคมให้มากขึ้น โดยมองทุกอย่างอย่างเป็นองค์รวม ทุกสรรพสิ่งมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตลอดเวลา การพัฒนาจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลากหลายและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในสังคมเพื่อประโยชน์สูงสุด คือการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของมนุษย์ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น และการพัฒนามนุษย์จำต้องอาศัยเครื่องมือ ซึ่งเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนามนุษย์ได้ คือ การศึกษา ดังนั้นเมื่อปรัชญาความคิดหลังนวยุคเป็นแบบนี้ การศึกษาควรจะเป็นแบบใด จึงจะขอกกล่าวถึงปรัชญาการศึกษาหลังนวยุคเพื่อทำความเข้าใจและเป็นแนวทางในการค้นหาปรัชญาการศึกษาที่ใช้กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับหลังนวยุคต่อไป

ดังที่ทราบแล้วข้างต้น จากที่ผู้เขียนได้นำเสนอความคิดของหลังนวยุคว่าเป็นแนวทางที่ตรงข้ามหรือจะเรียกได้ว่าต่อต้านแนวความคิดของนวยุคนั้น เนื่องจากคนในหลังนวยุคมีความเห็นว่ากระแสดความคิดของนวยุคนั้นได้ผ่านและไม่เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์หรือหลังนวยุคของมวลมนุษยชาติอีกต่อไปแล้ว เมื่อปรัชญาหลังนวยุคส่งเสริมให้ผู้คนเชื่อและยอมรับในความหลากหลาย เคารพความแตกต่าง อยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ ปลดวางความยึดมั่นถือมั่น และความจริงที่เป็นหนึ่งเดียว ดังนั้นปรัชญาการศึกษาหลังนวยุคที่จะนำมาใช้เป็นรากฐานหรือแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับมนุษย์ในหลังนวยุคนี้จึงต้องมีแนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานที่เน้นความหลากหลาย เน้นการแสวงหาความรู้ความจริงด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติ การลองผิดลองถูก ให้ความสำคัญกับการค้นหาความจริงตามบริบทในวิถีทางของความเป็นประชาธิปไตย เคารพความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีอิสระภาพ ดังที่กิริติ บุญเจือ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนทัศน์ใหม่ต้องสามารถแก้จุดบกพร่องของกระบวนทัศน์เดิม ซึ่งในที่นี้

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

กระบวนการทัศน์เดิมดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นที่เป็นกระบวนการทัศน์ในยุคสมัยใหม่นั้นส่งเสริมให้คนมีความยึดมั่นถือมั่นอันจะทำให้เป็นประเด็นที่สร้างความขัดแย้งขึ้นในสังคมและเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการเกิดสงครามขึ้นได้ เพราะความยึดมั่นถือมั่นเป็นเหตุให้เกิดการแบ่งแยก การแบ่งแยกเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขัน การแข่งขันเป็นเหตุให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน และความไม่ไว้วางใจกันก่อให้เกิดการทำลายกัน (Yohn, อ้างถึงใน กิริติ บุญเจือ, 2548) สรุปได้ว่า ความยึดมั่นถือมั่นนั้น จะทำให้คนมองว่าใครที่คิดไม่เหมือนตนจะเป็นคนละพวกกับตน ใครที่คิดเหมือนกันจะจับกลุ่มกันเอาไว้ และต้องแยกตัวจากกลุ่มอื่นที่คิดต่างจากตน และเมื่อแยกพวกกันก็ต้องแข่งขันกันเพื่อปกป้องผลประโยชน์และพิทักษ์รักษาความปลอดภัยของกลุ่มตนเอง ก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจกัน ก่อเกิดการต่อสู้ ทำลายฝ่ายตรงข้ามกันไปอีก และอาจเป็นประเด็นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ในที่สุด มีวิธีแก้ไขความยึดมั่นถือมั่นนี้ลงได้ ด้วยการใช้หลัก 3 กล้า ได้แก่ กล้าเผชิญปัญหา กล้าประเมินวิถีปฏิบัติ และ กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ ซึ่งวิธีนี้จะช่วยสร้างบรรยากาศเอกภาพในความหลากหลายและช่วยเสริมกันและกัน ช่วยลดสลายคลายความยึดมั่นลงได้ ด้วยความไม่ยึดมั่นถือมั่น นำไปสู่การแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ การแบ่งหน้าที่ นำไปสู่การส่งเสริมกัน การส่งเสริมกัน นำไปสู่ความไว้วางใจกัน ความไว้วางใจกันนำไปสู่ความร่วมมือกัน ความร่วมมือกันนำไปสู่สันติภาพ ดังนั้น กิริติ บุญเจือ (2548) จึงได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาหลังนวยุคไว้ว่า การศึกษาหลังนวยุคต้องพึงสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่ก็ต้องมีวิจารณญาณในการคิดวิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติต้องพึงยึดหลัก 3 กล้า ได้แก่ 1) กล้าเผชิญปัญหา 2) กล้าประเมินวิถีปฏิบัติ และ 3) กล้าลงมือทำด้วยความรับผิดชอบ การจัดการศึกษาหลังนวยุคจึงควรคำนึงถึงหลักการและวิธีที่จะส่งเสริม 3 กล้านี้

หลังนวยุคกับการศึกษา

เมื่อโลกเปลี่ยน กระบวนทัศน์ก็ย่อมเปลี่ยนแปลง จากกระบวนทัศน์เดิมเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ มนุษย์จึงต้องมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และการศึกษาก็ต้องเตรียมคนให้พร้อมเพื่อรับกระบวนทัศน์ใหม่หลังนวยุค แต่เดิมมาประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นปรัชญาสารัตถะนิยม เน้นการบอกความรู้หรือถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนสู่ผู้เรียนโดยตรง การศึกษาจึงเป็นไปในลักษณะของการท่องจำความรู้ การอ่านท่องจำจากตำราอย่างหนัก การฝึกฝนทบทวนบทเรียนโดยการทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านมากมาย แต่การเรียนการสอนแบบนี้มีข้อดี คือก่อให้เกิดความแม่นยำในเชิงของวิชาการความรู้ก็จริง แต่ในทางตรงข้ามก็เป็นการส่งเสริมหลักการยึดมั่นถือมั่น และความเชื่อในความรู้ความจริงที่เป็นหนึ่งเดียวตามตำราที่เขียนไว้อย่างแน่นอนตายตัวตามความเชื่อในกระบวนทัศน์ดั้งเดิม ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งและนำไปสู่ประเด็นที่เอื้อความขัดแย้งดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ดังนั้นการจะช่วยลดทอนความยึดมั่นถือมั่นลงได้จึงต้องใช้การศึกษา เพราะการศึกษานับเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างและพัฒนาคน จึงต้องเปลี่ยนไปเน้นให้ความรู้โดยการค้นพบด้วยตนเองให้มากขึ้น ครูต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้ตามปรัชญาแบบเดิมมาเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ของตนเอง บรรยากาศแห่งการเรียนรู้จึงต้องเป็นไปด้วยความผ่อนคลายและส่งเสริมทักษะการคิดและการปฏิบัติมากกว่าเป็นบรรยากาศของความตึงเครียดโดยที่ผู้เรียนเป็นผู้รับฟังความรู้จากครูเป็นผู้บอก

ปรัชญาการศึกษาที่จะส่งเสริมให้คนมีความกล้า 3 กล้า และสอดคล้องกับสังคมในหลัคนวัตกรรมได้นั้นมีหลายแนวคิดซึ่งเป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานที่สนับสนุนให้มนุษย์มีความกล้า ส่งเสริมให้มนุษย์แสดงออกทางความคิดและส่งเสริมการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ ยอมรับและเข้าใจความหลากหลายในสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีอยู่หลายปรัชญา เช่น ปรัชญาปฏิบัตินิยม ปรัชญาประสบการณ์นิยม ปรัชญาอัตถิภาวนิยม แต่ในที่ขอนำเสนอในบทความนี้ คือ ปรัชญาปฏิบัตินิยม ซึ่งมีพื้นฐานทางความคิดมาจากปรัชญาสารนิยมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม 3 กล้า ให้กับเด็กไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จึงขอลำดับโดยกล่าวถึงความเป็นมาและลักษณะสำคัญของปรัชญาปฏิบัตินิยมเพื่อให้เข้าใจพอสังเขปดังต่อไปนี้

ความหมาย และความเป็นมาของปรัชญาปฏิบัตินิยม

คำว่า ปฏิบัตินิยม มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Pragmatism มีรากศัพท์มาจากคำว่า Pragma ในภาษากรีก หมายถึง การกระทำ และสิ่งที่ทำแล้ว และนอกจากคำนี้ มีคำว่า ปฏิบัติ และ เชิงปฏิบัติ ตามมา ซึ่งเพิร์ซ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551) เป็นคนแรกที่น่าคำนี้มาใช้ในวงการปรัชญา

ปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นปรัชญาที่มุ่งผลที่ได้จากการปฏิบัติเป็นสำคัญ เป็นปรัชญาการศึกษาแผนใหม่ของสหรัฐอเมริกา ที่ยึดหลักความจริงที่ค้นพบได้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และนักปรัชญาอีกหลายท่าน ได้ให้ความหมายของปฏิบัตินิยมไว้สอดคล้องกัน กล่าวคือ ปฏิบัตินิยม เป็นหลักการทางปรัชญาที่มุ่งเน้นในเรื่องประสิทธิภาพของการกระทำ การปฏิบัติ ความเชื่อจะมีผลเมื่อนำมาปฏิบัติจริงได้ และความคิดนี้ได้ถอดออกมาจากประสบการณ์ที่มนุษย์ได้รับผ่านทางประสาทสัมผัส (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551; เตือน คำดี, 2526; ศุภร ศรีแสน, 2563) ดังนั้น ปฏิบัตินิยม อาจสรุปความหมายได้ว่า การค้นหาความรู้ความจริงจากประสบการณ์ ผ่านการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ไม่เป็นสากลและไม่ตายตัว เพราะความรู้ความจริงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ของผู้ปฏิบัติเอง

ปฏิบัตินิยม เป็นทัศนะทางปรัชญาที่ให้ความสำคัญแก่ความรู้และความจริงว่าต้องเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์บรรลุจุดมุ่งหมายของชีวิตและช่วยพัฒนาชีวิตให้ดีขึ้น หรือเป็นประโยชน์ต่อชีวิต ที่เรียกว่า “ประสบการณ์” (Experience) และประสบการณ์นี้ถึงจะเป็นจริงแต่ก็เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอ และให้ความสำคัญแก่ความรู้เชิงอุปนัย (Induction) มากกว่าความรู้เชิงนิรนัย (Deduction) กล่าวคือ เชื่อว่าความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัส และสะสมข้อเท็จจริงนั้นไว้ มากกว่าจะเชื่อว่า ความรู้ความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวซึ่งความรู้นั้นเกิดจากความจริงที่มนุษย์ทั่วไปทุกคนเข้าใจและยอมรับว่าจริงแท้แน่นอนตายตัวถูกต้องเป็นสากล ตัวอย่างเช่น เรารับรู้มาก่อนแล้วว่าการใช้น้ำยาซักผ้าขาวซักเสื้อสีขาวได้สะอาดกว่าใช้ผงซักฟอก แต่ทราบเท่าที่เรายังไม่ได้ทดลองใช้น้ำยาซักผ้าขาวมาซักเสื้อสีขาวเปรียบเทียบกับใช้ผงซักฟอก เรายังเชื่อได้ว่าน้ำยาซักผ้าขาวจะซักเสื้อสีขาวได้ขาวกว่าผงซักฟอกจริง ๆ และความรู้นี้ก็เปลี่ยนแปลงไปได้ตลอดเวลาตามประสบการณ์ของผู้ที่ปฏิบัติทดลอง วันนี้น้ำยาซักผ้าขาว

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

อาจจะชักเสื่อสีขาวได้ขาวกว่าผงชักฟอก แต่ในอนาคตเราก็อาจจะมีผงชักฟอกที่สามารถชักเสื่อสีขาวได้ขาวกว่าน้ำยาชักผ้าขาวก็ได้ เช่นนี้ ปฏิบัตินิยมจึงถือว่าความรู้เชิงอุปนัยน้ำหนักมากกว่าความรู้เชิงนิรนัย

ปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) เป็นความคิดที่แพร่หลายทั่วไป ในวงการปรัชญาตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา เป็นแนวความคิดของนักปราชญ์กรีกโบราณและนักปราชญ์สมัยใหม่หลายท่าน จึงตีความได้ว่าความคิดของนักปราชญ์เหล่านั้นจะเป็นต้นแบบของปรัชญาปฏิบัตินิยมได้ ซึ่งความคิดหลักของนักปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดปฏิบัตินิยมนี้ได้แก่ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551)

เฮราคลิตุส (Heraclitus) เน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลงและแปรสภาพ เขาเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงและการแปรสภาพเท่านั้นที่เป็นจริง ทุกสิ่งในจักรวาลเปลี่ยนแปลงไปสู่แบบและรูปร่างใหม่ ๆ ตลอดเวลา ไม่มีสิ่งใดหยุดนิ่งและไม่มีสิ่งใดตายตัวคงสภาพอยู่เช่นเดิมตลอดเวลา

โสฟิสต์ (The Sophists) คำสอนของพวกโสฟิสต์ในสมัยนั้นจะมุ่งเน้นไปในทางปฏิบัติซึ่งแตกต่างจากนักปรัชญาในสำนักต่างๆไป ที่มุ่งแสวงหาความจริงในจักรวาล และมุ่งเน้นความรู้ในเชิงนิรนัย กล่าวคือความจริงมีเพียงสิ่งเดียวแน่นอนตายตัวและเป็นพื้นฐานของความจริงที่สามารถใช้อธิบายไปถึงข้อค้นพบอื่น ๆ ได้ด้วย แต่โสฟิสต์กลับมีความเชื่อที่แตกต่างออกไปโดยพยายามค้นหาความจริงในเชิงปฏิบัติ ความรู้ที่เกิดขึ้นได้จากข้อค้นพบตามบริบททางสังคมที่มีลักษณะต่างกัน ความรู้ความจริงจึงไม่แน่นอนตายตัว ซึ่งความคิดของโสฟิสต์นี้อาจเทียบได้กับวิธีอุปนัยของฟรานซิส เบคอน

ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) เชื่อว่าความรู้ทั้งหลายที่มีมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงสมัยของเขาเป็นลักษณะการยอมรับความคิดหรือความรู้เดิม แทนที่จะเป็นวิธีการสำรวจค้นคว้าซึ่งจะทำให้ความรู้ใหม่ ๆ มนุษย์จึงควรละทิ้งความรู้ความเชื่อแบบเดิม ๆ ละทิ้งการแสวงหาความรู้แบบเก่า (นิรนัย) และหันมาใช้วิธีการแสวงหาความรู้แบบใหม่ที่เรียกว่าตรรกวิทยาแบบอุปนัยแทน วิธีการก็คือ เริ่มจากการสังเกตสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ และรวบรวมข้อเท็จจริงเอาไว้แล้วจึงค่อยนำไปสรุปเป็นความจริงทั่วไป ซึ่งวิธีการนี้เป็นวิธีการแสวงหาความรู้แบบวิธีวิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา

จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เป็นนักปรัชญาปฏิบัตินิยมที่มีความเชื่อพื้นฐานเหมือนเฮราคลิตุสในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงและแปรสภาพ ดิวอี้ได้ขยายความคิดของเฮราคลิตุสให้กว้างออกไปอีกโดยเชื่อว่าความรู้ความจริงนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยการทดสอบสมมติฐานไปเรื่อย ๆ ความรู้เกิดจากประสบการณ์ในการทดสอบลองผิดลองถูก ความรู้จึงสามารถเปลี่ยนแปลงไปได้เสมอตามการทดสอบนั้น ๆ

อ็อกส์ต กอมต์ (Auguste Comte) นักปรัชญาปฏิฐานนิยม (Positivism) ชาวฝรั่งเศสเจ้าของแนวคิดวิวัฒนาการความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์ว่าเป็นไปตามลำดับ และที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาของสังคมวิทยาในยุคคลาสสิก ได้เสนอความคิดไว้ว่า ความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์เป็นไปตามลำดับขั้น 3 ขั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นเทววิทยา (Theological Stage) ในขั้นนี้มนุษย์เชื่อในเรื่องราวสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติว่าเป็นผู้บันดาลให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นอภิปรัชญา (Metaphysical Stage) เป็นขั้นที่มนุษย์พัฒนาสูงขึ้นมาอีกลำดับหนึ่งโดยเปลี่ยนจากการเชื่อในเรื่องสิ่งลึกลับเหนือธรรมชาติมาเชื่อในกฎเกณฑ์หรือสาระบางอย่างว่าเป็นที่มาของการเกิดปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิฐาน (Positivism Stage) ขั้นนี้เป็นขั้นที่พัฒนาสูงสุด มนุษย์รู้จักเสาะแสวงหากฎเกณฑ์ของโลกและธรรมชาติ ค้นหากฎต่าง ๆ ในจักรวาลมาเพื่ออธิบายความจริงหรือสาเหตุของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในขั้นนี้มนุษย์จะตระหนักถึงกฎธรรมชาติ และรู้ว่าทุกสรรพสิ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีกฎควบคุมความสัมพันธ์เหล่านั้น ซึ่งโครงสร้างที่แท้จริงของวิทยาศาสตร์จะเปิดเผยให้รู้ความจริงในข้อนี้ (Comte, 1974) ซึ่งความเชื่อในข้อนี้เองที่ก่อให้เกิดนำมาอธิบายวิวัฒนาการของสังคมด้วย โดยชี้ให้เห็นว่าขั้นแรกเป็นขั้นสำคัญที่จะทำให้มนุษย์ก้าวหน้าขึ้นไปถึงแม้มนุษย์จะยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของธรรมชาติ แต่ก็นับเป็นก้าวแรกที่เป็นฐานทางความคิดที่ทำให้มนุษย์พัฒนาขึ้นในลำดับขั้นต่อไป ในขั้นที่สองก็เป็นจุดเชื่อมต่อของขั้นที่สาม ซึ่งจุดนี้มนุษย์พยายามหาสิ่งที่ทดแทนความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นจุดของการเปลี่ยนแปลงและขัดแย้งทางความคิด และทำให้ความคิดแบบวิทยาศาสตร์เริ่มเจริญขึ้น และความคิดแบบเทววิทยาค่อย ๆ เสื่อมลง และในขั้นสุดท้ายมนุษย์ก็ได้เรียนรู้ว่ามีกฎเกณฑ์ที่ควบคุมความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นเมื่อถึงขั้นนี้มนุษย์ก็พัฒนาถึงขีดสูงสุดก็จะเกิดความรู้ว่ามนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุขตรงตามที่ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม (ประทุม อังกูโรหิต, 2551)

ดังจะเห็นว่า ทุกความคิดของนักปรัชญาที่กล่าวมานั้นล้วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์และมีรากฐานมาจากกระบวนการพัฒนาในเชิงปรัชญาทั้ง 5 ยุค ทั้งสิ้นและสามารถสรุปได้ว่าการหาความรู้สำหรับปรัชญาปฏิบัติมีดังนี้ก็คือ วิธีการหาความรู้แบบอุปนัยและการใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เน้นการสืบเสาะหาความจริงด้วยการพิสูจน์ ปฏิบัติ ทดลอง และข้อสรุปที่ได้จากการทดลองนั้นเป็นความรู้ที่สามารถนำไปทำประโยชน์ให้แก่สังคมนั่นเอง

ปรัชญาปฏิบัตินิยมในอเมริกา

ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นปรัชญาสมัยใหม่ต่อกับสมัยปัจจุบันเป็นความคิดที่แพร่หลายครั้งแรกในอเมริกา เมื่อเรากล่าวถึงปรัชญาอเมริกันก็ย่อมนึกถึงปรัชญาปฏิบัตินิยม ซึ่งบางครั้งจะเรียกว่าปรัชญาประสบการณ์นิยม มีรากฐานมาจากนักคิด 3 คน ได้แก่

เพิร์ช (Charles S. Pierce) ความคิดทางปรัชญาต้องนำไปสู่การปฏิบัติได้

เจมส์ (William James) ยืนยันความคิดของเพิร์ชว่าถูกต้อง และนำไปใช้ได้ผลจริง

ดิวอี้ (John Dewey) ผู้ทดลองหาความคิดที่ดีที่สุดเพื่อปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้

สรุปความคิดหลักของนักปรัชญาที่นำแนวคิดปฏิบัตินิยมแพร่หลายในอเมริกา ได้แก่ ชาร์ลส์ แซนเดอร์ส เพิร์ช (Charles Sanders Peirce) เขาเป็นพวกประสบการณ์นิยม เชื่อในเรื่องของเหตุผล และการลองผิดลองถูก เขาเชื่อว่าความรู้ความจริงพิสูจน์ได้โดยผ่านการปฏิบัติทดลองทำ ซึ่งมนุษย์จะได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ได้ทดลองนั้น ความคิดของเพิร์ช ได้ถูกจัดระเบียบให้ดีขึ้นและเผยแพร่ออกไปโดย วิลเลียม เจมส์ ซึ่งมีแนวคิดที่เชื่อใน

เรื่องของการปฏิบัติ ว่าเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เจมส์ได้ขยายความคิดของเพิร์ชออกไปโดยพยายามอธิบายหลักการนี้ว่า เป็นสิ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ได้กับประสบการณ์ใด ๆ ก็ตามในอนาคตที่มีความหลากหลายมากขึ้นกว่าสิ่งที่เฉพาะดังที่เพิร์ชเคยเสนอไว้นั่นเอง ดังนั้นความเชื่อในประสบการณ์ที่หลากหลายของเจมส์เป็นรากฐานของความคิดในเรื่องการปฏิเสธความจริงที่มีเพียงหนึ่งเดียว โดยต้องยอมรับว่าความรู้ความจริงมนุษย์สามารถค้นพบด้วยตนเองได้ผ่านประสบการณ์ การปฏิบัติ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ความจริงจึงไม่ได้มีเพียงหนึ่ง พรรคนะของเจมส์จึงสนับสนุนความคิดการไม่ยึดมั่นถือมั่นในระบบหนึ่งใดแน่นอนตายตัว ดังนั้น จึงมีทางเลือกที่หลากหลายเสมอโดยไม่จำเป็นต้องติดยึด และจอห์น ดิวอี้ นักปรัชญาประสบการณ์นิยมอีกคนหนึ่งก็ได้ประยุกต์ความคิดของเพิร์ช และเจมส์กับการศึกษา เขาเสนอว่าประสบการณ์ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มีความหมายที่กว้างมาก ดังนั้นระบบการศึกษาแบบเก่าที่เน้นจารีตหรือแบบใหม่ที่เน้นความก้าวหน้าต่างก็มีส่วนดีส่วนเสียด้วยกันทั้งสิ้น ฉะนั้นการใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งในการแก้ปัญหาการศึกษาอาจไม่เพียงพอและไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งใจไว้ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551; Comte, 1974; Gary, 2004)

แนวคิด และหลักการสำคัญของปรัชญาปฏิบัตินิยม

ปฏิบัตินิยมเป็นแนวคิดที่มีความคล้ายคลึงกับลัทธิประสบการณ์นิยม กล่าวคือ สนใจและเชื่อในสิ่งที่ผ่านการทดสอบได้ด้วยประสาทสัมผัส เน้นเรื่องข้อเท็จจริง และมุ่งไปที่การปฏิบัติหรือการกระทำ นักปรัชญาปฏิบัตินิยมจะเน้นสิ่งที่ เป็นความจริงตามที่ได้ค้นพบ ปฏิเสธสิ่งที่สมมุติแบบตามหลักการหรือทฤษฎี ปรัชญาปฏิบัตินิยมมีความมุ่งหมายให้มนุษย์คำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากกว่าจะยึดติดกับทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งอย่างแน่นอนตายตัว เพราะในชีวิตจริงของคนเรานั้น บางครั้งก็ไม่สามารถหาความคิดที่สำเร็จรูปที่สมบูรณ์พร้อม เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ ดังนั้น มนุษย์จึงควรยอมรับและเปิดใจให้กว้าง ยอมรับความแตกต่างและเข้าใจความเปลี่ยนแปลง ตลอดจนต้องพิจารณาให้รอบด้านซึ่งก็จะช่วยให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น พรรคนะของนักปฏิบัตินิยมจึงจะขัดแย้งกับพวกลัทธิจิตนิยมที่เชื่อว่าความจริงมีเพียงหนึ่งเดียวตายตัวถาวร

โดยสรุปเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว จะเห็นได้ว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยม เน้นลักษณะความเป็นปัจเจกบุคคล กล่าวคือ คนทุกคนมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ความจริงโดยการค้นพบด้วยตนเอง ผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการปฏิบัติพิสูจน์ทดลองจับต้องมองเห็น โดยเรียกความรู้ที่ค้นพบนั้นว่าประสบการณ์ ซึ่งประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกันไป และเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ความรู้ความจริงจึงไม่มีวันสิ้นสุด ไม่ได้มีคำตอบเดียว และไม่แน่นอนตายตัว ดังที่ชาร์ล แซนเดอร์ส เพิร์ช (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า ความจริงมีหลายประเภทพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ ความจริงจึงไม่อาจเป็นปรนัยได้ トラบเท่าที่ประสบการณ์ของมนุษย์ยังมีความแตกต่างกัน ความจริงจึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัวเช่นนั้น ตามหลักการนี้ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติเป็นสิ่งที่เน้นมากกว่าความรู้ที่ได้จากทฤษฎีความรู้ เมื่อมนุษย์ได้เรียนรู้ด้วยตนเองแล้วความรู้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ผ่านการปฏิบัติทดลอง ความรู้ที่ได้ค้นพบนั้นก็ย่อมแตกต่างกันตามประสบการณ์ของผู้ที่ได้ค้นพบ ซึ่งหลักการที่ว่าความรู้และ

ความจริงไม่ได้มีเพียงหนึ่งนี้แหละที่จะทำให้มนุษย์สามารถคลายความยึดติด ความยึดมั่นถือมั่นลงได้ ด้วยหลักการนี้เองจะช่วยพัฒนาให้ปัจเจกบุคคลทั้งหลายสามารถพัฒนาความคิด หลักปฏิบัติต่าง ๆ ในสังคม เปิดกว้างทางความคิด ยอมรับความแตกต่างหลากหลายได้มากขึ้น และสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ การยอมรับ สร้างความสามัคคี การปรองดอง เคารพความหลากหลาย และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบปรัชญาปฏิบัตินิยม

ในประเด็นต่อไปนี้จะกล่าวถึงการจัดการศึกษาสำหรับประเทศไทยในฐานะเป็นเครื่องมือในการเตรียมคนและพัฒนาคนไทยให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและดำเนินชีวิตในสังคมที่หลากหลายด้วยการศึกษาที่มีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม ระบบการศึกษาของไทยที่ผ่านมาเป็นการศึกษาที่ถือเอาปรัชญาจิตนิยมเป็นพื้นฐาน ปรัชญาการศึกษาที่ถือแนวคิดจิตนิยมนี้ดังที่เรียกว่าปรัชญาสารัตถะนิยม (Essentialism) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาแบบเก่าในโลกนวยุค ซึ่งการศึกษาแบบนี้มีหลักการสำคัญกล่าวคือ

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังระเบียบวินัย เน้นการถ่ายทอดมรดกทางสังคมให้แก่ผู้เรียน หลักสูตรของโรงเรียนเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ทักษะทางปัญญาและคุณค่าสำคัญที่ได้รับ การจัดระเบียบไว้อย่างแน่นอนตายตัวแล้ว

กระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การมุ่งเน้นการสอน การบรรยาย การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียน ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญมากในกระบวนการนี้

บทบาทของโรงเรียน ทำหน้าที่เหมือนโรงสอน ถ่ายทอดวิชาความรู้ รักษาถ่ายทอดวัฒนธรรม โรงเรียนจึงมีฐานะเป็นสถาบันหนึ่งที่เน้นการถ่ายทอดและรับผิดชอบในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ (ประทุม อังกูรโรหิต, 2551)

แต่การศึกษาแบบใหม่ที่เน้นปรัชญาปฏิบัตินิยม ควรเป็นลักษณะดังต่อไปนี้ การศึกษาคือความต้องการที่อิสระของมนุษย์ มนุษย์ควรมีอิสระในการเลือกเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยไม่เน้นการท่องจำความรู้ทฤษฎีแบบเดิม ๆ โรงเรียนจึงควรเป็นแหล่งของเสรีภาพ เป็นสถาบันที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีอิสระ ระบบการสอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นท่องจำและการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนสู่ผู้เรียนโดยตรงก็ต้องเปลี่ยนเป็นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้และค้นพบข้อเท็จจริงด้วยตนเองผ่านการปฏิบัติโดยใช้ประสาทสัมผัส และประสบการณ์ของตนเอง ดังนั้นวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่โดยใช้ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นฐานจึงควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายทางการศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดปัญญาด้วยการค้นพบด้วยตนเอง คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาเป็น ปฏิบัติเพื่อแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้

หลักสูตรของโรงเรียน เน้นส่งเสริมการสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตประจำวัน เนื้อหาที่เรียนควรเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง

กระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ การมุ่งเน้นการปฏิบัติเป็นหลักมากกว่าการท่องจำตำราและบทเรียน เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกันทั้งกับครูผู้สอนและผู้เรียนด้วยกันเอง เปิดโอกาสให้ซักถาม อภิปรายโต้แย้ง เพื่อยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน

บทบาทของโรงเรียน ต้องทำหน้าที่ผู้เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติให้มากที่สุด ห้องเรียนต้องถูกออกแบบให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมการเรียนการสอน มีห้องปฏิบัติการ มีโรงฝึกงาน และต้องสร้างสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้แบบปฏิบัติ (ประทุม อังกูโรหิต, 2551)

ดังจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามปรัชญาปฏิบัตินิยม จะส่งเสริมให้เกิด 3 กล้า ดังที่กล่าวไว้แล้ว ข้างต้นที่ประกอบไปด้วย กล้าเผชิญหน้า กล้าประเมินปฏิบัติ และกล้าลงมือกระทำด้วยความรับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมบรรยากาศการสร้างเอกภาพในความหลากหลาย และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดตัวตนลดความยึดมั่น ถือมั่นอันนำไปสู่ความสงบสุข สันติภาพ และความร่วมมือในยุคหลังนวยุคได้

สรุป

ใจความสำคัญและความคิดหลักของปรัชญาการศึกษาหลังนวยุค คือ เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปจาก นวยุคสู่หลังนวยุค ความคิดของมนุษย์ในเรื่องของความรู้ความจริงก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมที่นวยุคเคยเชื่อในเรื่องของความรู้ความจริงเชิงนิรนัย ความรู้ความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว ทำให้มนุษย์เกิดความยึดติด ยึดมั่นถือมั่นจนนำไปสู่ความขัดแย้งจนอาจก่อเกิดภาวะสงครามทำลายล้างกันเพราะความคิดเห็นที่แตกต่าง โลกหลังนวยุคที่เปลี่ยนไปกลับสอนให้มนุษย์มองโลกแบบใหม่ตามความเป็นจริงว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดที่คงอยู่ถาวร จึงต้องยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมองทุกสรรพสิ่งอย่างบูรณาการ เข้าใจกฎของความเปลี่ยนแปลงและยอมรับว่าทุกสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงถึงกัน ความรู้ความจริงก็เช่นกัน สามารถแปรสภาพได้เสมอ ในข้อนี้สามารถลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวลง และคลายความขัดแย้งอันจะนำไปสู่ความไม่สงบลงได้ ดังนั้นการที่จะสอนให้มนุษย์ตระหนักและเข้าถึงความจริงในข้อนี้ได้จำต้องอาศัยการศึกษาเป็นสำคัญ ในโลกของหลังนวยุคนั้น การศึกษาย่อมต้องจัดให้สอดคล้องกับแนวคิดนี้ ซึ่งปรัชญาการศึกษาที่เรียกว่า ปรัชญาปฏิบัตินิยม ที่เป็ความคิดที่แพร่หลายทั่วไปในวงการปรัชญาตั้งแต่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ดังนั้นความคิดสำคัญปรัชญาปฏิบัตินิยม คือ การเชื่อในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงและการแปรสภาพ ทุกสิ่งในจักรวาลล้วนมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่รูปแบบใหม่ ๆ และรูปร่างใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา จึงไม่มีสิ่งใดหยุดนิ่ง ไม่มีสิ่งใดตายตัว และไม่มีสิ่งใดที่คงอยู่สภาพเดิมตลอดกาล การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้โดยใช้ประสาทสัมผัส การจัดการศึกษาโดยใช้ปรัชญาปฏิบัตินิยมจึงต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการใช้ประสาทสัมผัสในการทดลอง จับจ้องมองเห็น พิสูจน์สัมผัสได้ ซึ่งผลจากการเรียนรู้แบบนี้จะเรียกว่าประสบการณ์ และประสบการณ์นี้เองที่จะช่วยให้มนุษย์ได้ยอมรับ

เข้าใจ ถึงการเปลี่ยนแปลง การจัดการศึกษาโดยใช้ปรัชญาปฏิบัตินิยมเป็นฐานจึงเป็นปรัชญาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับโลกหลังนวยุคเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

- กীরติ บุญเจือ. (2548). *ปรัชญานวยุคของมนุษยชาติ ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- กীরติ บุญเจือ. (2545). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาแผนใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- เดือน คมดี. (2526). *ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนร์สโตร.
- นาวัน พิษณุวิสุทธิกุล. (2561). *ปรัชญาหลังนวยุค: อะไร อย่างไร และทำไม*. <https://phd.mbu.ac.th>
- ประทุม อังกูโรหิต. (2551). *ปรัชญาปฏิบัตินิยม: พื้นฐานปรัชญาการศึกษาในสังคมประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสิฐธิกุล แก้วงาม. (2552). *ทฤษฎีการเมืองกับการศึกษารัฐศาสตร์. หลักสูตรรัฐศาสตร์ วิทยาลัยนิติศาสตร์ และการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- ภูมิกิติ. (2551). *การตีความตามกระบวนทัศน์ 5*. <https://kit-meaninoflife.blogspot.com/2008/10/blog-post.html>
- ศุภร ศรีแสน. (2563). *ปรัชญาทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. <https://lib.pnru.ac.th/cgi-bin/koha/opac>
- สุวิญ รักสัตย์. (2565). *กระบวนทัศน์เศรษฐปรัชญาสุวรรณภูมิกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. <https://philommbu.ac.th/>
- อเนก สุวรรณบัณฑิต. (2558). *เอกสารประกอบการสอนวิชาปรัชญาศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- Bacon, Francis. (1995). *Novum Organum Book 1 Chicago: The Great Books Foundation*. Chicago.
- Comte, August. (1974). *Positive Philosophy*. New York: AMS Press, Inc.
- Gary, Aylesworth. (2004). *Postmodernism, Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <https://plato.stanford.edu/entries/postmodernism>
- Kant, Immanuel. (1804). *Rutledge Encyclopedia of Philosophy*. Stanford.
- Lyotard, Jean-François. (1984). *The Postmodern Condition: A Report on Knowledge*. Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Tansey, Stephen D. (2004). *Politics: the basic*. (3rd Edition) London: Routledge

การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย หออภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็ง

Outcomes evaluation of palliative care for end-stage cancer patients at Quality of Life Care Unit, a Specialty Cancer Hospital

ดลยา สุมิแดน* ขนิษฐา หาญประสิทธิ์คำ** รัชณี นามจันทรา**

Donlaya Supeedean* Kanitha Hanprasitkam** Rachanee Namjuntra**

Received: 11 December 2023 / Revised: 23 March 2024 / Accepted: 25 May 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง (Retrospective descriptive research) เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง ประกอบด้วย คุณภาพชีวิตและอาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย กลุ่มตัวอย่างเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจากบันทึกเวชระเบียนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายที่เข้ารับการรักษาในหออภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็ง ระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2565 จำนวน 56 ฉบับ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูล คุณภาพชีวิต (FACT-G) และอาการรบกวนของผู้ป่วย (ESAS) ที่บันทึกในเวชระเบียนในวันแรกรับบริการ (T1) วันจำหน่าย (T2) หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ (T3) หลังจำหน่าย 1 เดือน (T4) และหลังจำหน่าย 3 เดือน (T5) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบโดยใช้สถิติ One Way Repeated measures ANOVA, Friedman test และ Wilcoxon Signed Rank test

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายมีคะแนนคุณภาพชีวิตในระยะ T2, T3, T4 และ T5 มากกว่าคะแนนคุณภาพชีวิตในระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ส่วนคะแนนอาการรบกวนพบว่า ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายมีคะแนนอาการปวด อ่อนเพลีย วิดกกังวล ง่วงซึม เบื่ออาหาร และไม่สบายทั้งกายและใจ ในระยะ T2, T3, T4 และ T5 น้อยกว่าระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่อาการคลื่นไส้ ซึมเศร้า และเหนื่อยหอบในแต่ละระยะของการประเมินไม่แตกต่างกัน ($p > .05$)

*นักศึกษา หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*Graduate Student, Master of Nursing Science Program in Adult and Gerontological Nursing, Faculty of Nursing, Rangsit University

**Asst. Prof. Dr., Faculty of Nursing, Rangsit University

Corresponding author: Kanitha Hanprasitkam, email: kanitha.h@rsu.ac.th

ผลการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนว่า การดูแลแบบประคับประคองของหอภิบาลคุณภาพชีวิตช่วยเพิ่มผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย รวมถึงลดอาการรบกวน โดยเฉพาะอาการปวดและความวิตกกังวล ดังนั้นควรพัฒนาในเรื่องของการจัดการอาการรบกวนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ป่วยคงคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งที่โรงพยาบาลและต่อเนื่องที่บ้านต่อไป

คำสำคัญ : ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย / การดูแลแบบประคับประคอง / ผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง / คุณภาพชีวิต/อาการรบกวน

Abstract

This retrospective descriptive study aimed to evaluate palliative care outcomes for end-stage cancer patients. Fifty-six medical records of end-stage cancer patients admitted at the Quality of Life Care Unit, a Specialty Cancer Hospital, from January to June 2022 were assessed. The FACT-G and ESAS were used to evaluate patients' quality of life and symptom burden, respectively. Data were followed at 5 times points; the admission date (T1), the discharge date (T2), 1 week (T3), 1 month (T4), and 3 months after discharge (T5). Data analysis involved descriptive statistics, repeated measures ANOVA, Friedman test, and Wilcoxon Signed Rank test.

The results revealed that end-stage cancer patients' quality of life at T2, T3, T4, and T5 were higher than at T1, with statistically significant ($p < .05$). Moreover, symptoms of burden including; pain, tiredness, anxiety, drowsiness, lack of appetite, and worst well-being at T2, T3, T4, and T5 were lower than at T1, with statistical significance ($p < .05$). However, nausea, depression, and dyspnea did not show significant differences ($p > .05$) at any time point of assessment.

The results from this study suggest that a Quality of Life Care Unit for end-stage cancer patients promotes patients' quality of life and decreases symptoms burden, especially pain and anxiety. Therefore, the Quality of Life Care Unit should develop a quality of care to manage symptoms burden for patients to maintain their quality of life at the hospital and at home.

Keywords: end-stage cancer patient/ palliative care / palliative care outcome/quality of life/ symptoms burden

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นปัญหาด้านสาธารณสุขที่สำคัญของโลก จากสถิติองค์การอนามัยโลกพบผู้ป่วยมะเร็งร้ายใหม่ ปี ค.ศ.2020 จำนวน 19.3 ล้านคนและเสียชีวิต 10 ล้านคน ในปี 2040 คาดว่าจะมีผู้ป่วยมะเร็งร้ายใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.70 (WHO, 2021) ในประเทศไทยพบผู้ป่วยมะเร็งร้ายใหม่จำนวน 139,206 คนต่อปีและมีอัตราการเสียชีวิต 128.5 ต่อแสนประชากร (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2564) ถึงแม้จะมีความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการรักษาโรคมะเร็งแต่ยังมีผู้ป่วยมะเร็งจำนวนหนึ่งที่มีการลุกลามของโรคเข้าสู่ระยะท้ายทั่วโลกประมาณ 40 ล้านคนที่ต้องได้รับการดูแลแบบประคับประคอง (WHO, 2021) ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายไม่สามารถช่วยเหลือตนเองต้องพึ่งพาผู้ดูแลและมีแนวโน้มในการรักษาตัวที่ในโรงพยาบาลมากขึ้นจากอาการรบกวนต่างๆ ได้แก่ ปวด นอนไม่หลับ อ่อนเพลีย ท้องผูก และเบื่ออาหาร (นภาพร ทวีรทรงกุล และคณะ, 2558) และต้องการการดูแลแบบประคับประคอง แนวคิดในการดูแลแบบประคับประคอง คือช่วยให้ผู้ป่วยบรรเทาความทุกข์ทรมานจากอาการ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ เป็นการดูแลแบบองค์รวมจากทีมสหวิชาชีพ และมีความต่อเนื่อง มุ่งเน้นการสนับสนุน การสื่อสารที่ดี การให้คำแนะนำช่วยเหลือและการดูแลในวาระสุดท้ายของชีวิต เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตผู้ป่วยและครอบครัว (IAHPC, 2019) รวมถึงการให้ความรู้และฝึกทักษะของผู้ดูแล ติดตามช่วยเหลือเพื่อช่วยลดความรู้สึกละเป็นภาระของผู้ดูแลและส่งผลให้เกิดผลลัพธ์การดูแลที่ดี (เกษมการณ์ อิก้าเหน็ด และคณะ, 2563)

ผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญ ที่บ่งบอกถึงคุณภาพการบริการ เช่น ด้านการจัดการกับอาการ ภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิต หรือประสิทธิผล ประสิทธิภาพของการดูแลในคลินิกและในงานวิจัย ข้อมูลที่ได้มีความสำคัญในการปรับปรุงบริการและการเปรียบเทียบมาตรฐานการบริการกับสถานบริการอื่น (Bausewein et al., 2016) การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองในคลินิก ควรประเมินตั้งแต่เริ่มการดูแล และติดตามการเปลี่ยนแปลงของอาการ และภาวะสุขภาพของผู้ป่วย จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองมีหลายมิติ ได้แก่ ผลลัพธ์ด้านผู้ป่วยในมิติของคุณภาพชีวิต ความรุนแรงของอาการ (McCorkle et al., 2015) ผลลัพธ์ด้านการดูแลระยะท้าย (Dionne-Odom et al., 2015) ในประเทศไทยการศึกษาส่วนใหญ่เป็น การประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง (มณฑนา จิระกังวาน และศิริรัตน์ จันตรี, 2561; สุพัตรา คงปลอด และคณะ, 2565) การประเมินความรุนแรงของอาการของผู้ป่วยระยะท้าย (นภาพร ตั้งพลผลวนิชย์ และคณะ, 2563; มณฑนา จิระกังวาน และศิริรัตน์ จันตรี, 2561; สุนิดา คชนชัย, และมัจฉรินทร์ อัสวพัฒน์, 2564) และความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ (นภาพร ตั้งพลผลวนิชย์ และคณะ, 2563; มณฑนา จิระกังวาน และศิริรัตน์ จันตรี, 2561; สุนิดา เทียงแก้ว และประทีป สุชีลักษณ์, 2561) ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการศึกษาวัดผลลัพธ์ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการวัดผลลัพธ์เพียงช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ไม่ได้มีการติดตามการวัดผลลัพธ์อย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ในเพียงบางช่วงเวลาเท่านั้น ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่ต่อเนื่องจากโรงพยาบาลจนถึงที่บ้าน

โรงพยาบาลพื้นที่ศึกษา เป็นโรงพยาบาลเฉพาะทางด้านโรคมะเร็งที่ให้บริการผู้ป่วยมะเร็งทุกระยะ จัดบริการการดูแลแบบประคับประคองตั้งแต่ปี 2543 ในช่วงแรกการดูแลมุ่งเน้นการตอบสนองด้านร่างกายและจิตใจและมีการพัฒนาเรื่อยมาจนในปี 2552 มีการจัดตั้งหออภิบาลคุณภาพชีวิต พัฒนาโปรแกรมการดูแล 14 วัน ซึ่งประกอบด้วย ช่วงแรกในวันที่ 1-3 เป็น

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ประเมินการรับรู้เกี่ยวกับโรค เป้าหมายในการรักษา ปัญหาและความต้องการทั้ง 4 ด้านของผู้ป่วยและครอบครัว ช่วงที่ 2 ในวันที่ 4-11 เป็นการจัดการอาการรบกวน และเตรียมความพร้อมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ช่วงที่ 3 ในวันที่ 12-14 เป็นการประเมินความพร้อมในด้านทักษะ อุปกรณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การดูแลในหออภิบาลคุณภาพชีวิตเป็นการดูแลเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยตั้งแต่ระยะที่อยู่โรงพยาบาล ให้ผู้ดูแลมีส่วนร่วมในการดูแลผู้ป่วยตลอด 24 ชั่วโมง ภายใต้การจัดสภาพแวดล้อมคล้ายบ้านมากที่สุด การดูแลติดตามต่อเนื่องไปจนถึงที่บ้าน เพื่อให้ผู้ป่วยใช้ชีวิตช่วงสุดท้ายที่บ้าน และอยู่กับบุคคลอันเป็นที่รัก โดยคาดหวังว่าจะช่วยให้ผู้ป่วยและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีและผู้ป่วยจากไปอย่างสงบ โรงพยาบาลมีการติดตามผลลัพธ์ของผู้ป่วยและบันทึกลงเวชระเบียนเป็นระยะตั้งแต่วันแรกรับบริการ ขณะอยู่โรงพยาบาล เมื่อจำหน่ายกลับบ้าน หลังจำหน่าย จนผู้ป่วยเสียชีวิต โดยประเมินคุณภาพชีวิตด้วยแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็ง (FACT-G) และแบบประเมินอาการรบกวนผู้ป่วย (ESAS) แต่ยังไม่มีการรวบรวมผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองที่ผ่านมา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาติดตามประเมินผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองของในผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายของหออภิบาลคุณภาพชีวิต โดยรวบรวมข้อมูลที่บันทึกการดูแลในเวชระเบียน ในวันแรกรับบริการ วันจำหน่าย หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ หลังจำหน่าย 1 เดือน และหลังจำหน่าย 3 เดือน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบประคับประคองให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง ได้แก่ คุณภาพชีวิตและอาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ในวันแรกรับบริการ (T1) วันจำหน่าย (T2) หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ (T3) หลังจำหน่าย 1 เดือน (T4) และหลังจำหน่าย 3 เดือน (T5)

สมมุติฐานการวิจัย

1. ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองมีคุณภาพชีวิตวันจำหน่าย หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ หลังจำหน่าย 1 เดือน และหลังจำหน่าย 3 เดือน สูงกว่าวันแรกรับบริการ
2. ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองมีอาการรบกวนวันจำหน่าย หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ หลังจำหน่าย 1 เดือน และหลังจำหน่าย 3 เดือน น้อยกว่าวันแรกรับบริการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดการดูแลแบบประคับประคองขององค์การอนามัยโลก (WHO, 2021) ดังนี้

- 1) การดูแลผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลางของการดูแล
- 2) การดูแลแบบองค์รวมที่เน้นการบรรเทาความทุกข์ทรมานในทุกด้าน
- 3) การดูแลเป็นทีมโดยสหสาขาวิชาชีพ
- 4) การมีความต่อเนื่องในการดูแล
- 5) การดูแลที่มุ่งเน้นส่งเสริมระบบสนับสนุนการดูแล
- 6) มีเป้าหมายในการดูแลแบบประคับประคองเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัว ตลอดจนช่วยให้ผู้ป่วยได้ใช้ชีวิตอย่างสมศักดิ์ศรีภายใต้วัฒนธรรม ความเชื่อของผู้ป่วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง โดยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากบันทึกเวชระเบียนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายที่เข้ารับบริการที่หออภิบาลคุณภาพชีวิต โรงพยาบาลเฉพาะทางมะเร็งระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน 2565 จำนวน 56 ฉบับ โดยมีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) คือ มีการบันทึกข้อมูลผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง ได้แก่ คะแนนคุณภาพชีวิต (FACT-G) และคะแนนอาการรบกวน (ESAS) ของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายในเวชระเบียนครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากเวชระเบียน ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย ข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (FACT-G) และข้อมูลอาการรบกวน (ESAS) ที่บันทึกในเวชระเบียน ซึ่งแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย (FACT-G) และแบบประเมินอาการรบกวน (ESAS) เป็นแบบประเมินที่เป็นมาตรฐาน มีการนำมาใช้ในการประเมินผู้ป่วยมะเร็งทางคลินิกและในงานวิจัยอย่างแพร่หลาย และได้รับการทดสอบว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ ส่วนแบบบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบความตรงในการนำไปใช้และความเห็นสอดคล้องกันจากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นอาจารย์พยาบาล 3 ท่าน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยรังสิต (DPE No. RSUERB2022-073) และคณะกรรมการจริยธรรมในคนของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี (MTH 2022-04)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลย้อนหลังจากเวชระเบียนของผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษาในหออภิบาลคุณภาพชีวิตและจำหน่ายกลับบ้านเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 3 เดือนด้วยตนเองในห้องปิดที่เป็นส่วนตัว ตามแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และแบบบันทึกข้อมูลการดูแล ได้แก่ ข้อมูลคุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย (FACT-G) และอาการรบกวน (ESAS) โดยรวบรวมข้อมูลที่บันทึกในเวชระเบียน ในวันแรกมารับบริการ (T1) วันจำหน่าย (T2) หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ (T3) หลังจำหน่าย 1 เดือน (T4) และหลังจำหน่าย 3 เดือน (T5)

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา และเปรียบเทียบข้อมูลด้วย One Way Repeated Measures ANOVA และ Friedman test และวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย Bonferroni และ Wilcoxon Signed Rank Test

ผลการวิจัย

1. ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นเวชระเบียนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย จำนวน 56 ราย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.14 มีอายุตั้งแต่ 33-86 ปี มีอายุเฉลี่ย 59.46 ปี (SD = 11.77) ร้อยละ 58.93 มีสถานภาพสมรสคู่ ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 44.64 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 28.57 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 51.78 รองลงมาจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/ปวช. ร้อยละ 21.43 ได้รับการวินิจฉัยเป็นมะเร็งเต้านมมากที่สุด ร้อยละ 30.36 รองลงมาเป็นมะเร็งปอด ร้อยละ 28.57 มีระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง (PPS) ระหว่าง 40-80 เฉลี่ย 56.43

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

(SD= 9.03) โดยมีระดับความสามารถในการช่วยเหลือตนเองอยู่ในระดับ 60 มากที่สุด ร้อยละ 50.00 รองลงมาอยู่ในระดับ 50 ร้อยละ 25.00

2.ผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคอง

2.1คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ในวันแรกรับบริการ (T1) กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนคุณภาพชีวิตเฉลี่ย 67.57 (SD=11.67) และมีคะแนนคุณภาพชีวิตเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นระดับสูง ในระยะ T2, T3 และ T4 เป็น 79.27 (SD=12.28), 80.23 (SD=12.26) และ 80.88 (SD=12.25) ตามลำดับ และมีคะแนนคุณภาพชีวิตเฉลี่ยคงที่ในระยะ T5 = 80.70 (SD=12.45) เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ระหว่าง T1, T2, T3, T4 และ T5 ด้วยสถิติ One Way Repeated Measures ANOVA พบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างน้อย 1 คู่ (ตารางที่ 1)

เมื่อทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วย Bonferroni พบว่า คะแนนคุณภาพชีวิตเฉลี่ยในระยะ T2, T3, T4 และ T5 ของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่าระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $p = .000$ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ระหว่าง T1, T2, T3, T4 และ T5 ด้วยสถิติ One Way Repeated Measures ANOVA (n= 56)

Source	SS	df	MS	F	Sig
คุณภาพชีวิตผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย	7308.729	1.613	4532.235	60.857	0.000
ความคลาดเคลื่อน	6605.271	88.694	74.473		

SS = Sum Square; df = degree of freedom; MS = Mean Square

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแต่ละช่วงเวลาเป็นรายคู่ด้วยสถิติ Bonferroni (n= 56)

คุณภาพชีวิต	Mean Difference	Std. Error	p-value
วันแรก - วันจำหน่าย	-11.696	1.476	0.000
หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์	-12.661	1.525	0.000
หลังจำหน่าย 1 เดือน	-13.304	1.476	0.000
หลังจำหน่าย 3 เดือน	-13.125	1.476	0.000
วันจำหน่าย - หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์	-0.964	0.466	0.434
หลังจำหน่าย 1 เดือน	-1.607	0.684	0.224
หลังจำหน่าย 3 เดือน	-1.429	0.710	0.491
หลังจำหน่าย 1สัปดาห์ - หลังจำหน่าย 1เดือน	-0.643	0.421	1.000
หลังจำหน่าย 3เดือน	-0.464	0.672	1.000
หลังจำหน่าย 1 เดือน - หลังจำหน่าย 3 เดือน	0.179	0.44	1.000

2.2 อาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย

กลุ่มตัวอย่างมีอาการรบกวนที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ อ่อนเพลีย ร้อยละ 83.90 ไม่สบายกายและใจ ร้อยละ 73.20 วิตกกังวล ร้อยละ 71.40 ปวด ร้อยละ 67.90 และเบื่ออาหาร ร้อยละ 64.30 ตามลำดับ ดังนี้

ปวด ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการปวดอยู่ที่ 2.02 (SD=2.00) ส่วนใหญ่มีอาการรุนแรงเล็กน้อย ร้อยละ 44.60 ปวดระดับมากเพียง ร้อยละ 1.80 และไม่มีอาการปวดถึงร้อยละ 32.10 ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการปวดลดลงอยู่ที่ 1.05 (SD=1.20) และมีระดับความรุนแรงของอาการปวดลดลง ไม่มีอาการปวดร้อยละ 46.60 ระดับเล็กน้อย ร้อยละ 51.80 และไม่พบระดับมาก ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการปวดลดลงอยู่ที่ 0.82 (SD=1.19) และไม่มีอาการปวดเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 58.90 และไม่พบอาการปวดระดับมาก ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการปวดเพิ่มขึ้นเล็กน้อยอยู่ที่ 0.91 (SD=1.20)) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีอาการปวด ร้อยละ 53.60 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 42.90 และไม่พบอาการปวดระดับมาก ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการปวดลดลงอยู่ที่ 0.70 (SD=0.93) กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีอาการปวด (ร้อยละ 57.10) และไม่พบอาการปวดระดับปานกลางและระดับมาก (ดังตารางที่ 3)

อ่อนเพลีย ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการอ่อนเพลีย 2.27 (SD=1.52) ส่วนใหญ่มีระดับความรุนแรงระดับเล็กน้อย ร้อยละ 69.60 ระดับปานกลาง ร้อยละ 12.50 ระดับมาก ร้อยละ 1.80 และไม่มีอาการ ร้อยละ 16.10 ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการอ่อนเพลียลดลง 1.71 (SD=1.59) มีความรุนแรงของอาการระดับเล็กน้อยเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 71.40 มีอาการระดับมากคงที่ ร้อยละ 1.80 และไม่มีอาการเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.60 ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการอ่อนเพลียลดลงเหลือ 1.36 (SD=1.18) และมีระดับความรุนแรงระดับเล็กน้อย ร้อยละ 69.60 และไม่มีอาการเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 25.00 ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอ่อนเพลีย 1.59 (SD=1.16) ไม่มีอาการอ่อนเพลียร้อยละ 19.60 ส่วนใหญ่มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 75.00 และไม่มีอาการระดับมากเลย ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอ่อนเพลียคงที่อยู่ที่ 1.63 (SD=1.81) และ ร้อยละ 23.20 ไม่มีอาการ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.40 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่มีอาการระดับมากเลย (ดังตารางที่ 3)

คลื่นไส้ ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการคลื่นไส้ 0.39 (SD=1.19) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 83.90 ไม่มีอาการคลื่นไส้ มีความรุนแรงระดับเล็กน้อย ร้อยละ 12.50 ระดับปานกลาง ร้อยละ 1.18 และระดับมากเพียงร้อยละ 1.80 ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการคลื่นไส้ลดลง 0.21 (SD=0.59) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.70 ไม่มีอาการ มีความรุนแรงระดับเล็กน้อย ร้อยละ 14.30 และไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการคลื่นไส้ลดลง 0.14 (SD=0.52) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.10 ไม่มีอาการคลื่นไส้ มีอาการรุนแรงระดับเล็กน้อย ร้อยละ 8.90 และไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการคลื่นไส้ 0.21 (SD=0.80)) ส่วนใหญ่ ร้อยละ 91.10 ไม่มีอาการ มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 7.10 และไม่พบระดับมาก ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยคลื่นไส้ 0.18 (SD=0.51) ร้อยละ 87.50 ไม่มีอาการคลื่นไส้ มีระดับเล็กน้อยเพียง ร้อยละ 12.50 และไม่พบอาการระดับปานกลางและระดับมาก (ดังตารางที่ 3)

ซึมเศร้า ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้า 0.09 (SD=0.35)) ส่วนใหญ่ร้อยละ 92.90 ไม่มีอาการซึมเศร้า มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 7.10 ไม่พบอาการระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าลดลง 0.05 (SD=0.23) ร้อยละ 94.60 ไม่มีอาการซึมเศร้า มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 5.40 และไม่พบ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

อาการระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการซึมเศร้าลดลงเหลือน้อยมาก 0.02 (SD=0.13) ร้อยละ 98.20 ไม่มีอาการซึมเศร้า มีอาการระดับเล็กน้อยร้อยละ 1.80 และไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยซึมเศร้าเพิ่มขึ้นเล็กน้อย 0.12 (SD=0.43) ร้อยละ 91.10 ไม่มีอาการซึมเศร้า มีระดับเล็กน้อยร้อยละ 8.90 และไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยซึมเศร้าคงที่ 0.11 (SD=0.49) ร้อยละ 94.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 5.40 มีอาการระดับเล็กน้อย ไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก (ดังตารางที่ 3)

วิตกกังวล ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยวิตกกังวล 1.70 (SD=1.50) ร้อยละ 28.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 57.10 มีระดับเล็กน้อย และไม่พบระดับมาก ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยวิตกกังวลลดลง 1.07 (SD=1.20) ร้อยละ 44.60 ไม่มีอาการวิตกกังวล ร้อยละ 50.00 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับมาก ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยวิตกกังวลลดลง 0.95 (SD=1.10) ร้อยละ 51.80 ไม่มีอาการ ร้อยละ 46.40 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับมาก ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยวิตกกังวลลดลงอีกเหลือ 0.46 (SD=0.81) ร้อยละ 69.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 30.40 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยวิตกกังวลคงเดิมที่ 0.46 (SD=0.91) ร้อยละ 75.00 ไม่มีอาการ ร้อยละ 25.00 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับปานกลางและระดับมาก (ดังตารางที่ 3)

ง่วงซึม ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยง่วงซึมอยู่ที่ 0.46 (SD=1.10) ร้อยละ 78.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 17.90 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับมาก ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยง่วงซึมลดลง 0.38 (SD=0.84) ร้อยละ 78.90 ไม่มีอาการ ร้อยละ 19.60 มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 1.80 มีระดับปานกลาง และไม่พบอาการระดับมาก ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยง่วงซึม 0.36 (SD=0.80) ร้อยละ 98.20 ไม่มีอาการ ร้อยละ 1.80 มีระดับเล็กน้อย และไม่พบอาการระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยง่วงซึม 0.57 (SD=0.95) ร้อยละ 67.90 ไม่มีอาการ ร้อยละ 32.10 มีอาการระดับเล็กน้อย และไม่พบระดับปานกลางและระดับมาก ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยง่วงซึม 0.79 (SD=1.20) ร้อยละ 67.90 ไม่มีอาการ ร้อยละ 30.40 มีระดับเล็กน้อย และไม่พบระดับมาก (ดังตารางที่ 3)

เบื่ออาหาร ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเบื่ออาหาร 1.45 (SD=1.62) ร้อยละ 37.70 ไม่มีอาการ ร้อยละ 53.60 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 5.00 มีระดับปานกลาง และร้อยละ 1.80 มีระดับรุนแรง ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเบื่ออาหารลดลง 0.89 (SD=1.19) ร้อยละ 55.40 ไม่มีอาการ ร้อยละ 42.90 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 1.80 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเบื่ออาหารลดลง 0.59 (SD=0.91) ร้อยละ 64.30 ไม่มีอาการ ร้อยละ 37.70 มีระดับเล็กน้อย และไม่พบระดับปานกลางและระดับรุนแรง ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเบื่ออาหารเพิ่มขึ้นที่ 1.11 (SD=1.17) ร้อยละ 41.10 ไม่มีอาการ ร้อยละ 55.40 มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 3.60 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเบื่ออาหารเพิ่มขึ้นเล็กน้อย 1.38 (SD=1.40) ร้อยละ 33.90 ไม่มีอาการ ร้อยละ 57.10 มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 8.90 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง (ดังตารางที่ 3)

ไม่สบายกายและใจ ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยอาการไม่สบายกายและใจ 2.04 (SD=1.63) ร้อยละ 26.80 สบายกายและใจดี ร้อยละ 55.40 ไม่สบายกายและใจระดับเล็กน้อย ร้อยละ 17.90 รู้สึกระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยไม่สบายกายและใจ 1.54 (SD=1.44) ร้อยละ 76.80 รู้สึกสบายกายและใจดี ร้อยละ 19.60 ไม่สบายกายและใจระดับเล็กน้อย และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยไม่สบายกาย

และใจ 1.30 (SD=1.35) ร้อยละ 39.30 สบายกายและใจดี ร้อยละ 50.00 ไม่สบายกายและใจระดับเล็กน้อย ร้อยละ 10.70 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยไม่สบายกายและใจ 1.54 (SD=1.26) ร้อยละ 32.10 สบายกายและใจดี ร้อยละ 62.50 มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 5.40 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยไม่สบายกายและใจ 1.39 (SD=1.40) ร้อยละ 37.50 สบายกายและใจดี ร้อยละ 53.60 มีระดับเล็กน้อย ร้อยละ 8.90 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง (ดังตารางที่ 3)

เหนื่อยหอบ ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเหนื่อยหอบ 0.77 (SD=1.44) ร้อยละ 67.90 ไม่มีอาการเหนื่อยหอบ ร้อยละ 28.80 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 3.60 มีระดับปานกลาง และร้อยละ 1.80 มีอาการระดับรุนแรง ระยะ T2 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเหนื่อยหอบ 0.48 (SD=1.03) ร้อยละ 78.80 ไม่มีอาการ ร้อยละ 19.60 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 3.60 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T3 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเหนื่อยหอบ 0.43 (SD=0.91) ร้อยละ 75.00 ไม่มีอาการ ร้อยละ 21.40 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 3.60 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T4 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเหนื่อยหอบ 0.61 (SD=1.07) ร้อยละ 69.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 26.80 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 3.60 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง ระยะ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยเหนื่อยหอบอยู่ที่ 0.66 (SD=1.10) ร้อยละ 69.60 ไม่มีอาการ ร้อยละ 30.40 มีอาการระดับเล็กน้อย ร้อยละ 1.80 มีระดับปานกลาง และไม่พบระดับรุนแรง (ดังตารางที่ 3)

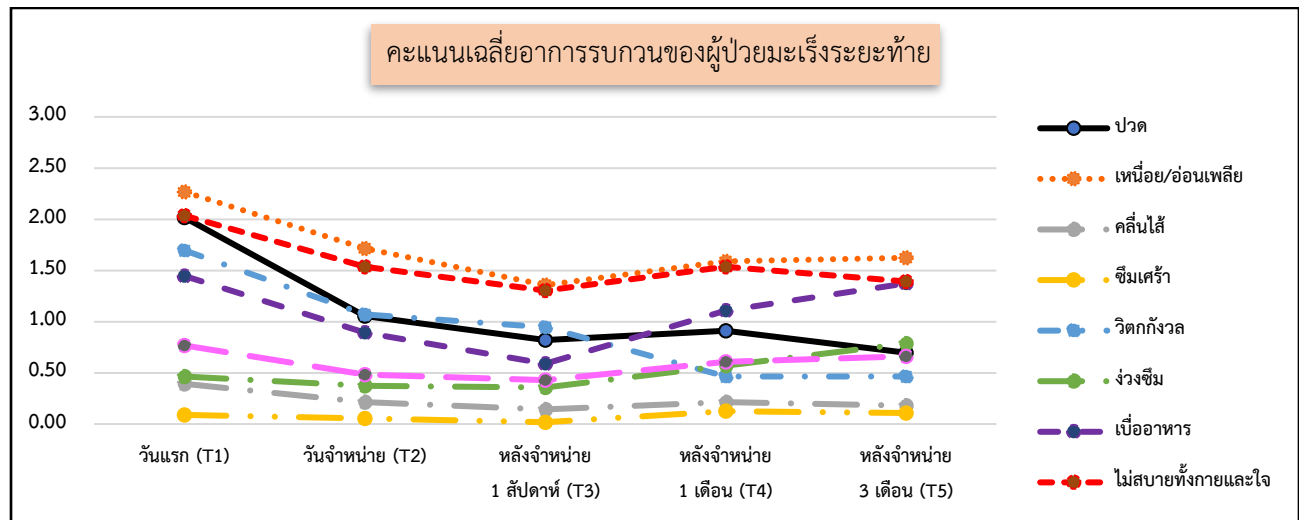
ตารางที่ 3 แสดงระดับความรุนแรง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอาการรบกวน ระหว่าง T1, T2, T3, T4 และ T5 (n=56)

Symptom	T1	T2	T3	T4	T5
	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)
ปวด	2.02(2.00)	1.05(1.20)	0.82(1.19)	0.91(1.20)	0.70(0.93)
ไม่มีอาการ	32.10	46.40	58.90	53.60	57.10
เล็กน้อย	44.60	51.80	37.50	42.90	42.90
ปานกลาง	21.40	1.80	3.60	3.60	-
มาก	1.80	-	-	-	-
อ่อนเพลีย	2.27(1.52)	1.71(1.59)	1.36(1.18)	1.59(1.16)	1.63(1.18)
ไม่มีอาการ	16.10	19.60	25.00	19.60	23.20
เล็กน้อย	69.60	71.40	69.60	75.00	71.40
ปานกลาง	12.50	7.10	5.40	5.40	5.40
มาก	1.80	1.80	-	-	-
คลื่นไส้	0.39(1.19)	0.21(0.59)	0.14(0.52)	0.21(0.80)	0.18(0.51)
ไม่มีอาการ	83.90	85.70	91.10	91.10	87.50
เล็กน้อย	12.50	14.30	8.90	7.10	12.50
ปานกลาง	1.80	-	-	1.80	-

Symptom	T1	T2	T3	T4	T5
	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)	ร้อยละ $\bar{X}$ (SD)
มาก	1.80	-	-	-	-
ซึมเศร้า	0.09(0.35)	0.05(0.23)	0.02(0.13)	0.12(0.43)	0.11(0.49)
ไม่มีอาการ	92.90	94.60	98.20	91.10	94.60
เล็กน้อย	7.10	5.40	1.80	8.90	5.40
ปานกลาง	0	0	0	0	0
มาก	0	0	0	0	0
วิตกกังวล	1.70(1.50)	1.07(1.20)	0.95(1.10)	0.46(0.81)	0.46(0.91)
ไม่มีอาการ	28.60	44.60	51.80	69.60	75.00
เล็กน้อย	57.10	50.00	46.40	30.40	25.00
ปานกลาง	14.30	5.40	1.80	0	0
มาก	0	0	0	0	0
ง่วงซึม	0.46(1.10)	0.38(0.84)	0.36(0.80)	0.57(0.95)	0.79(1.20)
ไม่มีอาการ	78.60	78.90	98.20	67.90	67.90
เล็กน้อย	17.90	19.60	1.80	32.10	30.40
ปานกลาง	3.60	1.80	0	0	1.80
มาก	0	0	0	0	0
เบื่ออาหาร	1.45(1.62)	0.89(1.19)	0.59(0.91)	1.11(1.17)	1.38(1.40)
ไม่มีอาการ	35.70	55.40	64.30	41.10	33.90
เล็กน้อย	53.60	42.90	35.70	55.40	57.10
ปานกลาง	5.00	1.80	0	3.60	8.90
มาก	1.80	0	0	0	0
ไม่สบายกายและใจ	2.04(1.63)	1.54(1.44)	1.30(1.35)	1.54(1.26)	1.39(1.40)
ไม่มีอาการ	26.80	32.10	39.30	32.10	37.50
เล็กน้อย	55.40	53.60	50.00	62.50	53.60
ปานกลาง	17.90	14.30	10.70	5.40	8.90
มาก	0	0	0	0	0
เหนื่อยหอบ	0.77(1.44)	0.48(1.03)	0.43(0.91)	0.61(1.07)	0.66(1.10)
ไม่มีอาการ	67.90	76.80	75.00	69.60	67.90
เล็กน้อย	26.80	19.60	21.40	26.80	30.40
ปานกลาง	3.60	3.60	3.60	3.60	1.80
มาก	1.80	0	0	0	0

T1= วันแรกรับบริการ T2= วันจำหน่าย T3= หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ T4= หลังจำหน่าย 1 เดือน T5= หลังจำหน่าย 3 เดือน

สรุป อาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ได้แก่ ปวด คลื่นไส้ ซึมเศร้า วิตกกังวล และไม่สบายกายและใจ จากระยะ T1-T2 กลุ่มตัวอย่างมีความรุนแรงของอาการเหล่านี้ลดลง หลังจากระยะ T2, T3 T4 และในระยะ T5 มีแนวโน้มความรุนแรงของอาการคงที่ ยกเว้นอ่อนเพลีย ง่วงซึม เบื่ออาหาร และเหนื่อยหอบที่มีแนวโน้มความรุนแรงของอาการลดลงจากระยะ T1, T2 และ T3 แต่เริ่มมีความรุนแรงของอาการเพิ่มขึ้นในระยะ T4 และ T5 (ดังรูปที่ 1)

รูปที่ 1 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยคะแนนอาการรบกวนของกลุ่มตัวอย่างระหว่าง T1, T2, T3, T4, T5

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของอาการปวด คลื่นไส้ ซึมเศร้า อ่อนเพลีย วิตกกังวล ง่วงซึม ไม่สบายกายและใจ และเหนื่อยหอบของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ในระยะ T1, T2, T3, T4 และ T5 ด้วยสถิติ Friedman test พบว่า คะแนนเฉลี่ยของอาการปวด อ่อนเพลีย วิตกกังวล ง่วงซึม เบื่ออาหาร ไม่สบายกายและใจของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 อย่างน้อย 1 คู่ ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนอาการคลื่นไส้ ซึมเศร้า และเหนื่อยหอบไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย ระหว่าง T1, T2, T3, T4, T5 โดยใช้สถิติ Friedman test (n=56)

Symptom	Mean Rank					Chi square value	p-value
	T1	T2	T3	T4	T5		
ปวด	3.79	3.11	2.76	2.85	2.50	34.65	.000*
อ่อนเพลีย	3.74	2.88	2.49	2.90	2.98	26.44	.000*
คลื่นไส้	3.14	3.06	2.91	2.92	2.96	3.87	.423
ซึมเศร้า	3.04	2.99	2.90	3.07	3.00	3.48	.481
วิตกกังวล	3.76	3.31	3.12	2.40	2.41	50.47	.000*
ง่วงซึม	2.84	2.80	2.83	3.11	3.42	15.68	.003*

Symptom	Mean Rank					Chi square value	p-value
	T1	T2	T3	T4	T5		
เบื่ออาหาร	3.32	2.87	2.40	3.06	3.35	18.42	.001*
ไม่สบายกายและใจ	3.54	3.01	2.77	2.93	2.75	14.08	.007*
เหนื่อยหอบ	3.23	2.88	2.81	3.02	3.05	7.40	.116

T1= วันแรกรับบริการ T2= วันจำหน่าย T3= หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ T4= หลังจำหน่าย 1 เดือน T5= หลังจำหน่าย 3 เดือน

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอาการรบกวนเป็นรายคู่ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมด้วย Wilcoxon Signed Rank Test พบว่า ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนอาการปวดมากกว่าทุกช่วงเวลาของการประเมินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000 เช่นเดียวกันอาการอ่อนเพลีย พบว่า ในระยะ T1 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนอ่อนเพลียมากกว่าทุกช่วงเวลาของการวัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

วิตกกังวล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนวิตกกังวลในระยะ T2, T3, T4 และ T5 น้อยกว่าคะแนนวิตกกังวลในระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และระยะ T4 และ T5 กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนวิตกกังวลน้อยกว่าระยะ T2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .002$ และ $p = .005$ ตามลำดับ) และระยะ T4 และ T5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนอาการวิตกกังวลน้อยกว่า ระยะ T3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .001$ และ $p = .002$ ตามลำดับ)

ง่วงซึม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนอาการง่วงซึมในระยะ T5 น้อยกว่าวันจำหน่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .023$) และคะแนนอาการง่วงซึมในระยะ T4 และ T5 น้อยกว่าระยะ T3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .042$ และ $p = .005$ ตามลำดับ) และคะแนนอาการง่วงซึม ระยะ T5 น้อยกว่า ระยะ T4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .003$)

เบื่ออาหาร พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีอาการเบื่ออาหารในระยะ T2 และระยะ T3 น้อยกว่า ในระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .035$ และ $p = .001$ ตามลำดับ) และคะแนนอาการเบื่ออาหารของกลุ่มตัวอย่าง ในระยะ T5 น้อยกว่าระยะ T2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .030$) ระยะ T4 และระยะ T5 มีคะแนนเบื่ออาหารน้อยกว่าระยะ T3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .002$ และ $p = .000$ ตามลำดับ)

ไม่สบายกายและใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนไม่สบายกายและใจ ระยะ T2, T3, และ T5 น้อยกว่าระยะ T1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = .025$, $p = .004$, $p = .018$ และ $p = .017$ ตามลำดับ)

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายมีผลลัพธ์ของการดูแลแบบประคับประคอง ด้านคุณภาพชีวิต ในวันแรกรับบริการ (T1) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง หลังได้รับการดูแลแบบประคับประคองจาก หออภิบาลคุณภาพชีวิตในวันจำหน่าย (T2) หลังจำหน่าย 1 สัปดาห์ (T3) หลังจำหน่าย 1 เดือน (T4) และหลังจำหน่าย 3 เดือน (T5) กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพชีวิตเพิ่มมากขึ้นเป็นระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนคุณภาพชีวิตในแต่ละระยะการประเมิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนคุณภาพเพิ่มมากขึ้น มากกว่าวันแรกเข้ารับบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และกลุ่มตัวอย่างมีระดับความรุนแรงของอาการรบกวนทุกอาการอยู่ในระดับเล็กน้อยในทุกระยะของการประเมิน

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนของอาการรบกวนในแต่ละระยะของการประเมิน พบว่า คะแนนอาการปวด อ่อนเพลีย วิตกกังวล ง่วงซึม เบื่ออาหาร และไม่สบายกายและใจ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) แต่ อาการคลื่นไส้ ชี้น้ำ และ เหนื่อยหอบไม่แตกต่างกัน ($p = 0.423$, $p = 0.481$, $p = 0.116$ ตามลำดับ) อภิปรายได้ว่า การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย แบบประคับประคองของ หอพยาบาลคุณภาพชีวิต มีรูปแบบการดูแลที่ชัดเจนตาม Care map 14 days ประกอบด้วย ช่วงแรก ในวันที่ 1-3 เป็นประเมินการรับรู้เกี่ยวกับโรค เป้าหมายในการรักษา ปัญหาและความต้องการทั้ง 4 ด้านของผู้ป่วยและ ครอบครัว ช่วงที่ 2 ในวันที่ 4-11 เป็นการจัดการอาการรบกวน และเตรียมความพร้อมของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วย ช่วงที่ 3 ในวันที่ 12-14 เป็นการประเมินความพร้อมในด้านทักษะ อุปกรณ์การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน ซึ่งเป็นการดูแลที่มุ่งเน้นผู้ป่วยและ ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง มีการประเมินปัญหาและความต้องการของผู้ป่วยที่แบบองค์รวมครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อจัดการกับปัญหาและตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยและครอบครัวให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ โดย พยาบาลและทีมสหสาขาวิชาชีพ อีกทั้งยังมีการเตรียมความพร้อมของครอบครัว ทั้งด้านความรู้และฝึกทักษะในการดูแลผู้ป่วย ต่อเนื่องที่บ้าน และเมื่อกลับบ้าน โรงพยาบาลยังมีการประสานเครือข่ายชุมชนในพื้นที่ของผู้ป่วย การดูแลภายหลังจำหน่าย ออกจากโรงพยาบาลที่มีการติดตามช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัว โดยมีช่องทางให้ผู้ป่วยและครอบครัวขอความช่วยเหลือได้ ตลอด 24 ชั่วโมง จึงช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายสามารถจัดการอาการรบกวนได้และช่วยให้คุณภาพชีวิตเพิ่มขึ้น

ด้านอาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย พบว่า รูปแบบการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบประคับประคองของหอพยาบาลคุณภาพชีวิต เป็นการดูแลผู้ป่วยแบบองค์รวมที่มุ่งเน้นการบรรเทาความทุกข์ทรมานจากอาการรบกวนที่เกิดขึ้น โดยทีมสหวิชาชีพ อีกทั้งยังมีความต่อเนื่องในการดูแลและจัดการอาการตั้งแต่ที่โรงพยาบาลจนถึงที่บ้าน การให้ผู้ป่วยและ ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการกับอาการรบกวนที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผลลัพธ์การดูแลแบบประคับประคองด้าน อาการรบกวนของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับวันแรกที่เข้ารับบริการ โดยเฉพาะการควบคุมอาการปวด ซึ่งโรงพยาบาลให้ความสำคัญในการดูแลควบคุมอาการปวดของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย รวมทั้งการเข้าถึงยาปวดกลุ่มโอปิออยด์ (Opioid Analgesics) ทำให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายสามารถควบคุมอาการปวดได้ดีและมีอาการปวดระดับเล็กน้อยและลดลง ตลอดระยะเวลาที่ประเมิน ส่งผลให้ให้อาการรบกวนต่างๆ มีความรุนแรงระดับเล็กน้อยในทุกระยะของการประเมิน และมีอาการลดลงจากวันแรกที่เข้ารับบริการ สอดคล้องกับการประเมินผลลัพธ์ในการจัดการความปวดของผู้ป่วยระยะท้ายที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองของโรงพยาบาลยโสธร (นภาพร ตั้งพลผลวนิชย์ นาถฤดี สุทธิสริ และสุณิสา ชื่นตา, 2563) การดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายจากโรงพยาบาลสู่ชุมชน (สุกัญญา วิริยโกศล และกัญญ์ธีรา วงษ์สุวรรณ 2560) และการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะประคับประคองที่บ้าน (สมประสงค์ นักชัฏระ, 2564) พบว่า สามารถจัดการ ความปวดของผู้ป่วย โดยลดปวดจากระดับรุนแรงเป็นระดับปานกลางได้ และสนับสนุนการประเมินผลลัพธ์ด้านการจัดการ อาการรบกวนในการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายแบบประคับประคอง โรงพยาบาลบางปะหัน (วิภาวี เกตุวัง, 2562) โรงพยาบาลมหาราช นครศรีธรรมราช (วาสนา สวัสดิ์สินธุนาท และคณะ, 2558) และผู้ที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองต่อเนื่องที่บ้าน (สุณิฎดา คชนทร์ชัย และมูจกรินทร์ อัสวพัฒน์, 2564) พบว่า อาการรบกวน ได้แก่ อาการปวด เบื่ออาหาร คลื่นไส้ วิตกกังวล และไม่สบายกายและใจลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงหลังได้รับการดูแลแบบประคับประคอง เมื่อเปรียบเทียบกับวันแรกรับบริการและคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายมากกว่าวันแรกรับบริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาของภิญโญ อุทธิยา และคณะ (2561) ในผู้สูงอายุโรคมะเร็งระยะท้ายในชุมชน พบว่า คุณภาพชีวิตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และผู้ป่วยจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นในเดือนที่ 3 ของการดูแลแบบประคับประคอง (Yang, et al., 2014) และผู้ป่วยมะเร็งระยะแพร่กระจายที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคองโดยพยาบาลเฉพาะทางมีคุณภาพชีวิตด้านอารมณ์และด้านจิตใจดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Dyar, et al., 2012) แต่จากผลการวิจัยยังพบว่า อาการคลื่นไส้ ชี้น้ำและเหนื่อยหอบไม่แตกต่างกัน เนื่องจากตลอดช่วงของการประเมินกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่พบอาการคลื่นไส้ และชี้น้ำหรือพบอยู่ในระดับเล็กน้อยจึงทำให้ผลการวิจัยไม่แตกต่างกัน ส่วนอาการเหนื่อยหอบ พบว่ามีแนวโน้มอาการเพิ่มขึ้นภายหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาล เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 28.57 เป็นมะเร็งปอดและพบเป็นอันดับ 2 ของกลุ่มตัวอย่าง อีกทั้งการลุกลามของโรคที่แพร่กระจายไปเรื่อย ๆ ตามระยะเวลาที่เพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้ร่างกายของผู้ป่วยมีความเสื่อมถอยลง และเกิดอาการเหนื่อยหอบเพิ่มมากขึ้นด้วย (Lavdaniti et al., 2018)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

พยาบาลที่ให้การดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบประคับประคอง ควรติดตามช่วยเหลือในการจัดการอาการรบกวนอย่างต่อเนื่องภายหลังจำหน่าย โดยเฉพาะอาการเหนื่อยหอบ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายคงคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งที่โรงพยาบาลและต่อเนื่องที่บ้านต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลที่ได้จากการศึกษานำไปพัฒนาต่อยอดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในการพัฒนารูปแบบการดูแลแบบประคับประคองผู้ป่วยมะเร็งระยะท้าย เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีผลลัพธ์ในการดูแลแบบประคับประคองที่ดีขึ้นต่อไป
2. ผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาต่อยอดในการสร้างโปรแกรมการจัดการอาการของผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายต่อไป
3. ควรมีการศึกษาติดตามผลลัพธ์ในการดูแลแบบประคับประคองต่อเนื่องไปจนผู้ป่วยเสียชีวิต

บรรณานุกรม

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2564). *สถิติสาธารณสุข พ.ศ.2564*.
<https://www.spd.moph.go.th>.
- เจษฎาภรณ์ อิก้าเหน็ด จินดารัตน์ ชัยอาจ และวราวรรณ อุดมความสุข. (2563). การลดภาระของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็ง: การทบทวนอย่างเป็นระบบ. *พยาบาลสาร*, 47(1), 164-174.
- นภา ทวีรธรรมกุล สุชีรา ชัยวิบูลย์ธรรม และบัวหลวง สำแดงฤทธิ์. (2558). ประสบการณ์อาการและการจัดการในผู้ป่วยมะเร็งระยะลุกลามที่ได้รับการดูแลแบบประคับประคอง. *รามาธิบดีพยาบาลสาร*, 21(1), 82-95.

- นภาพร ตั้งพลผลวนิชย์ นาถฤดี สุลีสิทธิ์ และสุนิสา ชื่นตา. (2563). การพัฒนาระบบการดูแลแบบประคับประคองในผู้ป่วยระยะสุดท้าย โรงพยาบาลโสธร. *วารสารสุขภาพและสิ่งแวดล้อมศึกษา*, 5(2), 36-45.
- ภิญโญ อุทธิยา ขวัญใจ อำนาจสัตย์เชื้อ พัทธราภรณ์ เกิดมงคล และพิชัย จันทร์ศรีวงศ์. (2561). ผลของโปรแกรมการจัดการรายกรณีผู้ป่วยสูงอายุโรคมะเร็งระยะสุดท้ายในชุมชน. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, 48(3), 371-384.
- มณฑนา จิระกังวาน และศิริรัตน์ จันตรี. (2561). การพัฒนาการดูแลแบบประคับประคองผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบบูรณาการไว้รอยต่อโรงพยาบาลศรีสะเกษ. *วารสารการพยาบาลการสาธารณสุขและการศึกษา*, 19(2), 70-83.
- วาสนา สวัสดิ์นันทนา อมรพันธุ์ ธาณรัตน์ และธารทิพย์ วิเศษธาร. (2558). การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบประคับประคองโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 25(1), 144-156.
- สุกัญญา วิริยโกศล และกัญญ์ธีรา วงษ์สุวรรณ. (2560). ผลลัพธ์การพัฒนารูปแบบการดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งระยะสุดท้ายแบบประคับประคองจากโรงพยาบาลสุโขทัยสู่เครือข่ายชุมชน อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 26(4), 759-769.
- สุนันดา เชนทอร์ชัย และมุจจรินทร์ อัสวพัฒน์. (2564). การพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายเพื่อการดูแลต่อเนื่องที่บ้านในผู้ป่วยนอก. *วารสารวิชาการกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ*, 17(3), 27-36.
- สุนิดา เทียงแก้ว และประทีป สุสิทธิ์. (2561). ผลลัพธ์การดูแลผู้ป่วยมะเร็งแบบประคับประคองในโรงพยาบาลมหาราชนครศรีธรรมราช. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 8(1), 88-96.
- สุพัตรา คงปลอด นิตยาศักดิ์ สุภา และทิวา เกียรติปานอภิกุล. (2565). ผลลัพธ์ของการดูแลแบบประคับประคองตามการรับรู้ของผู้ป่วยโรคมะเร็งและญาติผู้ดูแลโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์. *วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์*, 18(1), 69-85.
- สมประสงค์ นักขัตตระ. (2564). การศึกษาความชุกของอาการปวดและผลการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยมะเร็งระยะท้ายแบบประคับประคองที่บ้านในเครือข่ายหน่วยระบบบริการปฐมภูมิโรงพยาบาลสระบุรี. *วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว*, 4(2), 182-191.
- Bausewein, C., Daveson, A., Currow, C., Downing, J., Deliens, L., Radbruch, L., Defilippi, K., Ferrira, L., Costantini, M., Harding, C., & Higginson, J. (2016). EAPC White Paper on outcome measurement in palliative care: Improving practice, attaining outcomes and delivering quality services – Recommendations from the European Association for Palliative Care (EAPC) Task Force on Outcome Measurement. *Palliative medicine*, 30(1), 6-22.
- Dionne-Odom, N., Azuero, A., Lyons, D., Hull, G., Tosteson, T., Li, Z., Li, Z., Frost, J., Dragnev, H., Akyar, I., Hegel, T., & Bakitas, A. (2015). Benefits of early versus delayed palliative care to informal family caregivers of patients with advanced cancer: outcomes from the ENABLE III randomized controlled trial. *Journal of Clinical Oncology*, 33(13), 1446-52. doi: 10.1200/JCO.2014.58.7824.

- Dyar, S., Lesperance, M., Shannon, R., Sloan, J., & Colon-Otero, G. (2012). A nurse practitioner directed intervention improves the quality of life of patients with metastatic cancer: results of a randomized pilot study. *Journal of Palliative Medicine*, 15(8), 890–95. doi: 10.1089/jpm.2012.0014.
- International Association for Hospice & Palliative Care (IAHPC). (2019). Palliative care definition. [Internet]. [cited 2022 July 1]. Available from: Consensus-Based Definition of Palliative Care (2019) - International Association for Hospice & Palliative Care (hospice care.com).
- Lavdaniti, M., Fradelos, C., Troxoutsou, K., Zioga, E., Mitsi, D., Alikari, V., & Zyga, S. (2018). Symptoms in advanced cancer patients in a Greek hospital: a descriptive study. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 19(4), 1047-52. doi: 10.22034/APJCP.2018.19.4.1047.
- McCorkle, R., Jeon, S., Ercolano, E., Lazenby, M., Reid, A., Davies, M., Viveiros, D., & Gettinger, S. (2015). An Advanced Practice Nurse Coordinated Multidisciplinary Intervention for Patients with Late-Stage Cancer: A Cluster Randomized Trial. *Journal of Palliative Medicine*, 18(11), 962–69. doi: 10.1089/jpm.2015.0113.
- World Health Organization. (2021). Global Cancer Observatory. [Internet]. [cited 2022 July 1]. Available from: <https://gco.iarc.fr>.
- Yang, L., Liu, L., Wang, X., Wang, Y., & Wang, L. (2014). Prevalence and associated positive psychological variables of depression and anxiety among Chinese cervical cancer patients: a cross-sectional study. *PloS one*, 9(4), 94804.

รูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ : เปรียบเทียบ Selection Process of the Constitutional Court Judges: A Comparative

ภาณุวัฒน์ นนท์ตุลา* กฤษณา แสงเจริญทรัพย์**

Panuwat Nontula* Krisda Saengcharoensap**

Received: 24 April 2024 / Revised: 11 June 2024 / Accepted: 29 June 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยการวิจัยเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลจากกฎหมาย หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย คำพิพากษา คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร

ผลการวิจัย พบว่า การคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ในเยอรมนี ใต้หวัน และเกาหลีใต้ ส่วนใหญ่ใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนิติศาสตร์ และรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องได้รับการสรรหาจากผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วนั้นกลับเปิดโอกาสให้สายอาชีพอื่นสามารถเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าวได้แต่มีได้คำนึงถึงเนื้อหาแห่งข้อพิพาท อีกทั้งรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอำนาจหลักอยู่ที่วุฒิสภาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

ข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จากการที่ปัจจุบันในการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีความเกี่ยวเนื่องกับอาชีพที่มีความหลากหลายเพื่อการตัดสินใจที่สมดุลอย่างเป็นธรรม ควรแก้ไขกระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยนำมาตราทางกฎหมายของประเทศอื่นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้ขั้นตอนของการสรรหา รวมถึงผู้ที่ให้ความเห็นชอบในการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยเป็นการได้มาซึ่งตัวแทนจากประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ศาลรัฐธรรมนูญ/องค์คณะตุลาการ/รูปแบบการได้มา

*นักศึกษาลัทธิสุตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

**อาจารย์ ดร. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

*Graduate student, Master of Law, Faculty of Law Rangsit University

**Instructor Dr., Faculty of Law Rangsit University

Corresponding author: Krisda Saengcharoensap, email: krisda.sae@gmail.com

Abstract

This research aims to select the process of the Constitutional Court Judges and compare legal measures regarding the selection process of the Constitutional Court judges of Thailand and abroad. By researching documents, collecting data from laws, books, journals, theses, research, judgments, and constitutional judgments, such as the Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E. 2017., and analyzing data by document analysis.

The research findings suggest that the process of selecting Constitutional Court judges is of great importance in Germany, Taiwan, and South Korea. Most of them hire individuals with expertise and proficiency in the field of law. During the selection process, the Constitutional Court chooses its judges from a pool of candidates elected by the public. Unlike Thailand, the Constitutional Court does not consider the substance of the dispute when assigning these responsibilities. Furthermore, the Senate, not elected by the public, holds the primary power to establish the judiciary of the Constitutional Court.

Research findings suggest that Thailand should revise the eligibility criteria for those serving in the Constitutional Court. As to the recent opinion of the Constitutional Court, there exists a correlation across several occupations to ensure equitable and impartial decision-making. The process for selecting Constitutional Court judges should be revised by incorporating legal measures from other countries. This would ensure that the selection process includes individuals who support the appointment of judges to the Thai Constitutional Court, who truly represent the interests of the people.

Keywords: Constitutional Court /judges/selection process

บทนำ

อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ คืออำนาจอธิปไตย ตามแนวคิดมองเดสกีเยอ มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 ส่วน คือ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ กล่าวคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ มีหน้าที่ในการออกกฎหมาย ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามที่ฝ่ายนิติบัญญัติออกกฎหมาย และฝ่ายตุลาการทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีตามกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้บัญญัติไว้ เพื่อให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ป้องกันมิให้เกิดการรวมอำนาจใดอำนาจหนึ่งอยู่ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเดียว และมีให้แต่ละฝ่ายเกิดการใช้อำนาจเกินขอบเขต (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2562) อำนาจอธิปไตยทั้งหลายของรัฐ จึงควรมีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กับประชาชน เพื่อให้ประชาธิปไตยเป็นของประชาชนเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง องค์กรตุลาการแม้จะเป็นองค์กรอิสระ แต่ก็มีหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาทและผูกพันตนต่อกฎหมายในนามของรัฐ ดังนั้นการที่จะได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยควรต้องอยู่ภายใต้หลักการประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน คือการที่ประชาชนทุกคนควรมีสิทธิในการสนับสนุน และมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคคลสำหรับแต่งตั้งเป็นตุลาการ รวมทั้งผ่านการถ่วงดุลและตรวจสอบโดยได้รับความเห็นชอบของสภาที่เป็นผู้แทนของประชาชน (ก่อพงศ์ สุวรรณจุฑะ, 2563)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีจำนวน 9 คน โดยมาจากการสรรหาโดย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มาจากผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน 3 คน กลุ่มที่ 2 ตุลาการศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกจากที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับจำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 3 มาจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 4 คน แบ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสภานิติศาสตร์หนึ่งคน และสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์อีกหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิสายราชการจำนวนสองคน โดยผู้ทรงคุณวุฒิสายราชการนั้นคัดสรรมาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีหรือรองอธิบดีสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี โดยทั้งหมด 9 คนต้องผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา แต่คณะวุฒิสภาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนั้น กำหนดให้วุฒิสภา จำนวน 250 คน มาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งได้ทำการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ดำเนินการจัดให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภาจำนวน 50 คน จากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการ สรรหาสมาชิกวุฒิสภาได้สรรหาจำนวน 194 คน และจากผู้ดำรงตำแหน่ง 6 ตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (แดนไชย ไชยวิเศษ, 2560)

โดยเห็นได้อย่างชัดเจนว่าในรูปแบบของการได้มาซึ่งองค์กรตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยนั้นมิได้เป็นไปตามหลักการอำนาจอธิปไตยและประชาธิปไตยที่ควรมีความยึดโยงกับเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั่นคือประชาชน ซึ่งในการได้มาซึ่งองค์กรตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีอัตราส่วนของผู้ที่มาจากข้าราชการมากกว่าตัวแทนของประชาชนที่มีเพียงผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีส่วนในการคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนถึง 4 คน แต่มีการขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนที่น้อย อีกทั้งผู้ที่ผ่านการคัดสรรมาจำนวน 9 คนนั้นต้องผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา จึงจะดำรงตำแหน่งตุลาการศาล

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

รัฐธรรมนูญ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ 2560 การได้มาของสมาชิกวุฒิสภานั้น ช่วงแรกที่เป็นการสรรหาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติและส่วนหนึ่งได้มาโดยตำแหน่งและกำลังจะหมดวาระลงในเดือนพ.ค.2567 หรือในช่วงหลังที่กำลังจะมีขึ้นในเร็ววันนั้น เป็นการสรรหากันในกลุ่มผู้ที่สมัครแข่งขันกัน 20 กลุ่มสาขานั้น อันมิได้มีจุดยึดโยงกับประชาชนเลยแม้แต่น้อย และนอกจากนี้การที่มิได้มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับปัจจุบันที่จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพที่หลากหลาย เป็นอีกประเด็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเกิดประเด็นปัญหาทั้งหมด 3 ประเด็น คือ 1) ปัญหาคุณสมบัติผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2) ปัญหากระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย และ 3) ปัญหาการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

จากที่ได้กล่าวมานั้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในปัญหาดังกล่าวเพื่อให้สามารถพัฒนาบทกฎหมายที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถหาแนวทางในการแก้ไขบทกฎหมายให้ครอบคลุมเกี่ยวกับที่มา และการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยสามารถแก้ไขบทกฎหมายที่มีอยู่ให้เหมาะสมตรงตามหลักเจตนารมณ์ของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น มีหลักเกณฑ์ มาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเชิงเปรียบเทียบ
4. เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะแนวทางมาตรการเพิ่มเติม ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วิเคราะห์ข้อมูลจากบทความทางกฎหมาย หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย คำพิพากษา เช่น คำพิพากษาที่ 1/2489 คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ เช่น คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2552 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2561 สิ่งพิมพ์อื่น ๆ ตลอดจนข้อมูลทางเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเปรียบเทียบกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบกับต่างประเทศ คือ สหพันธรัฐเยอรมนี ไต้หวัน และประเทศเกาหลีใต้ นั้น สามารถสรุปผลการศึกษา โดยแบ่งเป็น ผลการศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และหัวข้อตามประเด็นปัญหาที่ได้ศึกษารวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาวิวัฒนาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษา พบว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน โดยเริ่มมาจากคำพิพากษาที่ 1/2489 ที่ก่อให้เกิดคณะตุลาการรัฐธรรมนูญขึ้น และมีการพัฒนารูปแบบการได้มาซึ่งตุลาการรัฐธรรมนูญ เรื่อยมาจนเปลี่ยนแปลงมาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพร้อมกับศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในปีพุทธศักราช 2540

โดยหลักการแล้ว ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องดำเนินหน้าที่โดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ต้องมีความเป็นกลาง โดยตามหลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาโดยองค์กรตุลาการ ฝ่ายตุลาการ มีหน้าที่ในการควบคุมไม่ให้ฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐตรากฎหมายที่ขัดต่อบทกฎหมาย และมีหน้าที่ควบคุมไม่ให้ฝ่ายบริหารของรัฐกระทำการใดอันขัดต่อบทกฎหมาย โดยฝ่ายตุลาการจะต้องเป็นอิสระจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ไม่มีฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขตตามที่กฎหมายบัญญัติ และหลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณาโดยองค์กรตุลาการ ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนพึงได้รับ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรูปแบบหนึ่งภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรม นอกเหนือจากนี้ฝ่ายตุลาการยังต้องกระทำการตามหลักความเสมอภาค ซึ่งถือว่าเป็นหลักในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยที่หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐจึงต้องให้ความเคารพและไม่ละเมิดในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยรัฐสามารถเข้าแทรกแซงได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายอนุญาตให้กระทำเช่นนั้น และกฎหมายดังกล่าวจะต้องผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง โดยจะสังเกตได้ว่าคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความพิเศษต่างจากคำพิพากษาของศาลทั่วไป โดยกำหนดให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ซึ่งกฎหมายนั้นจะต้องถูกตราขึ้นด้วยฝ่ายนิติบัญญัติและไม่ขัดต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ อีกทั้งการควบคุมบรรดาการกระทำทั้งหลายให้อยู่ภายใต้กฎหมาย โดยฝ่ายตุลาการที่เป็นองค์กรอิสระไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หลักความอิสระของผู้พิพากษาเป็นหลักการสำคัญหลักหนึ่งของหลักนิติรัฐ เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาลตามกฎหมาย โดยผู้พิพากษาและตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ให้เป็นไปโดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง ตามหลักความเป็นอิสระของศาล จึงหมายความว่ารวมถึง การที่ศาลได้รับความคุ้มครองที่จะพิจารณาคดีอย่างเป็นกลาง เป็นอิสระ ปราศจากอคติทั้งปวง รวมถึงการแทรกแซงจากทั้งภายในองค์กรและภายนอก ย่อมส่งผลทำให้เกิดความเป็นธรรมในการพิจารณาคดี

2. ปัญหาคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 201 กำหนดไว้เพียงว่าต้องจบปริญญาตรีเท่านั้น มิได้กำหนดชัดเจนว่าต้องจบการศึกษาในด้านใด และมาตรา 200 (1)(2) กำหนดไว้แต่เพียงว่าเป็นผู้พิพากษาศาลฎีกาและตุลาการศาลปกครอง และ(3)(4)(5) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์และสายราชการ อย่างไรก็ตามอำนาจอธิปไตยอันเป็นของปวงชนชาวไทยทุกคนอันมิได้จำกัดสาขาอาชีพ อายุ บุคคล ซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความเชื่อมโยงกับอำนาจอธิปไตยอย่างปฏิเสธไม่ได้ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงควรจะต้องมีความยึดโยงกับประชาชนทุกคนเช่นกัน ไม่ควรที่จะจำกัดให้ผู้ที่จบนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ที่จะดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งในปัจจุบันคดีที่ขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญนั้นได้มีเฉพาะสาขากฎหมายแต่อย่างใด แต่มีความเกี่ยวข้องกับสาขาอื่นไม่ว่าคดีเกี่ยวกับด้านสาธารณสุข การเงิน การศึกษา เป็นต้น ซึ่งหากเป็นเรื่องเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรืออาชีพใดโดยเฉพาะ หากใช้เพียงแต่ความรู้ในด้านหลักกฎหมายเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเพียงพอ และครอบคลุมถึงปัญหาที่แท้จริงได้

จากผลการศึกษากฎหมายของต่างประเทศ พบว่า ประเทศแรกคือ สหพันธรัฐเยอรมนี แม้ว่าในกฎหมายของประเทศนี้จะมีได้กำหนดไว้อย่างเฉพาะเจาะจงว่าองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องประกอบอาชีพใด หรือสำเร็จการศึกษาจากคณะ สาขาอาชีพใด แต่ในคุณสมบัติในการคัดเลือกก็มีการระบุว่าบุคคลดังกล่าวจะต้องสามารถเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติเป็นตุลาการได้ตามกฎหมายตุลาการ หรือเป็นศาสตราจารย์กฎหมายในสถาบันอุดมศึกษาของเยอรมนี ซึ่งในทางปฏิบัติตุลาการที่มาจากหลากหลายอาชีพ โดยส่วนใหญ่จะมาจากศาสตราจารย์ทางด้านนิติศาสตร์ ทั้งในด้านกฎหมาย โดยในองค์คณะนั้นยังมีตำแหน่งองค์คณะกลั่นกรอง ในการช่วยแบ่งเบาภาระขององค์คณะอีกด้วย (ไอลอว์, 2563) ในการช่วยแบ่งเบาภาระขององค์คณะอีกด้วย ในส่วนของไต้หวัน โดยมีการกำหนดคุณสมบัติตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 วรรค 1 ของรัฐบัญญัติองค์กรตุลาการหยวน (Judicial Yuan Organization Act, 2020) ผู้พิพากษาจะต้องได้รับการคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ อย่างน้อยหนึ่งประการที่มีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายหรือนิติศาสตร์ เช่น ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งมาอย่างน้อย 15 ปี ดำรงตำแหน่งพนักงานอัยการมาแล้วไม่ต่ำกว่า 15 ปี เป็นต้น (Constitutional Court R.O.C.(Taiwan), 2021) และประเทศที่สามคือประเทศเกาหลีใต้ มีการกำหนดคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องมาจากผู้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา อัยการ หรือทนายความ เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 15 ปี หรือดำรงตำแหน่งหลายอย่างนับเวลาต่อกันก็ได้ หรือเป็นทนายความที่เคยทำงานกฎหมายให้กับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือเคยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์หรือสูงกว่าในวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง ต้องไม่เป็นส่วนหนึ่งของพรรคการเมืองและไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (ไอลอว์, 2563)

เห็นได้ว่าคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจวินิจฉัยนั้นมีความเกี่ยวข้องกับทุกสาขาวิชาชีพอย่างปฏิเสธไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา เป็นต้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไของค์ประกอบขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยนำเอาคุณสมบัติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาปรับใช้ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละสายอาชีพเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจที่สมดุล ซึ่งจะเห็นได้ว่าในการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมิได้ยึดหลักแต่เพียงผู้จบการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ แต่คำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละด้านประกอบด้วย โดยกำหนดให้ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการอื่นใดอันเป็น

ประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ให้มีการนำบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ จากสาขาอื่นร่วมด้วย ไม่ว่าจะเป็น ด้านการแพทย์ สาธารณสุข การบัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน มาร่วมเป็นองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญด้วย

3. ปัญหากระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยนั้น ส่วนหนึ่งจำนวน 4 คน ผ่านการคัดเลือกโดยคณะกรรมการที่เรียกว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 203 ซึ่งประกอบไปด้วยประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด บุคคลที่องค์กรอิสระแต่งตั้ง จำนวน 5 องค์กร ๆ ละ 1 คน ประกอบไปด้วย คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และผู้นำฝ่ายค้าน พร้อมประธานสภาผู้แทนราษฎร จะเห็นได้ว่าบุคคลส่วนใหญ่ที่เป็นคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นล้วนเป็นข้าราชการประจำ มีเพียงผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นที่มาจากประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีอำนาจคัดเลือกผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวนถึง 4 คน แต่มีผู้มีอำนาจคัดเลือกที่มีความยึดโยงกับประชาชนนั้นมีจำนวนที่น้อย กล่าวคือ คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในปัจจุบันมีทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วย 7 คนแรกนั้นมาจากข้าราชการระดับสูงที่มีได้มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงไปยังประชาชนผู้เป็นอำนาจเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง และมีเพียง 2 คน คือ ผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชาชนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมออกเสียงตามหลักประชาธิปไตย ซึ่งตามหลักการตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องดำเนินหน้าที่โดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ดังนั้น บุคคลที่จะมีอำนาจคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นจึงควรที่จะมาจากตัวแทนของประชาชนตามหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนนั่นเอง

จากการศึกษากฎหมายประเทศสหพันธ์รัฐเยอรมนี พบว่า ที่ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการ 16 คน เป็นระบบองค์คณะคู่โดยแบ่งออกเป็นสององค์คณะ (Senat) องค์คณะละแปดคน มาจากการคัดเลือกของสภาผู้แทนราษฎรแปดคน โดยหนึ่งในองค์คณะแรกนั้นจะได้เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ และมาจากการคัดเลือกของสภามลรัฐแปดคน หนึ่งในนั้นจะได้เป็น รองประธาน ส่วนของได้หวั่น ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 15 คน ซึ่งสองคนในจำนวนนี้ดำรงตำแหน่งประธานและรองประธานของตุลาการหยวนด้วย ตามลำดับ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนได้รับการแต่งตั้งให้มีวาระคราวละแปดปี และห้ามมิให้ดำรงตำแหน่งติดต่อกัน อำนาจในการเสนอชื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตกเป็นของประธานาธิบดี แต่การแต่งตั้งจะกระทำโดยได้รับความยินยอมจากสภานิติบัญญัติ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องอยู่เหนือพรรคการเมืองและใช้อำนาจของตนอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ (ไอลอว์, 2563) และประเทศที่สามคือ ประเทศเกาหลีใต้ ศาลรัฐธรรมนูญประเทศเกาหลีใต้ ประกอบไปด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 9 คน โดยได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งประธานาธิบดีมีที่มาจากจากการเลือกตั้ง ด้วยระบบเสียงข้างมาก ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดจะได้เป็นประธานาธิบดี โดยจะมีการจัดขึ้นทุก 5 ปี และการแต่งตั้งผู้พิพากษาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้เลือกมาจากที่ประชุมรัฐสภา จำนวน 3 คน ซึ่งสมาชิกรัฐสภาของเกาหลีใต้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ประกอบไปด้วยสมาชิกจำนวนทั้งหมด 300 คนแบ่งเป็น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจำนวน 253 คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 47 คน โดยมีการจัดให้มีการคัดเลือกทุก 4 ปี และให้ประธานสภาเป็น ผู้แต่งตั้ง จำนวน 3 คน โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้รับการแต่งตั้งโดย ประธานาธิบดี โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมรัฐสภา (สมใจ ทองกุล และนิศาพร สุทธิมาร, 2558)

ดังนั้น จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขและมีมาตรการเพิ่มเติมคือ โดยนำมาตรการทางกฎหมายของประเทศอื่นมาประยุกต์ใช้ กับประเทศไทย โดยจากการศึกษาการสรรหาคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของเกาหลีใต้มีความใกล้เคียงกับของประเทศไทย โดยประเทศเกาหลีใต้ มีการกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่ได้รับการคัดเลือกจากประธานาธิบดี ที่ประชุมรัฐสภา และประธานศาลฎีกา ทั้งหมดจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยรัฐสภาทั้งหมดมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งจากการที่ประเทศไทยมีการกำหนดให้คณะกรรมการสรรหาเป็นผู้คัดเลือกสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ที่มีหน้าที่ในการสรรหาจะมีตัวแทนจากประชาชนเพียงเฉพาะผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น จึงเห็นควรให้มีการเพิ่ม อัตราส่วนของตัวแทนจากประชาชนเพิ่มเข้าไปอีก คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน 4 คนแบ่งเป็นพรรคฝ่ายค้านและ ฝ่ายรัฐบาลฝ่ายละ 2 คน และเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนของการสรรหาคัดเลือกโดย คณะกรรมการสรรหา และให้ผู้ที่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการคัดเลือกสรรหาดังกล่าว มาจากรัฐสภาผู้เป็นตัวแทนของ ประชาชนอีกด้วย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวมากขึ้น

4. ปัญหาการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

เนื่องจากการได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดว่า องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะได้รับการแต่งตั้งเมื่อได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา ตามมาตรา 204 นั้นหมายความว่า ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน เมื่อผ่านคัดสรรจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด และ คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ต้องผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาก่อน จึงจะดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ อย่างไรก็ตาม คณะ วุฒิสภามาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันนั้น กำหนดให้วุฒิสภา จำนวน 250 คน มาจาก คณะรักษาความสงบแห่งชาติซึ่งได้ทำการคัดเลือกจากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ดำเนินการจัดให้มีการเลือก สมาชิกวุฒิสภาจำนวน 50 คน จากบัญชีรายชื่อที่คณะกรรมการ สรรหาสมาชิกวุฒิสภาได้สรรหาจำนวน 194 คน และจาก ผู้ดำรงตำแหน่ง 6 ตำแหน่ง ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (แดนไชย ไชยวิเศษ, 2560) ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ กำลังจะหมด วาระลงในเดือนพฤษภาคม 2567 และการได้มาของสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ จำนวน 200 คน นั้นมีการกำหนดหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 107 ซึ่งเป็นการคัดเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม ซึ่งตามหลักการประกันสิทธิในกระบวนการพิจารณา โดยองค์กรตุลาการ ฝ่ายตุลาการจะต้องเป็นอิสระจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ไม่ มีฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขตตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งในกระบวนการการสร้างความเชื่อมโยงความชอบธรรมทาง ประชาธิปไตยระหว่างองค์กรตุลาการและประชาชนผ่านรูปแบบและวิธีการในการได้มานั้นจำเป็นต้องมีจุดยึดโยงกับประชาชน

(ภูมิ มูลศิลป์, 2559 อ้างอิงใน ชัยบุรณ์ หนองคุน้อย, 2560) แต่จะเห็นได้ว่ารูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย ใช้วิธีสรรหาโดยคณะกรรมการสรรหาที่ได้มาโดยตำแหน่ง และต้องมีการได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา

จากการศึกษาของต่างประเทศ ประเทศแรกคือสหพันธรัฐเยอรมนี พบว่าองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยองค์คณะทั้งหมด 16 คน จะแบ่งออกเป็นองค์คณะละ 8 คน ซึ่งองค์คณะแรก ได้มาจากการคัดเลือกของสภาผู้แทนราษฎร และ 8 คนมาจากการคัดเลือกของสภามลรัฐ ส่วนที่สองคือไต้หวัน ที่การแต่งตั้งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องได้รับความยินยอมจากสภานิติบัญญัติหยวน (Legislative Yuan) ซึ่งเป็นหนึ่งในสภาซึ่งกำกับดูแลการทำงานของรัฐบาลและมาจากการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) และประเทศที่สามคือประเทศเกาหลีใต้ ศาลรัฐธรรมนูญประเทศเกาหลีใต้ องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน 3 คน ได้รับการแต่งตั้งจากประธานาธิบดี โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมรัฐสภา ซึ่งประธานาธิบดีดังกล่าวมีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการแต่งตั้งผู้พิพากษาศาลรัฐธรรมนูญให้เลือกมาจากการที่ประชุมรัฐสภา จำนวน 3 คน ซึ่งสมาชิกรัฐสภาของเกาหลีใต้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด และให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้แต่งตั้ง จำนวน 3 คน โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา และประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้รับการแต่งตั้งโดยประธานาธิบดี โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมรัฐสภา (สมใจ ทองกุลและนิศาพร สุทธิมาร, 2558)

จากผลการวิจัยเห็นได้ว่าในปัจจุบันสมาชิกวุฒิสภา ที่เป็นตัวแทนของประชาชนมิได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศที่สมาชิกรัฐสภาจะต้องได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน แต่ได้รับการแต่งตั้งมาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งถือว่าเป็นการที่ฝ่ายบริหารแทรกแซงหลักความเป็นอิสระของศาล ดังนั้นจึงเห็นควรให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมคือ เพื่อให้รัฐสภามาจากตัวแทนของประชาชน เห็นควรแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยตรงทั้ง 200 คน โดยนำหลักของบทกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาปรับใช้

จากการศึกษาในสามประเด็นปัญหาข้างต้น ถึงแม้ว่าทุกประเทศที่กล่าวมาจะมีรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ต่างกัน และหลากหลาย แต่จะเห็นได้ว่าทุกประเทศนั้นมีกระบวนการการสร้างความเชื่อมโยงความชอบธรรมทางประชาธิปไตยระหว่างองค์กรตุลาการและประชาชนผ่านรูปแบบและวิธีการในการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีความแตกต่างกับประเทศไทยที่อำนาจหลักอยู่ที่วุฒิสภา ซึ่งวุฒิสภาในปัจจุบันได้รับการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ตามที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติถวายคำแนะนำ ไม่ใช่วุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และการดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ยังเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ให้เป็นการคัดเลือกกันเองของบุคคลซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม อีกทั้งในคุณสมบัติตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไทยนั้นมีการกำหนดไว้ว่าต้องเป็นบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา ตุลาการศาลปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ซึ่งเห็นได้ว่าคุณสมบัติเหล่านั้นมิได้มีการเปิดกว้างไว้ อันขัดต่อลักษณะของข้อพิพาทที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญที่มีความหลากหลายของอาชีพและ

การศึกษา ซึ่งในเกาหลีใต้และไต้หวันมีการบัญญัติไว้โดยชัดเจนว่าเป็นผู้จับปริญญากฎหมาย หรือสหพันธรัฐเยอรมนีที่มีการเปิดกว้างไม่จำกัดไว้เฉพาะแต่ปริญญากฎหมาย อันทำให้บุคคลที่มีได้จบทางกฎหมายเข้ามามีส่วนร่วมในองค์คณะได้

ประเด็นปัญหาการแก้ปัญหาทางการเมืองของประเทศไทยโดยองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งอาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหากับรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ ไม่สามารถปฏิเสธได้เลยว่ำนับตั้งแต่การก่อตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นในปีพุทธศักราช 2540 ศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความวินิจฉัยที่สร้างผลลัพธ์ต่อการเมืองของไทยและเกิดความเปลี่ยนแปลงหลายต่อหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นหลังจากมีความวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญออกมา โดยที่ผ่านมานั้นศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญส่วนตนของแต่ละท่านออกมาซึ่งได้สะท้อนถึงตัวตนและแนวความคิดในการวินิจฉัยคดีของแต่ละท่านได้ อาทิ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญฉบับหนึ่งที่มีการทำให้อดีตนายกรัฐมนตรียกเลิกตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หรือ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญอีกฉบับที่ให้ยุบพรรคการเมืองพรรคหนึ่ง จากคำวินิจฉัยเหล่านั้นก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางการเมืองเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นคุณหรือโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เช่นกัน (อิเลคท, 2564) ดังนั้นหากศาลรัฐธรรมนูญของไทยมีรูปแบบของการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีรูปแบบเชื่อมโยงไปยังเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงได้นั้นคือประชาชน ย่อมทำให้ศาลรัฐธรรมนูญนั้นปราศจากการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร มีความเป็นกลาง ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อให้ไม่มีฝ่ายใดใช้อำนาจเกินขอบเขตตามที่กฎหมายบัญญัติ เพื่อเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรูปแบบหนึ่งภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรม

สรุปและอภิปรายผล

ข้อสรุปและการอภิปรายผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยอย่างชัดเจนอำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชนทุกคน ทุกอาชีพ ดังนั้นอำนาจอธิปไตยทั้งหลายของรัฐนั้นจึงควรมีความเชื่อมโยงและมีความสัมพันธ์กับประชาชน เพื่อให้ประชาธิปไตยเป็นของประชาชนเพื่อปวงชนอย่างแท้จริง องค์การตุลาการแม้จะเป็นองค์กรอิสระ แต่ก็ทำหน้าที่ในการวินิจฉัยข้อพิพาทและผูกพันตนต่อกฎหมายในนามของรัฐ การที่จะได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่ช่วยส่งเสริมและพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยควรต้องอยู่ภายใต้หลักการประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน คือการที่ประชาชนทุกสาขาวิชาชีพควรมีสิทธิได้รับการการสนับสนุน และมีสิทธิที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตนในการดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ควรจะมีการจำกัดหรือให้บุคคลที่จบเฉพาะสาขานิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์เท่านั้นที่ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญหลายต่อหลายคำวินิจฉัยที่ได้มีความเกี่ยวข้องเฉพาะสาขานิติศาสตร์เท่านั้น แต่มีความเกี่ยวข้องกับสหวิชาชีพ ไม่ว่าจะเป็นสาขาแพทยศาสตร์ บัญชี การศึกษา เศรษฐศาสตร์ บริหาร การจัดการ เป็นต้น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับอาชีพที่หลากหลาย อาทิ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 4/2563 คดีเกี่ยวกับการทำแท้ง หรือคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 20/2552 คดีเกี่ยวกับการศึกษา อันมีความหลากหลายทางวิชาชีพที่เกิดขึ้น ซึ่งหากเป็นเรื่องเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับองค์กรหรืออาชีพใดโดยเฉพาะ หากใช้เพียงแต่ความรู้ในด้านหลักกฎหมายเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถใช้ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเพียงพอ และครอบคลุมถึงปัญหาที่แท้จริงได้ ซึ่งการ

คำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละสายอาชีพก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ ในการคัดเลือกองค์ประกอบของตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้นมีความแตกต่างกับต่างประเทศ ซึ่งในต่างประเทศ ส่วนใหญ่ใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในด้านนิติศาสตร์ โดยเฉพาะในเกาหลีใต้และไต้หวันที่กำหนดชัดเจนที่ต้องจบนิติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามในประเทศสหพันธรัฐเยอรมนีถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติผู้ที่สามารถดำรงตำแหน่งได้นั้นส่วนใหญ่เป็นผู้จบการศึกษาคณะนิติศาสตร์ แต่ก็ยังเปิดโอกาสให้สายอาชีพอื่นที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านอื่นสามารถมีคุณสมบัติในการเข้าดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการได้ อีกทั้งยังมีองค์คณะกลั่นกรอง ในการช่วยแบ่งเบาภาระขององค์คณะหลักอีกด้วย ทำให้สหพันธรัฐเยอรมนีนั้นมิได้จำกัดเฉพาะผู้ที่จบสาขานิติศาสตร์เท่านั้น ซึ่งการคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันของแต่ละสายอาชีพก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ควรให้ความสำคัญ และโดยปกติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะต้องเป็นการดำเนินหน้าที่โดยปราศจากการแทรกแซงจากผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร และต้องมีความเป็นกลาง เพื่อเป็นการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรูปแบบหนึ่งภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรม

เนื่องจากบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาอื่น ซึ่งในการดำเนินการบริหารปกครองประเทศในสาขาอื่นตามกฎหมายก็ยังมีมีความสำคัญเช่นกัน แต่จากการที่ปัจจุบันในการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีความเกี่ยวเนื่องกับอาชีพที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา เป็นต้น เห็นควรให้มีการแก้ไของค์ประกอบขององค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยนำเอาคุณสมบัติของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มาปรับใช้ โดยคำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละสายอาชีพเพื่อส่งเสริมการตัดสินใจที่สมดุล ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวมิได้ยึดหลักแต่เพียงผู้จบการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ แต่คำนึงถึงความหลากหลายของประสบการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละด้านประกอบด้วย โดยกำหนดให้ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริต จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขจากการกำหนดคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ที่จะต้องประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับการสรรหาจากผู้รับหรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่า หรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีสูงสุด ให้มีการนำบุคคลที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ จากสาขาอื่นร่วมด้วย

2. ปัญหากระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย

ในปัจจุบันนั้นส่วนหนึ่งของการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น เป็นการได้มาโดยกระบวนการผ่านคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 203 ได้กำหนดให้ผู้ที่มีอำนาจในการสรรหา คือ คณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบด้วยประธานศาลฎีกา ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานศาลปกครองสูงสุด และบุคคลซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด และต้องไม่เคยปฏิบัติหน้าที่ใด ๆ ในศาลรัฐธรรมนูญหรือองค์กรอิสระ องค์กรละ 1 คน ซึ่งหากในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหา ได้แก่ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่ อีกทั้งการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการ

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

ปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา โดยวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนแต่อย่างใด แต่เป็นการคัดเลือกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

จะเห็นได้ว่าในกฎหมายต่างประเทศนั้นองค์ประกอบคณะตุลาการ มีที่มาจากคณะกรรมการสรรหาเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ในต่างประเทศนั้นคณะกรรมการสรรหาส่วนใหญ่ได้มาจากตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน กล่าวคือ ในสหพันธรัฐเยอรมนีนั้นมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 16 คน โดยแบ่งเป็น 2 องค์คณะละ 8 คน โดยทั้งสององค์คณะนั้นมาจากการคัดเลือกโดยสภาผู้แทนราษฎรและสภามลรัฐ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งทั้งสองสภา หรือในไต้หวันที่แม้ว่าการคัดเลือกตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 15 คน มาจากประธานาธิบดี แต่ต้องผ่านการเห็นชอบจากสภานิติบัญญัติหยวน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในไต้หวัน หรือแม้กระทั่งในเกาหลีใต้ที่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน โดยมาจากประธานาธิบดี 3 คน ประธานศาลสูงสุด 3 คน และที่ประชุมรัฐสภา 3 คน และทั้งหมดต้องผ่านการเห็นชอบรัฐสภาของเกาหลีใต้ ซึ่งแตกต่างกับในประเทศไทยที่มีเพียงผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งขัดต่อหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งในมาตรา 203 วรรคสอง ยังได้บัญญัติว่า “ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาตาม (2) หรือกรรมการสรรหาตาม (4) มิได้ครบไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้คณะกรรมการสรรหาประกอบด้วยกรรมการสรรหาเท่าที่มีอยู่” ซึ่งถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิของประชาชน เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งกรรมการสรรหาตาม (2) ก็คือผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎรที่ถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนนั่นเอง อีกทั้งการคัดเลือกยังมาจากการสรรหาซึ่งอาจจะเลือกจากสมัครพรรคพวกที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันให้ได้รับในตำแหน่งดังกล่าว ทำให้อาจก่อให้เกิดการใช้อำนาจในทางมิชอบ

โดยหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รัฐจึงต้องให้ความเคารพและไม่ละเมิดในสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยรัฐสามารถเข้าแทรกแซงได้ก็ต่อเมื่อมีบทบัญญัติกฎหมายอนุญาตให้กระทำได้เท่านั้น และกฎหมายดังกล่าวจะต้องผ่านความเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชนตามหลักความชอบธรรมในทางประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง จากหลังการดังกล่าวนี้จึงควรให้ตัวแทนของประชาชนเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกของคณะกรรมการสรรหาให้มากขึ้นกว่าเดิม และเพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนของการสรรหาคัดเลือกโดยคณะกรรมการสรรหา และให้ผู้ที่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการคัดเลือกสรรหาดังกล่าว มาจากรัฐสภาผู้เป็นตัวแทนของประชาชนอีกด้วย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวมากขึ้น

3. ปัญหาการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

การได้มาซึ่งผู้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 9 คนนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดว่าองค์คณะตุลาการจะได้รับการแต่งตั้งเมื่อได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา ตามมาตรา 204 โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาชุดที่กำลังจะหมดวาระลงในเดือนพฤษภาคม 2567 นี้เป็นการได้มาโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ และสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ตามรัฐธรรมนูญ 2560 มาตรา 107 นั้น เป็นการคัดเลือกกันเองของผู้ที่สมัครใน 20 กลุ่มสาขาวิชาชีพ อันจะเห็นได้ว่าการคัดเลือกดังกล่าวเปิดโอกาสให้เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเพียงเท่านั้นในการที่จะสามารถมีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งหากประชาชนที่ไม่ได้ลงสมัครสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวก็จะไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งดังกล่าวได้ ซึ่งถึงแม้จะเป็นอิสระจากทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ไม่ขึ้นตรงต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่ก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าในทางปฏิบัติวิธีดังกล่าว

ไม่สามารถป้องกันการซื้อเสียง รวมทั้งการเอื้อประโยชน์ต่อฝ่ายผู้มีอำนาจได้เท่าที่ควร จากการที่ประเทศไทยยังคงมีระบบพรรคพวกหรือระบบอุปถัมภ์ในการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน (พัทธนันท์ ศรสำแดง, 2560) อีกทั้งในปัจจุบันมีการกำเนิดอาชีพใหม่ในสังคมมากขึ้น ได้แก่ อาชีพอินฟลูเอนเซอร์ เป็นต้น ในทางหลักกฎหมายอาจออนุมานได้จากการกำหนดว่าอาชีพอื่น ๆ แต่ในทางปฏิบัติจริงเนื่องจากอาชีพเหล่านี้เป็นอาชีพที่ในสังคมค่อนข้างเป็นอาชีพใหม่ซึ่งในทางกฎหมายยังมิได้มีกฎหมายคุ้มครองสำหรับอาชีพเหล่านี้ว่าจัดอยู่ในอาชีพประเภทใด ซึ่งอาจทำให้อาชีพเหล่านี้ไม่อาจถูกจัดว่าเป็นอาชีพที่สามารถมีคุณสมบัติสามารถเข้ารับเลือกได้ อีกทั้งในการกำหนดอาชีพของผู้ที่มีคุณสมบัตินั้นจะต้องไม่ต่ำกว่า 40 ปี ซึ่งทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองของกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ไม่สามารถทำได้เลย ถือเป็นการตัดโอกาสผู้ที่เข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนในช่วงอายุระหว่าง 18-39 ปีอีกด้วย ซึ่งมีความแตกต่างกับในต่างประเทศ ทั้งในสหพันธรัฐเยอรมนี ใต้หวัน หรือแม้กระทั่งประเทศเกาหลีใต้ ในการได้มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นจะต้องเป็นการได้รับการสรรหาคัดเลือกจากบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน

จะเห็นได้ว่าการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภา โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 นั้น วุฒิสภาทั้งหมดไม่ได้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนแต่อย่างใด ซึ่งตามหลักนิติรัฐ รัฐต้องยอมตนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเคร่งครัด รัฐจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชนและต้องยอมตนอยู่ภายใต้ของกฎหมาย และจะทำการแทรกแซงเข้าไปในสิทธิเสรีภาพของประชาชนทำได้ต่อเมื่อมีกฎหมายที่ผ่านการเห็นชอบจากตัวแทนของประชาชน ตามหลักความชอบธรรมทางประชาธิปไตยแล้วเท่านั้น เพื่อให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง (ไพบุลย์ ชูวัฒนกิจ, 2566) เพื่อให้รัฐสภามาจากตัวแทนของประชาชน จึงเห็นควรให้มีการแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภาควรมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เพื่อให้เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามสิทธิที่ตนพึงได้รับ และไม่ขัดต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยของประเทศไทย อีกทั้งยังป้องกันการใช้อำนาจเกินควรของผู้มีอำนาจอีกด้วย

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากการสรุปและอภิปรายผลดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น สามารถได้ข้อเสนอแนะถึงแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยของรูปแบบของการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

จากผลการศึกษาพบว่าในปัจจุบันคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยหรืออยู่ในระหว่างพิจารณานั้นมิได้มีเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์เท่านั้น แต่มีความหลากหลายของลักษณะคดีเป็นจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นคดีเกี่ยวกับการสาธารณสุข การศึกษา การบัญชี ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในส่วนของสรุปและอภิปรายผล ดังนั้น หากกำหนดให้เฉพาะบุคคลจากสาขานิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ อาจทำให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่เป็นไปเพื่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งในปัจจุบันนั้นองค์กรที่กำหนดคุณสมบัติการคัดเลือกไว้ที่มีความน่าสนใจของความหลากหลายที่ควรนำมาศึกษาประยุกต์ใช้ คือคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติที่มีคุณสมบัติของการคัดเลือกที่มีได้จำกัดไว้

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

เฉพาะสาขาวิชาชีพสาขาใดสาขาหนึ่ง แต่มีการเปิดกว้างให้บุคคลที่มีประสบการณ์ในอาชีพของตน ให้เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติได้ จึงเห็นควรนำคุณสมบัติการคัดเลือกของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติมาปรับใช้และเพิ่มเติมในบางส่วน โดยให้แก้ไขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 200(3) (4) และ (5) โดยยุบรวมกันและแก้ไขเป็น “ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 9 คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ ทรงแต่งตั้งจากบุคคล ดังต่อไปนี้

(3) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับการสรรหาต้องเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ประจักษ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ด้านกฎหมาย สาธารณสุข การศึกษา บัญชี เศรษฐศาสตร์ การบริหารราชการแผ่นดิน หรือการอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ จำนวน 4 คน”

2. ปัญหากระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย

จากผลการศึกษาพบว่าคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 กำหนดไว้จำนวน 9 คน ซึ่งมีเพียงสองคนเท่านั้นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน คือผู้นำฝ่ายค้านและประธานสภาผู้แทนราษฎร อันแตกต่างกับในต่างประเทศที่ได้ทำการศึกษาที่ส่วนใหญ่คณะกรรมการสรรหามาจากตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงควรมีการให้ผู้แทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามานั้นเป็นคณะกรรมการสรรหาด้วย จึงได้นำหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ในมาตรา 257(1) ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ให้มีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญคณะหนึ่ง ประกอบด้วยประธานศาลฎีกา คณบดีคณะนิติศาสตร์ หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่ง ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน คณบดีคณะรัฐศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละหนึ่งคนซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน เป็นกรรมการ ..” มาประยุกต์และปรับเพิ่มเติมในบางส่วนเพื่อให้มีความเหมาะสมกับปัจจุบัน ดังนั้นเห็นควรให้มีการแก้ไขในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 203 โดยแก้ไขจำนวนคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จากเดิม 9 คน เป็น 13 คน โดยที่เพิ่มมาจำนวน 4 คนนั้นให้มีการคัดเลือกจากพรรคฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านจำนวนเท่ากัน เพื่อให้พรรคฝ่ายรัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านมีจำนวนเสียงเท่ากันไม่ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีเสียงมากกว่ากัน ประกอบด้วย

(5) ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรคที่มีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคละ 1 คน ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ 4 คน เป็นกรรมการ โดยให้เป็นการคัดเลือกจากพรรคฝ่ายค้านจำนวน 2 คน และพรรคฝ่ายรัฐบาลจำนวน 2 คน

เพื่อให้มีความเชื่อมโยงกับประชาชนมากยิ่งขึ้น ตั้งแต่ขั้นตอนของการสรรหาคัดเลือกโดยคณะกรรมการสรรหา และให้ผู้ที่มีหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการคัดเลือกสรรหาดังกล่าว มาจากรัฐสภาผู้เป็นตัวแทนของประชาชนอีกด้วย เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าวมากขึ้นและให้มีการแก้ไขในมาตรา 204 จากเดิมที่ให้ “วุฒิสภา” ซึ่งมีได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เป็นผู้ให้ความเห็นชอบ ให้แก้ไขให้ “รัฐสภา” ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเป็นผู้ให้ความเห็นชอบ เห็นควรให้มีการแก้ไขบทกฎหมายในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 204 ดังนี้

“ผู้ได้รับการคัดเลือกหรือสรรหาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของรัฐสภา

ในกรณีที่รัฐสภาไม่ให้ความเห็นชอบผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกรายใดให้ดำเนินการสรรหาหรือคัดเลือกบุคคลใหม่แทนผู้นั้น แล้วเสนอต่อรัฐสภาเพื่อให้ความเห็นชอบต่อไป

เมื่อผู้ได้รับการสรรหาหรือคัดเลือกได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาแล้ว ให้เลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ แล้วแจ้งผลให้ประธานรัฐสภาทราบ

ให้ประธานรัฐสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ”

3. ปัญหาการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

จากผลการศึกษาจะพบว่าในรูปแบบการได้มาซึ่งองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้ง 3 กลุ่ม ไม่ว่าจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา ที่ประชุมใหญ่ศาลปกครองสูงสุด และคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้น เมื่อผ่านการคัดสรรจากทั้ง 3 กลุ่มมาแล้ว ทั้งหมดจะต้องผ่านการเห็นชอบจากสมาชิกวุฒิสภาก่อนจึงจะดำรงตำแหน่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่จากในปัจจุบันสมาชิกวุฒิสภามีได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเหมือนกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศที่สมาชิกวุฒิสภามักจะต้องได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชน แต่ได้รับการแต่งตั้งมาจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งถึงแม้ว่าอายุของวุฒิสภาที่ได้รับการแต่งตั้งดังกล่าวหมดวาระลงในเดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ.2567 และกำลังจะมีสมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ แต่สมาชิกวุฒิสภาที่กำลังจะมีขึ้นนั้นมาจากการคัดเลือกดังกล่าวเปิดโอกาสให้เฉพาะบุคคลบางกลุ่มเพียงเท่านั้นในการที่จะสามารถมีส่วนร่วมในการสมัครเป็นสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งหากประชาชนที่ไม่ได้ลงสมัครสมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวก็จะมีสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งกล่าวได้ อีกทั้งในปัจจุบันมีการกำเนิดอาชีพใหม่ในสังคมมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้อาชีพเหล่านี้ไม่อาจถูกจัดว่าเป็นอาชีพที่สามารถมีคุณสมบัติสามารถเข้ารับเลือกได้ อีกทั้งมีข้อจำกัดมากมายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการได้มาของสมาชิกวุฒิสภา และจากประเด็นปัญหากระบวนการในการสรรหาองค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญของไทย การที่จะได้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีความเชื่อมโยงไปยังเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงนั้นคือประชาชนได้ ขั้นตอนและที่มาจึงควรมาจากตัวแทนประชาชนที่ประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการเลือกบุคคลเหล่านั้นตั้งแต่กระบวนการแรกคือกระบวนการสรรหา จนถึงกระบวนการสุดท้ายนั้นคือการเห็นชอบโดยสมาชิกวุฒิสภา จึงควรนำหลักกฎหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ราษฎรทุกคนในประเทศเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา มาปรับใช้จึงเห็นควรแก้ไขในส่วนของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 107 ดังนี้

“วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งจำนวน 200 คน โดยให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง..”

บรรณานุกรม

- ก่อพงศ์ สุวรรณจุฑะ. (2563). *หลักประชาธิปไตย: ว่าด้วยหลักนิติธรรมในบริบทของศาลยุติธรรมไทย*. เอกสารการศึกษาวรรณ
หลักสูตร เรื่อง *หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- ชัยบุรณ์ หนองคุน้อย. (2560). *การยึดโยงระหว่างองค์กรศาลปกครองกับประชาชนในแนวทางการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย* [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5701032343_8758_8866.pdf
- แดนชัย ไชยวิเศษ. (2561). *สมาชิกวุฒิสภา 250 คนมาอย่างไรและทำอะไร*. สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2567)

พัทธนันท์ ศรีสำแดง. (2560). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับที่มาและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 [ค้นคว้าอิสระปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
<http://law.master.kbu.ac.th/StudentTheses/2560/04.pdf>

ไพบูลย์ ชูวัฒนกิจ. (2556). หลักนิติรัฐ(เอกสารประกอบการบรรยายคณะนิติศาสตร์ LAW1303 กฎหมายมหาชนเบื้องต้น) [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์].คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

สมใจ ทองกุล และ นิศพร สุทธิमार. (2558). งานแปลภาษาต่างประเทศและล่าม รัฐสภา, รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐเกาหลีฉบับปัจจุบัน (ฉบับ พ.ศ. 2531) งานแปลจากภาษาเกาหลีเป็นภาษาไทย. [Constitution of the Republic of Korea, 1988], พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร: 1-24. http://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/admin_souvanee/ewt_dl_link.php?nid=6

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2562). อำนาจอธิปไตย(เอกสารประกอบการบรรยายคณะนิติศาสตร์ วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ) [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์].คณะนิติศาสตร์,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). ได้หวั่นกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต.

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=56487&filename=index

อิลคท.(2564,11ตุลาคม). ศาลรัฐธรรมนูญกับการเมือง. <https://elect.in.th/con-court>

ไอลอว์.(2563, 25พฤษภาคม). เปรียบเทียบที่มาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหลายประเทศ ไทยยัง 'พิเศษ' ที่ให้ โควต้าข้าราชการ.
<https://ilaw.or.th/node/5667>

Constitutional Court R.O.C. (Taiwan). (2021). *Abstract Review of the Constitutionality of Statutes and Regulations*. Retrieved from <https://cons.judicial.gov.tw/en/docdata.aspx?fid=5239>

Constitutional Court R.O.C. (Taiwan). (2021). *Qualification & Appointment*. Retrieved from <https://cons.judicial.gov.tw/en/docdata.aspx?fid=2149>

**แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน
ของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี**
**Guidelines for developing a positive management strategy for sustainability of
Marndaniramon Credit Union Cooperative Limited, Chanthaburi Province**

อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง* ขวัญศิริ เจริญทรัพย์** อีрінกูร วรบำรุงกุล***

เริงวิชัย นิลโคตร* วัยวุฒิ บุญลอย*

Arungiat Chansongsaeng* Kwansiri Charoensup** Theerangkoon Warabamrungskul***

Reongwit Nilkote* Waiwoot Boonloy*

Received: 9 February 2024 / Revised: 28 May 2024 / Accepted: 28 June 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี และเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและเป็นผู้วิจัยปฏิบัติการภายในพื้นที่ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 ราย ประกอบด้วย คณะกรรมการสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และสมาชิก การวิเคราะห์และตีความข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้ออาร์

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ มี 3 ปัจจัยหลัก คือ (1) จำนวนสมาชิกลดลงเนื่องจากสัดส่วนของสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไปร้อยละ 65 และมีอัตราการเสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง (2) การชำระหนี้ของสมาชิกผู้กู้ยืมในสภาพค้างชำระต่ำกว่าเกณฑ์ และ (3) การให้บริการสมาชิกมีความล่าช้า และแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ พบว่า (1) กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนตามแนวคิดการบริหารแบบสมดุล ได้แก่ การเรียนรู้และการพัฒนากระบวนการภายใน งบประมาณและทรัพยากร และ สมาชิก (2) ผลการตรวจสอบและยืนยัน โดยผู้เชี่ยวชาญ ในด้านอรรถประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (3) คัดเลือกโครงการเพื่อทดลองดำเนินการ 2 โครงการ ผลการประเมินอยู่ในระดับดีมาก

*อาจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

*Instructor Dr., Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

**Asst. Prof. Dr, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

***Asst. Prof. Dr., Faculty of Education, Rambhai Barni Rajabhat University

Corresponding author: Arungiat Chansongsaeng, email: arungiat.c@rbru.ac.th

ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาองค์กร

คำสำคัญ : การพัฒนา/แนวทาง/กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวก/ความยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the current situation of the cooperative and 2) To propose guidelines for developing a positive management strategy for the sustainability of Marndaniramol Credit Union Cooperative, Limited, Chanthaburi Province. Using action research methods The group of key informants and a research team operating within the area by means of purposive selection consisted of 30 people: 14 cooperative committee members, 1 manager 2 officials, and 13 members.

The results of the research found that There were 3 main factors affecting credit unions: 1) The number of members has decreased because the proportion of members aged 50 years and over is 65 percent and there is a death rate. 2) Debt repayment of borrower members is in a state of delinquency below the criteria and 3) Member services are delayed. Guidelines for developing a positive management strategy for sustainability of credit union cooperatives found that 1) Positive management strategy for sustainability based on the concept of balanced management has 4 perspectives: Learning and development, Internal process, Budget and resource, and Member 2) Results of inspection and confirmation By experts in the fields of utility, accuracy, feasibility, and suitability were at a high level and 3) Two high-priority projects to trial, including a financial health care clinic for members who have defaulted on their debt payments and the project to send happiness and encouragement to elderly and sick members, it was found that the evaluation results were at a very high level for both projects.

Suggestions: Guidelines for developing positive management strategies for the sustainability of credit unions. Cooperative can be applied to various organizational groups aiming for excellence in organizational management development.

Keywords: development/guidelines/positive management strategy/sustainability

บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนผ่านเข้าสู่ยุคบาบีที่รวมเอา VUCA World, Digital Disruption, สังคมสูงวัย และ โรคอุบัติภัยใหม่ ๆ เข้าด้วยกัน เป็นโลกที่เปราะบาง เต็มไปด้วยความกังวล เข้าใจได้ยาก และไม่สามารถคาดการณ์ได้ (อรรถพล สังขวาสี, 2565) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียน ที่เป็นแหล่งสินเชื่อชุมชน จัดตั้งขึ้นโดย ประชาชนผู้มีรายได้น้อย มีฐานะยากจน หรือเกษตรกรในชนบทที่ประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ขาดแคลนปัจจัยในการ ดำรงชีวิต ได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ขึ้นเพื่อหาทางช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมให้ สมาชิกรู้จักประหยัด รู้จักการออม ให้บริการเงินกู้กับสมาชิกเป็นวัตถุประสงค์รอง คือ สมาชิกผู้ที่มีเงินออมจะสามารถ ช่วยเหลือตนเองได้ด้วยการเพิ่มความสามารถในการออมเงิน และให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกที่ไม่มีเงินออมได้ รวมทั้ง ได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทนอีกเล็กน้อย ส่วนสมาชิกผู้ที่มีความเดือดร้อนในเรื่องการเงินก็สามารถช่วยตนเองได้ ด้วย การใช้บริการสินเชื่อของสหกรณ์โดยการกู้เงินสหกรณ์เพื่อให้ได้รับเงินกู้ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำกว่าท้องตลาด โดยไม่ต้อง พึ่งพาการกู้เงินนอกระบบ เพราะฉะนั้น ทั้งผู้ที่มีทุนทรัพย์และผู้ที่มีความเดือดร้อนในเรื่องการเงินต่างก็สามารถให้ความ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้ยึดถือ “จิตตารมณ์เครดิตยูเนียน” เป็นพื้นฐาน และเป็นหัวใจสำคัญของสหกรณ์เครดิตยูเนียน คือ สมาชิกสหกรณ์ทุกคนจะต้องมีความรัก ความเมตตา กรุณา ระวัง ภัยต่อสมาชิก และสมาชิกทุกคนจะต้องเรียนรู้และยึดถือปฏิบัติคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ เสียสละ รับผิดชอบ เห็นใจ และไว้วางใจกันอย่างเหนียวแน่นตลอดไป เมื่อสมาชิกในชุมชนต่างยึดมั่นคุณธรรมดังกล่าวแล้ว ประกอบกับการรู้จักการออมจะก่อให้เกิดการระดมทุนของชุมชนลดการพึ่งพาเงินทุนจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ซึ่งจะ นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน มั่นคงและเจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพต่อไป ในประเทศไทยมีสหกรณ์ เครดิตยูเนียนทั้งหมด 975 แห่ง จำนวนสมาชิก 1,128,974 คน (ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด, 2565) ซึ่งสหกรณ์เครดิตยูเนียนเกิดจากการรวมกลุ่มกันด้วยความสมัครใจเพื่อดำเนินงานทั้งในด้านความคิด ระบบ การบริหารจัดการผลผลิตและบุคคล ใช้หลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม และเป็นแหล่งให้สินเชื่อในชุมชน

สหกรณ์เครดิตยูเนียนเป็นหน่วยธุรกิจที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายใต้อุปสรรคของประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของ สหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า ประกอบด้วย 6 ปัจจัย ได้แก่ ขนาดสหกรณ์ สัดส่วนการเข้าร่วมประชุมของ สมาชิกสหกรณ์ ภาวะผู้นำของประธานคณะกรรมการสหกรณ์ ระดับการศึกษาของผู้จัดการสหกรณ์ ประสบการณ์ของ ผู้จัดการสหกรณ์ และสัดส่วนการฝึกอบรมสมาชิก รวมถึงปัจจัยที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อโอกาสสู่ความเป็นเลิศของ สหกรณ์ออมทรัพย์อีก 3 ปัจจัย คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน อัตราส่วนพนักงานต่อทุน และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนใน พื้นที่ตั้งของสหกรณ์ (ชุดิกกาญจน์ มาสเสมอ และ คณะ, 2561)

สหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จังหวัดจันทบุรี เป็นสมาชิกชุมชนสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย ตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2524 และได้ปิดตัวลงไปเนื่องจากประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องในการบริหารจัดการ ปี พ.ศ. 2534 และได้มีการก่อตั้งเครดิตยูเนียนขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 โดยได้รับข้อเสนอแนะจากบาทหลวงและสภาอภิบาลในสมัยนั้นว่าการดำเนินการเครดิตยูเนียนเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ทำให้สมาชิกรู้จักอดออม ประหยัด ช่วยเหลือตนเองและชุมชน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นที่สำคัญคือ ผู้ที่เคยทำงานเกี่ยวกับเครดิตยูเนียนมีใจรักที่จะทำงานเพื่อให้ “เครดิตยูเนียน เป็นสนามงานแห่งการปฏิบัติคุณธรรม” และช่วยเหลือชุมชนให้พ้นจากปัญหาความยากจน ปัจจุบันมีสมาชิก 949 คน และได้ให้ความช่วยเหลือสมาชิกในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในการแบ่งเบาภาระครอบครัวสมาชิก การช่วยเหลือเยียวยาผู้ที่ได้รับการติดเชื้อ การปรับโครงสร้างหนี้ และการส่งเสริมการเริ่มต้นอาชีพใหม่หลังจากชุมชนเข้าสู่วิถีใหม่และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น (แผนพัฒนาสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จังหวัดจันทบุรี ปี 2562-2566) อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีและการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อการบริหารจัดการในหลายด้านในรอบปี 2566 ได้แก่ จำนวนสมาชิกที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 65 และมีจำนวนสมาชิกที่ลาออก 41 คนและเสียชีวิต 17 คน มีสมาชิกเข้าใหม่ฝากครบ 6 เดือนและได้ปรับเป็นสมาชิกสมบูรณ์ 40 คน มีลูกหนี้ค้างชำระสูงกว่าเกณฑ์อยู่ในระดับปรับปรุงเร่งด่วน ระบบโปรแกรมบัญชีให้บริการสมาชิกมีความล่าช้า เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ เงินฝากประเภทตัวสัญญาและออมทรัพย์แบบฝากประจำของสหกรณ์ต่าง ๆ ปรับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากลดลง และค่าครองชีพสูงขึ้น (รายงานกิจการประจำปี สหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด, 2566)

กลยุทธ์เป็นหัวใจสำคัญในการบริหารจัดการแก้ปัญหาและพัฒนาให้เกิดความสมดุลในองค์กร ซึ่งกลยุทธ์หมายถึง แผนการ แนวทาง วิธีการทำงานที่ดีที่สุดที่เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมาย พันธกิจ และวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้โดยมีกระบวนการ และขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีแบบแผนหรือวิธีการที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อนำไปปฏิบัติโดยผ่านการประเมินแล้วว่า สามารถนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายของหน่วยงานได้ (อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง, 2566) วิธีการที่จะได้มาซึ่งกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมการบริหารจัดการเชิงบวกนั้นคือ แนวคิดการวิเคราะห์ซออาร์ (SOAR Analysis) SOAR เป็นคำย่อของ Strength (จุดแข็ง) Opportunities (โอกาส) Aspiration (แรงบันดาลใจ) และ Result (ผลลัพธ์) คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผน มุ่งเน้นไปที่ จุดแข็ง โอกาส แรงบันดาลใจ และผลลัพธ์ ใช้สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร เพื่อเป็นฐานสำหรับการพัฒนา และการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ (Stavros & Hinrichs, 2021) ดำเนินการควบคู่กับแนวคิดสุนทรียสาธก (Appreciative Inquiry: AI) คือ กระบวนการศึกษาด้วยการพูดคุยระหว่างสมาชิกในกลุ่มเพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุด เปนประสบการณ์แห่งความสำเร็จ ความภาคภูมิใจที่มีภายในตัวบุคคล องค์กรที่สามารถนำมาสร้างแรงบันดาลใจโดยการใชศิลปะของการตั้งคำถามเชิงบวกและการเล่าเรื่อง เปนวิธีการขับเคลื่อนเพื่อการส่งเสริมให้ระบบมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไป (อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง, 2566) และ Andy Smith (2023) กล่าวถึง แนวคิดสุนทรียสาธกประกอบด้วย กระบวนการ 5D ได้แก่ 1) นิยามการเลือกสรรหัวข้อ

(Definition) 2) การค้นหา (Discovery) 3) การสร้างฝัน (Dream) 4) การออกแบบ (Design) และ 5) การลงมือปฏิบัติ (Destiny) ผสานเข้ากับแนวคิดการบริหารแบบสมดุล (Balance Scorecard) ซึ่งมีมุมมอง 4 มิติ ได้แก่ 1) การเรียนรู้และพัฒนา 2) กระบวนการภายใน 3) งบประมาณและทรัพยากร และ 4) สมาชิก (Kaplan and Norton, 1996) โครงการวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายที่จะศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันและแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี” จะได้มาซึ่งนวัตกรรมการบริหารจัดการเชิงบวกบูรณาการศาสตร์พระราชาและเป็นแนวทางให้กับสหกรณ์เครดิตยูเนียนในประเทศไทยสามารถจัดการกับปัญหาและความท้าทายต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตเป็นศูนย์กลางในการเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้านการเงิน ความมั่นคงและการเติบโตสามารถเป็นต้นแบบพลังปกป้องแผ่นดินไทยตามรอยศาสตร์พระราชาให้ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัด จันทบุรี
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์ เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัด จันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยศึกษาจากเอกสาร วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ จิตตารมณ์ และคุณธรรมของเครดิตยูเนียน และโครงสร้างของหน่วยงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 ราย ได้แก่ คณะกรรมการสหกรณ์ฯ จำนวน 14 ราย เจ้าหน้าที่ ตำแหน่ง ผู้จัดการ 1 ราย เจ้าหน้าที่ จำนวน 2 ราย และสมาชิก จำนวน 13 ราย

ขั้นตอนการดำเนินการศึกษาวิจัย แบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การระบุขอบเขตของข้อค้นพบที่สนใจศึกษา (Identify an area of focus) ในขั้นตอนนี้แบ่งขอบเขตการศึกษาเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ศึกษาบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาวิจัยสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษาจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ จิตตารมณ์และคุณธรรมของเครดิตยูเนียน และโครงสร้างของหน่วยงาน

2. ผู้วิจัยสร้างแนวคำถามเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธกใน 10 มิติ ได้แก่ ด้านนวัตกรรม ด้านผลิิตภาพ ด้านการเรียนรู้ ด้านแรงจูงใจภายใน ด้านแรงจูงใจภายนอก ด้านบรรยากาศการทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ด้านต้นทุน ด้านการบริการและสร้างรายได้ และด้านการบริหารความเสี่ยง และให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและให้ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและพัฒนาแนวคำถามเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธก เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ถูกต้องเหมาะสมและตรงประเด็น

ระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collect data)

ผู้วิจัยใช้แนวคำถามตามแนวคิดสุนทรียสาธก ใช้สัมภาษณ์เพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดใน 10 มิติ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ คณะกรรมการ จำนวน 14 ราย ผู้จัดการ จำนวน 1 รายและเจ้าหน้าที่ จำนวน 2 ราย และสมาชิก จำนวน 13 ราย รวมทั้งหมด 30 ราย

ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและเป็นทีมผู้วิจัยปฏิบัติการภายในพื้นที่ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปัจจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นจุดรวมและปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่นเพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และตีความข้อมูล (Analyze and interpret data)

ผู้วิจัยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ขอร (SOAR Analysis) เพื่อค้นหาจุดแข็ง โอกาส แรงบันดาลใจและผลลัพธ์ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำในการนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกที่ถูกต้อง เหมาะสมและตรงประเด็น

ระยะที่ 4 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน (Develop the positive management strategy for sustainability) ผู้วิจัยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดำเนินการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ใช้ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และตีความข้อมูล ในระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์และวัตถุประสงค์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน

2. เชื่อมโยงกลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนกับการบริหารแบบสมดุล ประกอบด้วย 4 มุมมอง ได้แก่ การเรียนรู้และพัฒนา, กระบวนการภายใน, งบประมาณและทรัพยากร และสมาชิก

ระยะที่ 5 สร้างแผนที่กลยุทธ์เชิงบวกและแนวทางการบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน ดังนี้

1. จัดทำร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลยุทธ์เชิงบวกของสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ

2. ตรวจสอบและยืนยันร่างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกของสหกรณ์เครดิต ยูเนียนฯ

4 ด้าน ได้แก่ ด้านอรรถประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม

3. ปรับปรุงแก้ไขและสร้างแผนที่กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน

4. นำเสนอรายงานโครงการวิจัยต่อสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

1. ผลศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบันของสหกรณ์เครดิตยูเนียนฯ จากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ จิตตารมณ์และคุณธรรมของสหกรณ์เครดิต ยูเนียนมารดานิรมล จำกัด และโครงสร้าง ในแผนพัฒนาสหกรณ์เครดิตยูเนียน ฯ พบว่า มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์เครดิต ยูเนียนจังหวัด โดยได้รับการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของสหกรณ์จังหวัดและผู้ตรวจสอบบัญชีทุกชั้นตอน และยังพบอีกว่า มีสภาพที่เป็นปัญหาต่อการบริหารจัดการ ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์สมาชิกตามสัดส่วนของช่วงอายุ ปี 2566 พบว่า สมาชิกอายุ 71 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.96 อายุ 61-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.50 อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.14 อายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 19.49 อายุ 31 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.96 อายุ 20 – 30 คิดเป็นร้อยละ 4.95 และยังพบอีกว่าผู้มีช่วงอายุตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.46 และมีอัตราการเสียชีวิตอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้แนวโน้มที่สมาชิกจะลดลงในอนาคตเปรียบได้กับรูปปิรามิดทรงคว่ำสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกคือการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และมีอัตราการเกิดของคนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

1.2 ผลการวิเคราะห์จำนวนสมาชิก ปี 2566 พบว่า สมาชิกที่ลาออกและเสียชีวิตสูงกว่าสมาชิกที่เข้ามาใหม่ เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อสมาชิกที่ทำงานรับจ้างในภาคเกษตรกรรม การประมง รับจ้างทั่วไป ฯลฯ ต้องย้ายกลับภูมิลำเนาและปิดกิจการเนื่องจากรายได้ลดลง

1.3 ผลการวิเคราะห์สถานะของลูกหนี้ที่ค้างชำระ ปี 2566 พบว่า ลูกหนี้ที่ค้างชำระและผิวนัดชำระหนี้ ผลการประเมินต่ำกว่าเกณฑ์เป้าหมายอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงเร่งด่วน เนื่องจาก ผลกระทบจากสถานการณ์โรคโควิด-19 เทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนเข้าสู่โลกยุคบาเน่ ส่งผลให้สมาชิกไม่สามารถปรับตัวได้ทันและความไม่เข้าใจ ในวิธีการจัดการด้านการเงินภายในครอบครัวและธุรกิจครอบครัว

1.4 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการรับบริการ พบว่า สมาชิกที่มาใช้บริการต้องใช้เวลาในการรอนาน เนื่องจากโปรแกรมด้านการจัดการทางบัญชียังเป็นระบบเก่าซึ่งต้องใช้วิธีการกรอกข้อมูลระบบเอกสารที่เขียนด้วยมือ และบางส่วนจัดกระทำในคอมพิวเตอร์

1.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างปริมาณภาระงานกับจำนวนเจ้าหน้าที่ พบว่า จำนวนสมาชิกทั้งหมด 949 คน เจ้าหน้าที่ 3 คน เจ้าหน้าที่มีภาระงานต่อคนมากส่งผลให้การให้บริการสมาชิกล่าช้า

1.6 ผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า วิธีการบริหารจัดการเป็นแบบสั่งการจากบนลงล่าง (Top – Down) ยังขาดการมีส่วนร่วมทางความคิดและกรรมการสหกรณ์มีการเปลี่ยนแปลงตามระเบียบวาระของสหกรณ์ทุกปี

1.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการใช้ไลน์ เฟซบุ๊ก ร่วมกันแต่ยังขาดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสื่อโซเชียลในการประชาสัมพันธ์เชิงรุก การพัฒนาแอปพลิเคชัน ฯลฯ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมารดานิมล จังหวัดจันทบุรี จำกัด มีผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

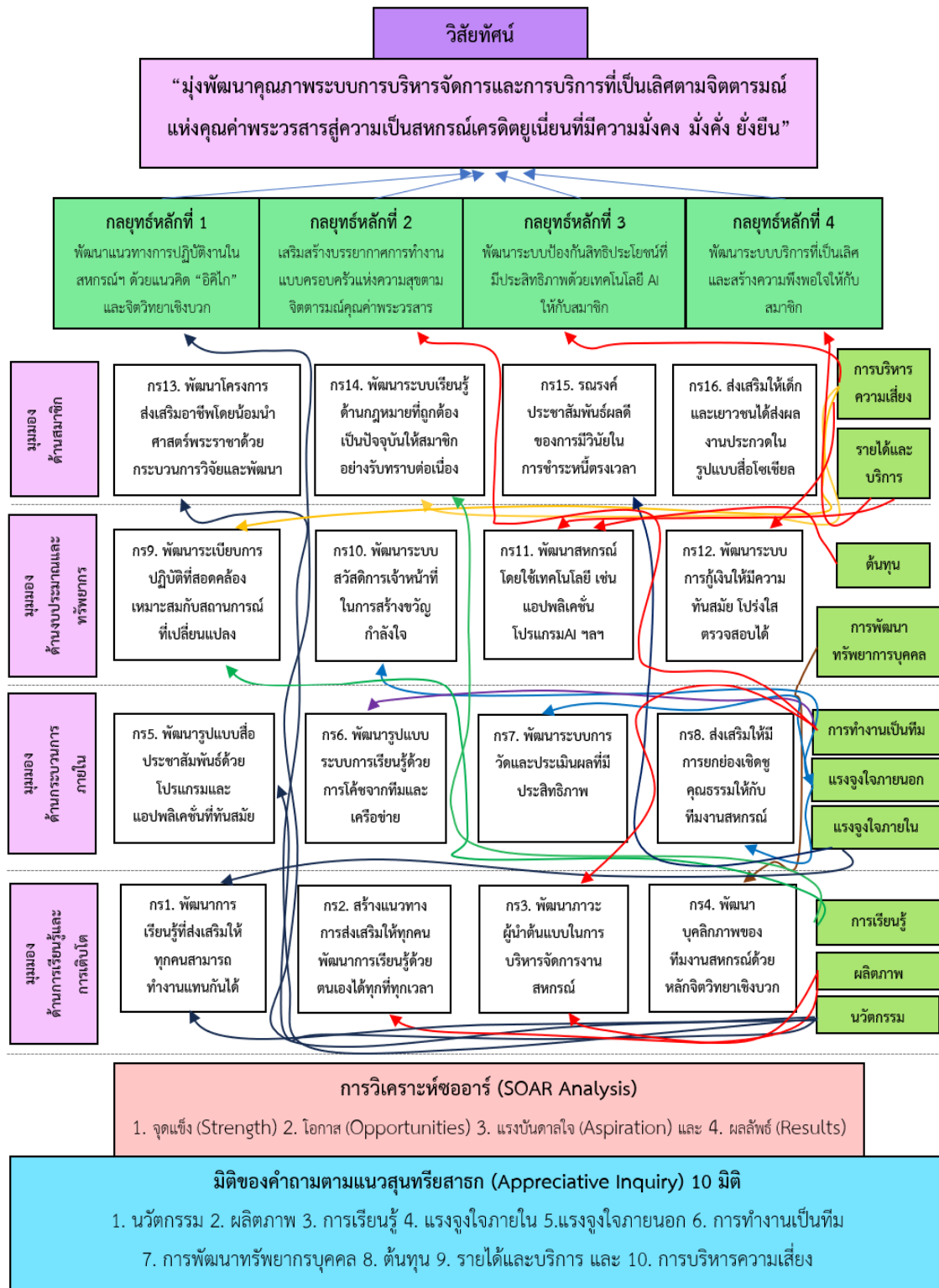
2.1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นกลไกขับเคลื่อน ประกอบด้วย คณะกรรมการสหกรณ์ฯ จำนวน 14 ราย ผู้จัดการ 1 ราย เจ้าหน้าที่ 2 ราย และสมาชิก จำนวน 13 ราย รวมทั้งหมด 30 ราย โดยใช้คำถามตามแนวคิดสุนทรียสาธก ใน 10 มิติ พบว่า ในขั้นตอนนี้จะได้ บทสัมภาษณ์เชิงบวกที่ครบถ้วน สมบูรณ์นำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยต่อไปได้

2.2 ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันวิเคราะห์และถอดบทสัมภาษณ์ได้ปัจจัยที่เป็นจุดร่วมและจุดโดดเด่นของประสบการณ์เชิงบวกที่ดีที่สุด และตีความข้อมูล ใช้แนวคิดการวิเคราะห์ซออาร์เพื่อค้นหาจุดแข็ง โอกาส สิ่งที่ตั้งใจจะให้เกิดขึ้นและผลลัพธ์ที่ต้องการ โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ ในการนำองค์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

2.3 ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญร่วมกันพัฒนากลยุทธ์และวัตถุประสงค์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนและโครงการ กิจกรรม และเชื่อมโยงกับมุมมองการบริหารแบบสมดุล 4 มุมมอง พบว่า 1) ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มี 1 กลยุทธ์หลักและ 4 กลยุทธ์รอง 2) ด้านกระบวนการภายใน มี 1 กลยุทธ์หลักและ 4 กลยุทธ์รอง 3) ด้านงบประมาณและทรัพยากร มี 1 กลยุทธ์หลักและ 4 กลยุทธ์รอง 4) ด้านสมาชิก มี 1 กลยุทธ์หลักและ 4 กลยุทธ์รอง

2.4 ผู้วิจัยร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจัดทำคู่มือร่างแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนและตรวจสอบและยืนยัน โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คือ อรรถประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม พบว่าอยู่ในระดับมาก และคัดเลือกโครงการที่มีระดับความสำคัญสูงสุด 2 โครงการเพื่อทดลองดำเนินการ ได้แก่ 1) คลินิกดูแลสุขภาพทางการเงินให้กับสมาชิกที่ผิคนัดชำระหนี้ จำนวน 2 ราย พบว่า สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการได้รับการแก้ปัญหาและมีความพึงพอใจต่อแนวทางการดูแลสุขภาพทางการเงินและโครงการส่งความสุขสมาชิกโอกาสเทศกาลคริสตมาสและปีใหม่ พบว่า สมาชิกและญาติมีความประทับใจที่ผู้แทนสหกรณ์ฯ ไปร่วมกันร้องเพลงส่งความสุข อวยพรสมาชิกเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการแบ่งปันความรัก ได้รับการตอบรับที่ดีและนำไปต่อยอดพัฒนาแผนปฏิบัติการประจำปี 2567 ซึ่งจะนำไปใช้ในแก้ปัญหา พัฒนาและประเมินผลตามเกณฑ์และตัวชี้วัดตามเป้าหมายของสหกรณ์ฯ ต่อไป

2.5 จัดทำแผนที่กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมารดานิมล จังหวัดจันทบุรี ดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 แผนที่กลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล

จากข้อค้นพบในงานวิจัย มีประเด็นที่นำมาสรุปและอภิปราย ดังนี้

1. การศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อม สามารถอภิปรายผลโดยแบ่งออกเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาจากเอกสาร พบว่า มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ อำนาจหน้าที่ และโครงสร้างของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จันทบุรี มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์เครดิตยูเนียนจังหวัด

1.2 ผลการจัดเตรียมการสัมภาษณ์ตามแนวคิดสุนทรียสาธก พบว่า มิติที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักของกลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด เป็นแนวคำถามเชิงบวกตามแนวคิดสุนทรียสาธก จะได้บทสัมภาษณ์ที่เป็นเรื่องเล่าถึงประสบการณ์ที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน 10 มิติ และสามารถนำไปสู่ข้อค้นพบ และความฝันที่จะพัฒนากลยุทธ์การบริหารการศึกษาเชิงบวก ซึ่งแนวคำถามสอดคล้องกับแนวคำถามของ (ภิญโญ รัตนาพันธ์, 2556 และ อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง, 2564) ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงบวกที่ครบถ้วนสมบูรณ์นำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยต่อไปได้

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด ด้วยกระบวนการสุนทรียสาธก พบว่า อภิปรายได้ดังต่อไปนี้

2.1 ใช้ผลการศึกษาบริบทและสภาพแวดล้อม วิเคราะห์ปัจจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยที่เป็นจุดร่วมและปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่น เพื่อค้นหาประสบการณ์เชิงบวกของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ที่เป็นประสบการณ์เชิงบวกเรื่องเล่าที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้ปฏิบัติงานและคณะกรรมการสหกรณ์ฯ ใน 10 มิติ พบว่า ผลการวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวทำให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์และตีความข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ซออาร์ที่ครบถ้วนสมบูรณ์

2.2 ผลวิเคราะห์และตีความข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ซออาร์ คือ การคิดเชิงกลยุทธ์ การวางแผนและการนำในกรอบการทำงานที่มุ่งเน้นไปที่จุดแข็ง โอกาส แรงบันดาลใจ และผลลัพธ์ (Jacqueline M. Stavros and Gina Hinrichs, 2021) พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ จุดแข็ง ได้มาจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นจุดร่วมและปัจจัยที่เป็นจุดโดดเด่นใน 10 มิติ ข้อมูลในทุกมิติได้มาจากการเชิงบวกและเป็นข้อมูลที่ดียิ่งที่สุดของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนั้น จึงเป็นจุดแข็งที่ดีที่สุดในแต่ละมิติ และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ นั่นคือ โอกาส ซึ่งจะได้นำซึ่งแนวคิดใหม่ ๆ การบริการ และนวัตกรรมใหม่ ๆ และสร้างภาพร่วมกันและระบุว่าแรงบันดาลใจได้มีศักยภาพสูงที่สุดในการทำให้อิทธิพลกลายเป็นความจริงเรียกว่าแรงบันดาลใจ และผลลัพธ์

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ซออาร์ พบว่า ข้อมูลที่ได้เป็นชุดข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อค้นหาสิ่งที่ดีที่สุดในบุคคล และองค์กร ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากแนวคำถามเชิงบวก ดังนั้นชุดข้อมูลที่ได้สามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์ในการบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนที่ดีที่สุดเช่นเดียวกัน

2.3 ผลการพัฒนากลยุทธ์เชิงบวก ใช้ชุดข้อมูลการวิเคราะห์ข้ออาร์ จัดทำกลยุทธ์ทางเลือก แนวปฏิบัติ มาตรการ ออกแบบกลยุทธ์เชิงบวก กำหนดวัตถุประสงค์กลยุทธ์เชิงบวก และเชื่อมโยงกับมุมมองการบริหารแบบสมดุล 4 มุมมอง คือ มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มุมมองด้านกระบวนการภายใน มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร และมุมมองด้านสมาชิก พบว่า

2.3.1 มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา กลยุทธ์หลัก คือ พัฒนาแนวทางการปฏิบัติงานด้วยแนวคิด “อิคิไก” และจิตวิทยาเชิงบวกและ 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ พัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ทุกคนสามารถทำงานแทนกันได้ สร้างแนวทางการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกที่ทุกเวลา พัฒนาภาวะผู้นำต้นแบบในการบริหารจัดการงานสหกรณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพของทีมงานสหกรณ์ด้วยหลักจิตวิทยาเชิงบวก สอดคล้องกับการศึกษาของ มณีกัญญา นากามัทสึ (2564) แนวคิดอิคิไกเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่น กรณีศึกษา : การโยกย้ายหมุนเวียนงาน พบว่า การปรับใช้แนวคิดอิคิไกเพื่อค้นหาจุดสอดคล้องในประเด็นของการโยกย้ายหมุนเวียนงานของพนักงานชาวไทย ในระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่นเพื่อให้เกิดความมีอิคิไก ร่วมกัน ประกอบไปด้วย ด้านเป้าหมายของอิคิไก ได้แก่ 1) รูปแบบการสื่อสารผลประเมินการปฏิบัติงานแบบสองทิศทาง 2) ระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานรอบทิศทาง 3) พนักงานเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ หลากหลาย 4) คุณภาพของงานและผลิตภาพสูง และ 5) ต้นทุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เกิดความคุ้มค่า ด้านความรู้สึกของอิคิไก ได้แก่ 1) พนักงานเสนอทางเลือกโดยพนักงานโยกย้ายไปสู่กลุ่มงานใหม่ 2) องค์กรเลือกทางที่ดี ที่สุดจากตัวเลือกกลุ่มงานตามข้อเสนอของพนักงาน นำมาซึ่งความมีอิคิไกร่วมหรือเรียกว่าอิคิไกองค์การ คือ ความผูกพันด้านความรู้สึกเพิ่มขึ้น ความตั้งใจในการลาออกของบุคลากรที่มีคุณภาพลดลง และความสำเร็จของระบบ เกษียนอายุแบบญี่ปุ่น

2.3.2 มุมมองด้านกระบวนการภายใน มีกลยุทธ์หลัก คือ เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานแบบ ครอบครัวแห่งความสุขตามจิตตารมณ์คุณค่าพระวรสาร การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาคุณภาพ และสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งความสุขด้วยจิตวิทยาเชิงบวก และ 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ พัฒนารูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ด้วย โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ทันสมัย พัฒนารูปแบบระบบการเรียนรู้ด้วยการโค้ชจากเพื่อนและเครือข่ายทางวิชาชีพ พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้มีการยกย่องเชิดชูคุณธรรมให้กับทีมงานสหกรณ์ สอดคล้องกับการศึกษาของ จตุพร ปานยิ้ม และ กฤตชน วงศ์รัตน์ (2566) เรื่อง กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงานที่ ส่งผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยส่งผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของสมาชิกและความสำเร็จของสหกรณ์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงานส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของสหกรณ์ 3) กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงานส่งผลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิก 4) การมีส่วนร่วมของสมาชิกส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของสหกรณ์ และ 5) กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงานส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของสหกรณ์เครดิตยูเนียนโดยมีการมีส่วนร่วมของ

สมาชิกเป็นตัวแปรส่งผ่านบางส่วนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สามารถพยากรณ์ความสำเร็จของสหกรณ์ได้ร้อยละ 63.4 (Adj. R²=6.33) และ Lillian Hung, et al (2560) ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกในการวิจัยและการปฏิบัติในสถานพยาบาล ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้เกิดสามประเด็นหลัก 1) ชื่นชมพลังของการสอบถามร่วม 2) การสร้างศักยภาพของทีม และ 3) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3.3 มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร กลยุทธ์หลัก คือ พัฒนาระบบป้องกันสิทธิประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยี AI ให้กับสมาชิก และมี 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ พัฒนาระเบียบการดำเนินการที่สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง พัฒนาระบบเงินสวัสดิการ พัฒนาระบบการ กู้เงินให้ทันสมัยปลอดภัยตรวจสอบได้สอดคล้องกับการศึกษาของ อรุณเกียรติ จันทรสังแสง (2561) พบว่า มุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร มี 1 กลยุทธ์หลัก คือ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงบประมาณและทรัพยากรและกลยุทธ์รอง 4 กลยุทธ์ คือ พัฒนาทักษะการสังเกตความผิดปกติในเชิงบวกเพื่อค้นหาวิธีประหยัดต้นทุน สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมทางการศึกษา สร้างศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจเพื่อการศึกษา และพัฒนาระบบสวัสดิการเสริมรายได้บุคลากรและนักเรียน

2.3.4 มุมมองด้านสมาชิก มีกลยุทธ์หลักคือ พัฒนาระบบบริการที่เป็นเลิศและสร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิก และมี 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ พัฒนาโครงการส่งเสริมอาชีพโดยน้อมนำศาสตร์พระราชาด้วยกระบวนการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้สมาชิกประสบความสำเร็จและเติบโตอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบเรียนรู้ด้านกฎหมายที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันให้สมาชิกเรียนรู้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับการศึกษาของ วีระโชติ ชุณหะรุ่งโรจน์และคณะ (2561) การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในประเทศไทย พบว่า สภาพและลักษณะการบริหารจัดการสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จ มีลักษณะรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือใช้สมาชิกเป็นหลักใหญ่ของโครงสร้าง เน้นความสัมพันธ์ของคณะกรรมการ ที่มาจากการเลือกตั้ง ทำงานโดยยึดโยง ความสัมพันธ์กัน เน้นการทำงานที่ให้เกียรติต่อกัน มีเป้าหมายร่วมกันในการยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสหกรณ์ฯ ได้แก่ การเจริญเติบโตของจำนวนสมาชิก ที่มุ่งเน้นคุณภาพ ช้าแต่มั่นคง การสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธา เน้นความผูกพันทางใจและสร้างความเข้มแข็งอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3. ผลการตรวจสอบและยืนยันแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัด จันทบุรี และประเมินผลการจัดการศึกษาวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน 4 ด้าน คือ “อรรถประโยชน์ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเหมาะสม” ในระดับมาก

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการการศึกษาเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จำกัด จังหวัด จันทบุรี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาองค์กรด้วยแนวทาง วิธีการ นวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นวิธีการที่ใช้ควบคุมการเปลี่ยนแปลงในยุคบาบี ดัง วิสัยทัศน์ ที่ว่า “มุ่งพัฒนาคุณภาพระบบการบริหารจัดการและการบริการที่เป็นเลิศตามจิตตารมณ์แห่งคุณค่าพระวรสารสู่ความเป็นสหกรณ์เครดิตยูเนียนที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”และจะเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ได้แก่ คณะกรรมการสหกรณ์ฯ ผู้จัดการ เจ้าหน้าที่ และสมาชิกจะสามารถร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนา

สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน มารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นศูนย์กลางในการช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันซึ่งกันและกันในชุมชนตามจิตตารมณ์ของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน “สนใจ ห่วงใย แบ่งปัน รับผิดชอบ” และหลักคุณธรรม ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นใจ และความไว้วางใจ และคุณค่าพระวรสารในการปฏิบัติต่อกันด้วยความรัก ความเมตตา และการน้อมนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนฯ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่มองค์กรต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารจัดการมุ่งสู่ความเป็นเลิศเพื่อพัฒนาองค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนาโดยนำแนวทางการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการเชิงบวกเพื่อความยั่งยืนของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี พัฒนาเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีที่ประยุกต์ใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้ออาว์สานแนวคิดการบริหารแบบสมดุลและวัดผลความสำเร็จด้วย OKRs

2. ควรศึกษาวิจัยการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างปัจจัยความสำเร็จของระบบบริหารจัดการคุณภาพของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนมารดานิรมล จำกัด จังหวัดจันทบุรี ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้ออาว์สานแนวคิดการบริหารแบบสมดุลและวัดผลความสำเร็จด้วย OKRs

บรรณานุกรม

- จตุพร ปานยิ้ม และ กฤตชน วงศ์รัตน์. (2566). กลยุทธ์การบริหารการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน โดยส่งผ่านการมีส่วนร่วมของสมาชิก. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 13(1), 112-124.
- ชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนแห่งประเทศไทย จำกัด. (2566). *ประวัติเครดิตยูเนี่ยนในประเทศไทย*.
<https://www.cultthai.coop/cultthai/index.php>
- ชุดิภาญจน์ มาสเสมอ วิษณุ วงศ์สินศิริกุล และ พัฒน์ พัฒนรังสรรค์. (2563). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 15(1), 21-29.
- ภิญโญ รัตนพันธ์. (2556). SOAR Analysis: เครื่องมือที่นำมาใช้แทน SWOT Analysis. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข*, 6(2), 7-20.
- มณีกัญญา นากามัทสี. (2564). การศึกษาแนวคิดอิกไกเพื่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบญี่ปุ่น กรณีศึกษา : การโยกย้ายหมุนเวียนงาน. *วารสารบริหารธุรกิจและภาษา*, 9(2), 1-17.

- วีระโชติ ชูณหะรุ่งโรจน์, ยุวัฒน์ วุฒิเมธี, และ รังสรรค์ ปิติปัญญา. (2561). การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของ สหกรณ์เครดิตยูเนียนในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 11(3), 302-306.
- สหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จังหวัดจันทบุรี จำกัด. (2566). *แผนพัฒนาสหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จังหวัดจันทบุรี ปี 2562-2566*.
- สหกรณ์เครดิตยูเนียนมารดานิรมล จังหวัดจันทบุรี จำกัด. (2566). *รายงานกิจการประจำปี 2566 สหกรณ์เครดิต ยูเนียนมารดานิรมล จำกัด*.
- อรรถพล สังขวาสี. (2565). ปลัดศธ.ชี้โลกเข้าสู่ยุค BANI World รวมความปั่นป่วนไว้มทั้งหมด กระทบการศึกษา โดยตรง มอบนโยบายรับมืออุดเรียนรู้ถดถอย. <https://www.thaipost.net/education-news/255668/>
- อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง. (2561). การพัฒนาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนโดยใช้วิธีการบริหาร แบบสมดุลด้วยการวิเคราะห์แบบ SOAR : กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโกสุราษฎร์. [ปรัชญาดุษฎี บัณฑิตบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช. 232.
- อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง และ ชีระพงษ์ สมเขาใหญ่. (2564). การประยุกต์ใช้กระบวนการสุนทรียสาธกโดยใช้การ วิเคราะห์ข้ออาร์ในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 377-378.
- อรุณเกียรติ จันทร์ส่งแสง และ คณะ (2566). การประยุกต์ใช้ศาสตร์พระราชากับการบริหารการศึกษาเชิงบวก เพื่อ การพัฒนาชุมชนการศึกษาที่ยั่งยืนของโลกยุคพลิกผัน. *วารสารสหศาสตร์ปริทัศน์ ชลบุรี*, 9(2), 1-16.
- Andy Smith. (2023). *Practical Appreciative Inquiry*. Kindle Edition. 48-53
- Jacqueline M. Stavros, & Gina Hinrichs. (2021). *Learning to SOAR: Creating Strategy that Inspires Innovation and Engagement*. SOAR Institute. Kindle Edition.6
- Kaplan Robert S., David P., Noton. (1996). *The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action*. Boston: MA. Havard Business School Press. 43-44.
- Lillian Hung, et.al. (2018). *Appreciative Inquiry: Bridging Research and Practice in a Hospital Setting*. *International Journal of Qualitative Methods*, 17, 1–10^a. SAGE.

รายละเอียดสำหรับผู้เขียนในการส่งบทความ / รายงานวิจัยเพื่อลงตีพิมพ์ใน “วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย”

วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย เป็นวารสารของศูนย์กฎหมายการแพทย์ สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ผลงานวิจัย บทความวิชาการ และเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในทางวิชาการ

คำแนะนำสำหรับผู้สนใจส่งบทความมาลงวารสาร

- ส่งต้นฉบับผลงานที่สรุปแล้วจำนวนไม่เกิน 15 หน้า ในระบบออนไลน์ พร้อมเขียนชื่อและเบอร์ติดต่อกลับ
- ทางศูนย์ฯ จะส่งบทความให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและจะติดต่อผู้เขียนในกรณีแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ Peer Review เพื่อให้ทางผู้เขียนนำไปดำเนินการแก้ไข เมื่อแก้ไขเสร็จตามที่ประเมินจาก Peer Review ให้นำต้นฉบับที่แก้ไขมาส่งพร้อมไฟล์

• การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (ไม่เกิน 15 หน้า)

- 1.ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.ชื่อผู้พิมพ์และสังกัด (Author & by-line) เขียน ชื่อ นามสกุล ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ผู้พิมพ์หลายคนให้เรียงชื่อตามลำดับความสำคัญที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในงานวิจัยนั้นโดยใช้เครื่องหมาย * , ** ,*** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานและสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน
- 3.บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลข้อสนเทศและประเด็นสำคัญทางวิชาการรวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น
- 4.หลักและคำอธิบายที่ผสมผสานกับข้อวิจารณ์โดยประกอบด้วยประเด็นย่อยหรือหัวข้อย่อยและคำอธิบายที่ผสมผสานกับข้อวิจารณ์หรือข้อเสนอแนะที่ก่อให้เกิดแนวคิดใหม่
- 5.สรุป (Conclusion)
- 6.การจัดทำเชิงอรรถและบรรณานุกรม (References) อ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 (ไม่ควรเกิน 20 เล่ม)

• การเตรียมฉบับต้นฉบับ (Original article) รายงานวิจัย (สรุปไม่เกิน 15 หน้า)

- 1.ชื่อเรื่อง (Title) ต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.ชื่อผู้พิมพ์และสังกัด (Author & by-line) เขียน ชื่อ นามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ผู้พิมพ์หลายคนให้เรียงชื่อตามลำดับความสำคัญที่แต่ละคนมีส่วนร่วมในงานวิจัยนั้นโดยใช้เครื่องหมาย * , ** ,*** ทำเชิงอรรถท้ายหน้า (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ชื่อสถานที่ทำงานหรือหน่วยงานและสถาบันของผู้เขียนที่เป็นปัจจุบัน
- 3.บทคัดย่อ (Abstract) มีทั้งฉบับภาษาไทยและอังกฤษต้องเป็นความเรียงย่อหน้าเดียวมีความสมบูรณ์ครบถ้วน โดยมีสาระสังเขปประกอบด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีดำเนินการวิจัย (การเก็บข้อมูล/ กลุ่มตัวอย่าง/ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ผล) (Materials and Methods) และสรุปผล (Results Conclusion) จำนวนไม่เกิน 300 คำ
- 4.คำสำคัญ (Keyword) เขียนเป็นคำ หรือวลี ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ จำนวน 3 คำ
- 5.บทนำ (Introduction) ให้ข้อมูลข้อสนเทศและประเด็นสำคัญทางวิชาการรวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยนั้น
- 6.วิธีดำเนินการวิจัย (Materials and methods) กล่าวถึงการออกแบบกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ทางสถิติโดยเรียงเรียงตามขั้นตอน
- 7.ผลการวิจัย (Result) รายงานและอธิบายผลที่สำคัญที่เป็นจริงอาจมีตารางและภาพประกอบไม่เกิน 4 ตารางหรือภาพไม่ซ้ำซ้อนกับคำบรรยาย

8.อภิปรายผล (Discussion) นำประเด็นที่สำคัญเป็นจริงของผลการวิจัยมาศึกษาอธิบายเรียงตามลำดับที่เสนอในผลว่าเหมือนหรือต่างจากผลการศึกษาของผู้อื่นอย่างไรโดยมีหลักฐานอ้างอิงที่น่าเชื่อถือ การนำผลมาประยุกต์ใช้รวมทั้งข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

9.การจัดทำเชิงอรรถและบรรณานุกรม อ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ APA โดยอ้างอิงไม่ควรเกิน 20 เล่ม)

9.1) บรรณานุกรมหนังสือภาษาไทย

ชื่อ / ชื่อสกุล. // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อเรื่อง. // ครั้งที่พิมพ์. // เมืองที่พิมพ์ / : ผู้รับผิดชอบการพิมพ์.

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (กิตติกร มีทรัพย์,2544 : 10)

กิตติกร มีทรัพย์.(2544). *จิตวิทยาการเลี้ยงดูเด็ก*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ชูริการพิมพ์.

9.2) บรรณานุกรมหนังสือภาษาอังกฤษ

ชื่อสกุล/อักษรย่อชื่อต้น / อักษรย่อชื่อกลาง(ถ้ามี). // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อเรื่อง. // ครั้งที่พิมพ์. //

เมืองที่พิมพ์ / : ผู้รับผิดชอบในการพิมพ์.

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (Hartley,1989 : 97-153)

Hartley, E.K. (1989). *Childhood and Society*. 2 nd ed. New York : MC Graw -Hill.

9.3) บรรณานุกรมวิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน. // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อเรื่อง. // ระดับวิทยานิพนธ์, / ชื่อสาขา / คณะ // ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (ภัครพร กอบพังตน,2540 : 54-69)

ภัครพร กอบพังตน. (2540). *การประเมินคุณภาพการพยาบาลผู้คลอดปกติในโรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต), สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

9.4) บรรณานุกรมบทความจากหนังสือ

ชื่อผู้เขียน. // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อบทความ. // ใน / ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)(ถ้ามี). //

ชื่อหนังสือ. // (หน้า / เลขหน้า), // เมือง / , / ผู้รับผิดชอบในการพิมพ์.

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (สมจิต หนูเจริญกุล และประคอง อินทรสมบัติ,2536 : 749-781)

สมจิต หนูเจริญกุล และประคอง อินทรสมบัติ. (2536). การประเมินผลการพยาบาล ในมยุรา กาญจนางกูร (บรรณาธิการ). *เอกสารการสอนชุดวิชาอนามัยและกระบวนการพยาบาล หน่วยที่ 8 - 15*, (หน้า 749- 781), กรุงเทพฯ , โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

9.5) บรรณานุกรมบทความจากวารสาร

ชื่อผู้เขียน. // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อบทความ. // ชื่อวารสาร, / เลขของปีที่(เลขของฉบับที่), //เลขหน้า.

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (วิทยาคม ยาพิศาล,2547 : 142 - 153)

วิทยาคม ยาพิศาล. (2547). การพัฒนาคุณภาพระบบงานศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์เชียงใหม่ตาม แนวทางการตรวจติดตามทางวิชาการและระบบคุณภาพ. *กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์*, 46(3), 142 - 153.

9.6) บรรณานุกรมจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. // (ปีที่พิมพ์). // ชื่อเรื่อง. // ชื่อเว็บไซต์ : URL

ตัวอย่าง การอ้างอิงในเนื้อหา : (Lynch T,1996.) ถ้าไม่มีชื่อผู้แต่งให้ใส่ชื่อเรื่องหรือดูจากเว็บว่าใครเป็นเจ้าของ

Lynch, T. (1996). *DS9 trials and tribble-ations review*. <http://www.bradley.edu/psiphi/DS9/ep/503r>.

คณะกรรมการบริหารสโมสร ประกอบด้วย

นายวายุ พยัคฆ์บุตร

นางวรรณภา พรหมถาวร

นายสายัณห์ สันทัด

นายเดช วรเจริญศรี

นางวรรณภา กล่อมเกลี้ยง

นางสาวสุคนธา อรุณภู

นายปยุต มารยาทตร์

นายอรุณ แสนคำ

๑. รศ.ดร.เชษฐ รัชดาพรรณาธิกุล

๒. ผศ.ว่าที่ร้อยตรี ดร.ธนภณ นิธิเชาวกุล

๓. นายพรเทพ คล้ายพ่อคำ

๔. นายอนุวัฒน์ ราชนิกุล

๕. นายนาวี โชคชัยกุล

๖. นายนครเศรษฐ์ ปาละสิงห์

๗. นายอิชฉนัน สิงหตระกูล

๘. นายจักรพงษ์ ทัพพปริญา

๙. นายสรภพ แต่สุวรรณ

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

ที่ปรึกษา

นายกสโมสรเสือป่าวชิราวุธานุสรณ์

อุปนายกสโมสรเสือป่าวชิราวุธานุสรณ์

ประธานฝ่ายฝึกอบรม

ประธานฝ่ายประชาสัมพันธ์

ประธานฝ่ายปฐมฤกษ์

ประธานฝ่ายพัสดุ

นายทะเบียน

เหรียญกษาปณ์

เลขาธิการสโมสรเสือป่าวชิราวุธานุสรณ์

หอสมุดแห่งชาติ
38 ถนนพหลโยธิน เขตพระนคร
อ.พระนคร จ.กรุงเทพฯ 10200

วารสารศิลปวัฒนธรรม
ISSN XXXX-XXXX

9 771686 944827 >